ZECE PALATE

Arhitectura monumentală românească a împlinit o sută și zece ani — începutul în această direcție fiind făcut la 1869, cînd s-a inaugurat Palatul Universității din București. În deceniile următoare alte lucrări de proporții impunătoare au fost realizate în țară — cele mai multe la București și la Iași — dintre care reamintim zece, apărute în patrimoniul arhitecturii românești pînă la sfîrșitul secolului trecut — și care au rămas pînă în zilele noastre. Vom începe cu Palatul de la Mogoșoaia, distanțat de celelalte nouă cu mai mult de un secol și jumătate, dar a cărui măreție a rămas neschimbată, bucurîndu-se și dîndu-ne permanent motive de mîndrie.

● PALATUL DE LA MOGOȘOAIA

Palatul de la Mogoșoaia. În barcă, în dreapta, scriitoarea Martha Bibescu – în anul 1932

Bijuteria arhitectonică pe care o vedem astăzi la Mogoșoaia a împlinit două sute și șaptezeci și șapte de ani. Nu ne sînt cunoscute numele iscusiților meșteri care au desăvîrșit acest măreț palat, dar știm că la vremea cînd s-a instalat Brîncoveanu în el, trecea — după mărturiile unor demnitari străini — drept una dintre cele mai somptuoase reședințe domnești din Europa, și aceasta datorită, în primul rînd, stilului arhitectonic, al sculpturilor, al stucaturilor și al picturilor de pe pereți, și apoi mobilierului folosit în interioare. Solii străini, veniți din Austria și din Turcia, aveau deci ce să admire, cînd erau găzduiți la Mogoșoaia.

Pe pisania aflată într-unul din foișoarele palatului, dăinuie și astăzi inscripția care ne aduce la cunoștință: «Acest palat den temelie iaste zidit și înfrumusețat de pre luminatul înălțatul Domn, Io Constantin Basarab Voevod, dăruit și dat la al doilea fiu lui Ștefan moștenire ohabinică, săvîrșind acest frumos lăcaș la anul de la Hs. 1702, septembrie 20». Așadar Palatul de la Mogoșoaia a fost construit de Constantin Brîncoveanu, pentru fiul său Ștefan. Astăzi clădirea adăpostește Muzeul de artă brîncovenească, înființat la 27 aprilie 1957. Sculpturile, argintăria, broderiile, cărțile, manuscrisele, picturile, covoarele și veșmintele expuse în acest muzeu, au fost văzute, din 1957 și pînă astăzi, de peste o jumătate de milion de vizitatori.

ZECE PALATE

● UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Fotografie din anul 1869

Pe locul unde se află astăzi Palatul Universității din București, erau, în anul 1857, cîteva clădiri obosite de vreme, care adăposteau Colegiul Sf. Sava, alte clădiri mai noi, ale unor cetățeni înstăriți, o biserică aproape ruinată și o uliță întortocheată, care trecea printre clădiri, pornind cam de unde se găsește acum strada Ion Ghica și terminîndu-se în paralel cu actualul bulevard Bălcescu. Locul era socotit totuși centrul orașului și caimacamul Alexandru Ghica l-a ales pentru clădirea Palatului Academiei, în care urmau să fie adăpostite principalele instituții culturale de atunci. Un arhitect român — Alexandru Orăscu — a fost însărcinat cu proiectarea. La 17 august 1857 acest harnic și priceput arhitect a prezentat caimacamului «Programa proiectului marei clădiri naționale». O lună mai tîrziu finanțarea este aprobată, iar la 10 octombrie 1857 se pune piatra fundamentală a Academiei, care se va numi, la terminare, Palatul Universității din București. Pe măsura înaintării lucrărilor, proiectul a fost extins, dar finanțarea n-a ținut pasul cuvenit, astfel că edificiul n-a putut fi terminat decît în doisprezece ani. În martie 1863, cînd Palatul era gata «de roșu», o comisie stabilește și raportează: «Zidăria este solidă, tencuiala însă e rău făcută, dușumelele din scînduri sînt prea înguste, scările sînt cam slabe, fierul alb al învelișului e așezat rău (...). Toată zidăria are 1471 de stînjeni cubici». Deficiențele acestea sînt remediate și lucrarea continuă, dar greu, pentru că marmura pentru decorarea pereților este adusă de la Viena, cu trei vapoare pînă la Giurgiu și de acolo la București, cu 350 de care mari. Tot de la Viena sînt aduse sobele grele de tuci și cele 11 cariatide ce vor fi așezate în salonul de ceremonii. În țară sînt executate, de către sculptorul Carol Storck, cele 19 statui ale frontonului clădirii. Pornită inițial cu un deviz de 60 085 de galbeni — adică 1 982 690 de lei — clădirea a costat, în final, aproape dublu. Dar la data inaugurării — 14 decembrie 1869 — era, așa cum o vedem și astăzi, magnifică pentru timpul ei, iar arhitectul primea din partea conducătorilor statului, calificarea de «fruntaș al diplomaților devotați progresului științific și cultural românesc».

În primii săi ani de funcționare Palatul Universității a fost sediul a șapte instituții de seamă: Senatul, Biblioteca Centrală, Societatea Academică, Muzeul de științe naturale, Muzeul de antichități, Pinacoteca și Universitatea — aceasta rămasă, în cele din urmă, singură în toată clădirea.

● MARELE HOTEL BULEVARD

Fotografie din anul 1874

Arhitectul Orăscu, realizatorul Palatului Universității, a stăruit și a reușit să înalțe în mijlocul Capitalei încă o clădire, mare pentru vremea ei: Hotelul Bulevard. Locul ales pentru amplasarea edificiului a fost «în sus de bălțile din Brezoianu, acolo unde se termină Bulevardul Academiei și de unde se va începe aplanarea ăluilalt bulevard, ce se va numi Elisaveta Doamna» — cum ne informează presa timpului. Lucrarea a durat trei ani, Hotelul Bulevard fiind dat în folosință în 1873, odată cu prelungirea bulevardului. Timp de aproape patru decenii — pînă în 1912, cînd a fost construit Athenee Palace — Hotelul Bulevard a fost cel mai renumit local public din București, în camerele și apartamentele sale fiind găzduiți toți străinii de seamă veniți să ne viziteze țara:

regi, mareșali, oameni politici, generali, artiști celebri; iar în sala de marmură de la parter organizîndu-se principalele banchete și sărbătoriri publice, precum și marile expoziții de artă. Hotelul Bulevard a fost, în secolul trecut, «întîiul și cel mai mare hotel de proporții europene, așa cum o reclamă ritmul progresului capitalei României» — spun cronicarii timpului; și nu exagerează cu nimic.

● CASTELUL PELEȘ

Un castel care a dat naștere unui oraș: Peleșul. În anul 1883 — la 25 septembrie — cînd acest castel a fost inaugurat, Sinaia era ca un cătun, format din puținele clădiri răsărite în jurul schitului de pe muntele Furnica (înălțat în 1695, de spătarul Mihai Cantacuzino și numit Sinaia «după asemănarea cu Sinaia, cea mare, de pe muntele Horivu, din Arabia» — cum spun hrisoavele). Odată cu această inaugurare, Sinaia a fost declarată oraș; și în numai cîțiva ani și-a meritat pe deplin numele, iar la începutul secolului nostru a devenit, cum o găsim descrisă în ziare: «Perla Carpaților, regina localităților noastre de vilegiatură care dispune de hotele somptuoase, vile, bulevarde, lumină electrică și tot ce mai trebuie piezириștilor ce vin aici cu sutele, din țară și de peste hotare».

Dacă frumosul castel Peleș n-ar fi fost construit la Sinaia, orașul acesta ar fi avut altă evoluție, mai înceată și mai puțin fastuoasă — neîntrecînd nivelul pe care-l are astăzi, bunăoară, Poiana Țapului.

● ATENEUL ROMÂN

Societatea culturală Ateneul Român, înființată la București la 31 octombrie 1865, după îndelungate strădanii a reușit să strîngă fondurile necesare și să clădească palatul care

i-a devenit sediu din anul 1888 și pe care-l avem și astăzi — pe Calea Victoriei, în apropierea Palatului Republicii. În actul de fundație se află scris: «Astăzi, duminică 26 octombrie 1886, pusu-s-a temelia acestei clădiri a Ateneului Român prin contribuția a tot neamul românesc, care la chemarea ce i s-a făcut, au răspuns din toate unghiurile țării, dînd fiecare obolul său pentru înălțarea acestui templu al culturii naționale». Deci nici vorbă de vreun ajutor din partea statului. Numai terenul îi fusese dat Societății de către Primăria București; avînd pe el temeliile turnate și abandonate ale unui proiectat manej al Societății ecvestre. Fondurile fuseseră colectate de la public, prin apelul, rămas neuitat: «Dați un leu, pentru Ateneu». În luna februarie 1888 s-a făcut inaugurarea parțială a lucrărilor, prin darea în folosință a sălii de la parter, iar la 19 martie 1889 a fost gata și sala cea mare, de la etaj. Întrerupte un timp, din lipsa de fonduri, lucrările au fost reluate între anii 1893—1897, iar între anii 1924—1927 au fost amenajate sălile din subsolul clădirii. În final clădirea a ajuns a avea o capacitate de 2 500 de locuri.

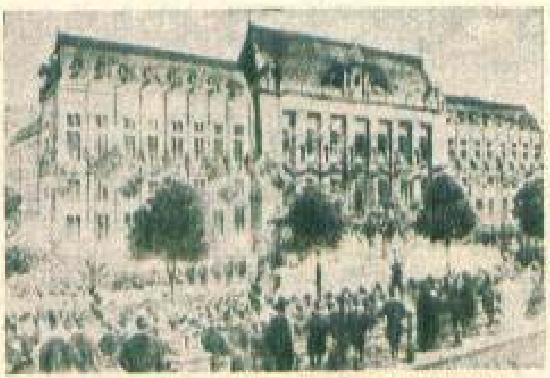
Un prim bilanț al cheltuielilor, prezentat adunării generale, de Constantin Esarcu, principalul animator al operei, în 1889: «Arhitectul Galeron a primit pentru proiect, 11 500 de lei; zidăria, făcută de meșterul Dobre Nicolae, a costat 262 000 de lei; cupola și grilele de fier, aduse din străinătate — 74 000 de lei; marmura pentru scările interioare și exterioare — 6 500 de lei; caloriferul, adus de la Viena — 23 000 de lei, iar mistria argintată și șorțurile de mătase folosite pentru punerea pietrei fundamentale — 800 de lei». Se mai cheltuiseră pentru învelitoare 14 000 de lei, iar lemnăria costase 31 000 de lei.

Sala cea mare, de la etaj, are 16 metri înălțime și 28 de metri în diametru (capacitate: 775 de locuri în loji și staluri). Cupola se află la 41 de metri de la sol și are 20 de ferestre ornamentate cu lire și cununi, iar plafonul

ZECE PALATE

boltit este împodobit cu medalioane. Pe friza circulară din sala cea mare, lungă de 75 de metri, a fost pictată, între anii 1933—1938, Marea Frescă, operă a artistului Costin Petrescu. Prin ea ni se evocă douăzeci și cinci de mari etape din istoria neamului nostru, de la Traian (războiul în Dacia) și pînă în epoca modernă.

● PALATUL JUSTIȚIEI DIN BUCUREȘTI

1895 — fotografie de la inaugurare

În 1890 arhitectul român Ion Mincu era destul de renumit pentru a i se încredința o lucrare de anvergură, demnă de marii creatori ai timpului. Dar cei de care depindea realizarea unei astfel de lucrări aveau privirile îndreptate peste hotare, de unde credeau că poate veni, în exclusivitate, strălucirea. Așa se face că pentru construirea Palatului Justiției, din București, proiectarea i-a fost încredințată arhitectului francez A. Ballu — iar lui Ion Mincu i s-a rezervat numai conducerea lucrărilor. Și cu toate acestea, nu greșim dacă afirmăm că lui Mincu i se datorează totul la această construcție, el realizînd, între altele și planurile decorațiilor interioare. Lucrările au început la 7 octombrie 1890 și au fost terminate la 15 octombrie 1895. Cîteva date referitoare la construcție: pentru grinzi și legături s-au folosit 84 de tone de oțel, deși lucrarea are în structura sa numai piatră și beton; pentru plafoane și pardoseli s-au folosit 3 600 mc de cherestea esență tare. Din condițiile generale de antrepriză cităm în caietele de sarcini: «Toate materialele ce se vor folosi, să fie produse în țară; toți lucrătorii angajați să fie români; lemnul folosit să fie tăiat de cel puțin doi ani, bine uscat, să dea la ciocănire un sunet clar, să fi plutit pe apă, să fie drept, sănătos, cu muchii regulate; fierul să fie tot de bună calitate, dulce, să nu se spargă, să se lucreze lezne, să se îndoaie la rece și la cald».

Măreţul Palat al Justiției — pe care-l vedem în desenul alăturat, în ziua inaugurării — stă și astăzi neclintit să înfrunte deceniile — și poate veacurile — dovedind puterea creatoare de care au dat dovadă constructorii români, într-o vreme lipsită de posibilități tehnice deosebite.

● TEATRUL NAȚIONAL DIN IAȘI

Cînd s-a inaugurat imobilul Teatrului Național din Iași — la 15 decembrie 1896 — acesta era unul dintre cele mai moderne din lume. Avea lumină electrică, încălzire centrală, aer condiționat, instalații mecanice pentru manevrarea decorurilor și perdea de fier împotriva incendiilor. Sala, înaltă de 14 metri, lată de 21 și lungă de 23 de metri, dispunea de 1 100 de locuri; deci era dintre cele mai mari din vremea aceea. Construcția, realizată în decurs de doi ani, a costat două milioane de lei. Cu darea sa în folosință, Teatrul Național din Iași a intrat într-o epocă nouă, de vădit progres — după aproape două decenii de provizorat. Vechiul local arsese și de atunci reprezentațiile teatrale se organizaseră, sporadic, în diferite săli necorespunzătoare.

Descriind inaugurarea, ziarele ieșene remarcă: «Imobilul este încălzit cu aparate calorice acționate în continuă pulsație; are rețea de lumină electrică peste tot și are un pulverizator de apă rece care, vara, introduce aer răcoros în sală; iar o perdea de fier împiedecă focul — dacă va fi — să treacă de pe scenă în sală și invers. Arhitecții clădirei: Helmer și Felner, din Viena».

Primul spectacol dat în noua clădire: Fîntîna Blanduziei, de Vasile Alecsandri, după care au urmat alte premiere, românești și străine, interpretate de marii actori ai timpului: Agatha Bîrsescu, Aristița Romanescu, Constantin Nottara, Maria Ventura, Elvira Popescu. Au fost și doi mari scriitori care și-au legat numele de acest teatru, prin activitatea lor depusă în funcții de director: Mihail Sadoveanu, între anii 1910—1919 și Ionel Teodoreanu, în anii 1930—1933.

UNIVERSITATEA DIN IAȘI

1897

Între anii 1860—1897, Universitatea din Iași (înfiinţată la 26 octombrie 1860, prin decretul dat de domnitorul Cuza), n-a avut un local al său propriu, corespunzător nevoilor mereu crescînde ale celor cinci facultăți pe care le cuprindea: Științe, Litere, Drept, Teologie și (din 1869) medicină. La 21 octombrie 1897 mult doritul sediu era gata construit și inaugurat. Festivitățile ocazionate de acest eveniment au fost de mari proporții. În cuvîntările ținute în fața cîtorva mii de cetățeni, șeful statului și membrii guvernului au ținut să arate atunci că impunătorul palat inaugurat este: «Primul rod binecuvîntat al Unirii Principatelor; cea dintîi manifestare a redeșteptării intelectuale și naționale, mult timp dorită și împiedecată, Universitatea din Iași răspunzînd la înalta-i menire, împreună cu sora sa din București; aceste două făclii luminoase ce vor răspîndi știința asupra întregului neam românesc».

Acest «templu care-și deschide ușile în fața tinerilor iubitori de lumină, de știință, dornici a deveni urmași ai bărbaților nemuritori care au lucrat pentru ridicarea României» — are deci optzeci și doi de ani de existență. A fost proiectat de arhitectul L. Blanc — același căruia i se datorează și realizarea palatului Ministerului Agriculturii, de pe bulevardul Republicii din București.

CASA DE DEPUNERI

Actualul Palat C.E.C. de pe Calea Victoriei a fost construit între anii 1896—1900, ca sediu al Casei de Depuneri — cum se numea instituția la vremea aceea. Planurile imobilului au fost făcute de arhitectul francez Paul Gottereau, susținătorii importului de arhitecți străini mai fiind încă la putere. Palatul acesta este, într-adevăr, măreț și impunător, mai ales prin risipa de spațiu interior: o sală imensă înconjurată numai de cîteva ghișee, operațiunile de atunci ale instituției rezumîndu-se la un număr restrîns de clienți. O medalie bătută de constructori ne amintește punerea pietrii fundamentale, în 1896, iar o informație publicată de ziarul «Adevărul», la 2 mai 1900, menționează sfîrșitul lucrărilor: «Noul palat al Casei de Depuneri se deschide astăzi».

ZECE PALATE

● PALATUL POŞTEI

După cum am arătat, începutul arhitecturii monumentale româneşti din secolul trecut — Palatul Universităţii — s-a făcut prin truda şi înalta capacitate a unui arhitect român: Alexandru Orăscu. Următoarele edificii aveau să poarte, în proiecte, semnăturile unor arhitecţi străini; dar realizarea lucrărilor s-a datorat, integral, tehnicii româneşti. Iar la sfîrşitul secolului, cînd arhitecţii români n-au mai putut fi daţi la o parte, s-a înălţat în Bucureşti cea mai mare construcţie din cîte erau în ţară: Palatul Poştelor, la care totul a fost în exclusivitate contribuţie românească — de la proiect şi pînă la ultimul muncitor de pe şantier.

La 20 octombrie 1894, cînd i s-a pus piatra fundamentală, acest palat avea un deviz de trei milioane de lei, aprobat de Parlament; dar în final lucrările au costat mai mult de patru milioane, plus un milion şi jumătate costul instalaţiilor tehnice de telegrafie şi telefon. Pe locul unde avea să se înalţe edificiul fusese, între anii 1690 şi 1847, Hanul lui Constantin Vodă Brîncoveanu. Apoi, între anii 1871-1877, circul Hütterman şi circul Sühr. Din 1878, locul redevenit liber, s-a numit Piaţa Constantin Brîncoveanu. Pentru imensa clădire a fost achiziţionat o porţiune de teren în suprafaţă de 10 710 mp, din care, în toamna anului 1900, cînd s-au terminat lucrările, 8 064 mp se găseau ocupaţi de construcţie. Planurile palatului au fost întocmite de arhitectul Al. Săvulescu, acesta avînd şi dirigenţia lucrărilor, de la început şi pînă la terminare. Din caietul de sarcini, publicat înaintea licitaţiilor, aflăm condiţiile impuse realizării lucrărilor: «Zidăria se va lucra numai în perioada martie-noiembrie; Piatra folosită va avea greutatea de cel puţin 2 000 de kilograme la metrul cub; Cărămida va fi de maşină, arsă bine, sonoră şi tare, cu dimensiunile 280 × 135 × 75 cm; Varul hidraulic va fi de Prahova (încă nu se lucra la vremea aceea cu beton armat); Lemnul, de stejar, de pin şi de brad, nu va avea putreziciuni, degerături, noduri; Acoperişul va fi din foi de zinc». Din aceleaşi devize aflăm şi volumul lucrărilor: 36 000 mc săpături (realizate numai cu tîrnăcopul şi cu lopata, neexistînd excavatoare); 33 000 mc. zidărie; 69 000 mp. tencuieli; 16 000 mp. pardoseli; 3 700 mc. pietrărie; 25 000 mp. dulgherie; 8 000 mp. acoperiş; 4 500 mp. uşi-ferestre; 63 000 mp. vopsitorie şi 1 210 000 kg fier.

Cu aceste gabarite, Palatul Poştelor din Bucureşti — astăzi sediul Muzeului de istorie a Republicii Socialiste România — a intrat în secolul nostru cu titlul — menţinut timp de patru decenii — de cel mai mare imobil din ţară.

Toate cele zece palate despre care am vorbit mai sus au înfruntat cu bine vitregiile timpului şi uzura funcţională, rămînînd, falnice, în locurile pe care le înfrumuseţează şi continuînd astfel să evoce strălucirea tehnicii româneşti din secolul trecut — către care, noi cei de astăzi, trebuie să ne înclinăm cu admiraţie.

■ ION MODURE

ZIUA CEA MAI LUNGĂ

Acum treizeci şi cinci de ani — la 6 iunie 1944. De dincolo de apele Mării Mînecii este pusă în mişcare armata pregătită să debarce în Europa, unde o aşteaptă 57 de divizii germane eşalonate în spatele celor 3 000 de kilometri ai «Zidului Atlanticului», socotit inexpugnabil. La ora 4 dimineaţa cea mai uriaşă flotă navală şi aeriană concentrată vreodată în lume, se îndreaptă către locul ales pentru debarcare — o fîşie de 100 de km din coasta Normandiei. Sînt 3 000 de nave special construite pentru această acţiune, 500 de nave de război (crucişătoare, portavioane, culegătoare de mine, submarine) şi 11 000 de avioane, dintre care 1 000 au la bord paraşutişti. Iar în urma lor cîteva mii de genişti instalează reţeaua de conducte subacvatice necesare transportului carburanţilor. La apusul soarelui, cînd această «cea mai lungă zi» s-a terminat, aliaţii trecuseră de «Zidul Atlanticului» şi debarcaseră în Franţa. Bilanţul bătăliei: 5 000 de morţi, 800 de avioane doborîte, 500 de ambarcaţiuni scufundate — numai din efectivul aliaţilor. Pierderile germane n-au fost anunţate niciodată.

În următoarele trei luni au fost aduşi în Europa, pe calea deschisă la 6 iunie, două milioane de ostaşi.

● MISCELANEA ●

■ Fiul celebrului Nostradamus — Michel Nostradamus jr. — a dorit să păstreze meseria tatălui său: prezicerea viitorului. Din păcate, nici una dintre prezicerile sale nu se adevereau. Micul oraş Pouzin, asediat de trupele regale, nu dispărea în flăcări, aşa cum prezisese. Disperat Michel Nostradamus îl incendiază... pierind odată cu oraşul.

■ Complicaţiile lumii moderne sînt splendid rezumate de un panou de semnalizare plasat pe una din autostrăzile spre Chicago: «Pentru a o lua la stînga, întorceţi-vă de două ori la dreapta!»

■ Un ceas cu cuarţ, programat să indice ora şi data timp de 25 de ani este garantat... doi ani.

■ Celebrul boxer englez Tom Sayers moare în vîrstă de 39 de ani în plină glorie (în secolul trecut). Cei 3000 de suporteri ce l-au însoţit pe ultimul drum boxează în jurul mormîntului său şi sîngele curge din abundenţă. O întîmplare asemănătoare s-a petrecut în octombrie 1900 la Madrid la înmormîntarea toreadorului Dominguin cînd matadorii s-au înfruntat atît de puternic între ei încît mulţi au căzut în groapa săpată pentru celebrul lor coleg.

■ În Japonia, corespondenţii comerciali au rămas la fel de ceremonioşi ca şi în secolul trecut. Spre exemplu, familia Y poate primi o scrisoare care începe astfel:

«Acum, cînd primăvara îşi anunţă venirea, zărim în depărtare pe coastele muntoase, primii cireşi înfloriţi. Deşi nu am dori să vă deranjăm, prinşi după cum vă ştim de nenumăratele şi importantele dumneavoastră treburi, sîntem constrînşi totuşi să vă reamintim că sînteţi datori pentru locuinţa dv. ...!

■ Imperiul lui Mitridate era format din 22 de ţări. Împăratul vorbea cele 22 de limbi, învăţate în cea mai mare parte în tinereţe, atît de bine încît putea să nu folosească interpret în discuţiile cu oricare din cetăţenii imperiului său.

■ În timpul călătoriei sale din 1494 în insulele Caraibe, Cristofor Columb a întîlnit indigeni ce se balansau pe liane suspendate între trunchiurile a doi copaci. Lianele proveneau de la un arbore numit în limba băştinaşilor hamack. Pe corăbiile lui Columb, hamacul şi-a făcut rapid apariţia, răspîndindu-se cu repeziciune pe toate navele lumii.

● PASĂREA ACROBAT

A fost filmat zborul păsării-muscă şi s-a stabilit că realizarea lui se face cu cincizeci pînă la două sute de bătăi de aripi pe secundă, după necesitate: pentru deplasări normale, pentru vînătoare sau pentru luptă. Asociată

la această acţiune, inima păsării bate de cinci sute pînă la o mie şi două sute de ori pe minut. Sînt cunoscute peste trei sute de specii de păsări colibri, cea mai mică — pasărea-muscă — avînd 25 de milimetri lungime şi 2 grame greutate. Aripile micuţei «mezine» sînt atît de «perfecţionate», încît ea poate zbura înainte şi înapoi, pe spate, în zig-zag, în dreapta şi în stînga, orizontal şi vertical — şi chiar să stea fix într-un punct din spaţiu; deci o adevărată pasăre acrobat.

● CA MUŞTELE

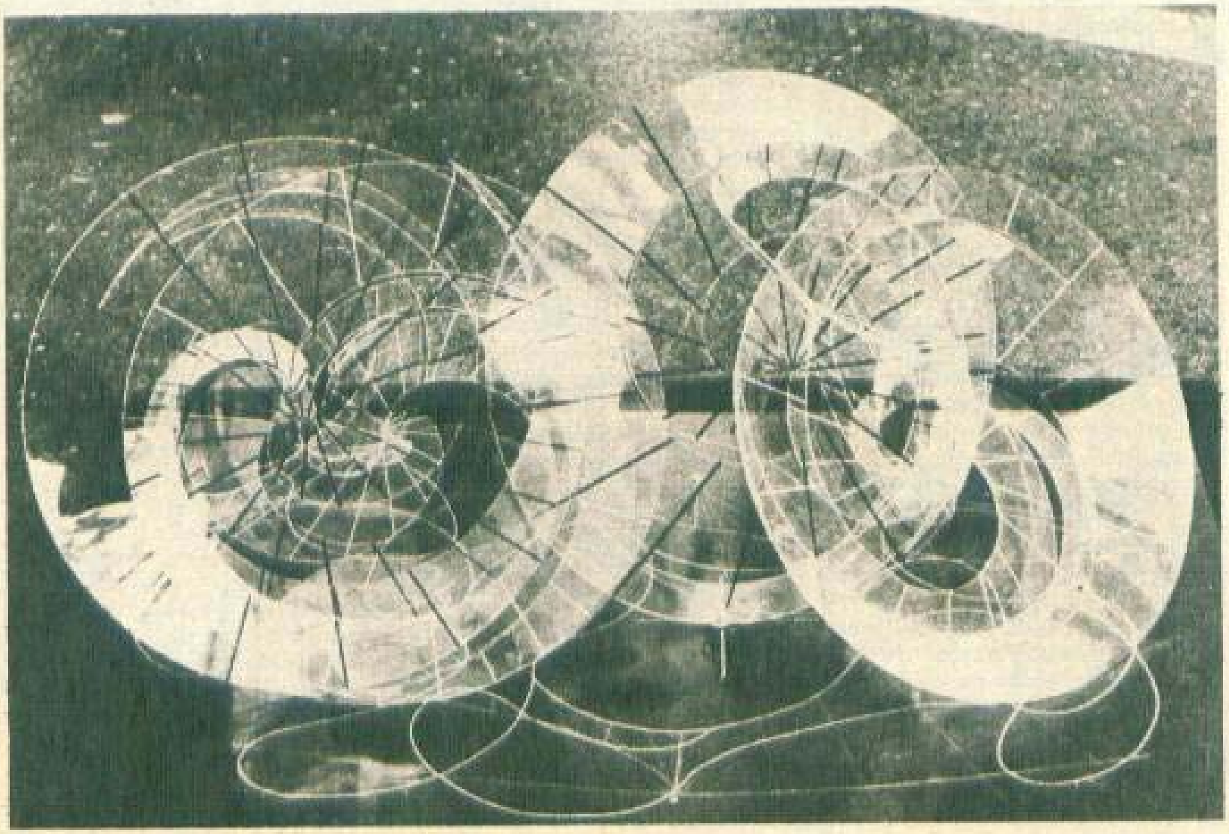
Naturaliştii au socotit puterea de înmulţire a muştelor. În cele cinci luni din an, cu temperaturi prielnice, se fac opt generaţii de muşte, provenite de la o singură femelă şi un singur mascul. Dacă ar trăi toţi urmaşii acestui cuplu, ajunşi pe lume din aprilie şi pînă în septembrie, la numărătoare s-ar găsi un total de 5 598 220 000 000 de exemplare. Ştiţi ce înseamnă această cifră? Socotind că pe un metru pătrat încap cam 30 000 de muşte, miile de miliarde arătate mai sus ar ajunge, cu prisosinţă, să acopere o suprafaţă de teren egală cu aceea a oraşului New-York. Norocul omenirii este că aceste nesuferite insecte sînt foarte sensibile la schimbările de temperatură şi «mor ca muştele».

● SOARELE ŞI LUNA

Răsăritul şi apusul Soarelui şi a Lunei, la noi, diferă nu numai de la o lună la alta, ci şi de la o zi la alta. Pentru orientare generală, dăm mai jos «programul» celor doi aştri, pe cîte o zi din fiecare lună:

	Soarele		Luna	
	Răsare	Apune	Răsare	Apune
4 ianuarie	7,52	16,49	11,37	00,19
5 februarie	7,30	17,31	12,30	4,17
22 martie	6,16	18,31	3,54	12,56
16 aprilie	5,31	19,01	0,17	8,25
16 mai	4,47	19,37	0,27	9,47
15 iunie	4,30	20,01	4,30	11,27
5 iulie	4,37	20,03	17,45	1,22
3 august	5,05	19,38	17,29	0,45
4 septembrie	5,41	18,47	18,21	4,29
15 octombrie	6,29	17,31	2,31	15,49
15 noiembrie	7,12	16,49	4,33	15,09
16 decembrie	7,45	16,36	6,41	15,12

ARTĂ și MATEMATICĂ

● ADINA CALOENESCU - Transfigurări spațiale

Punctul de plecare al litografiilor și al „Fîntînilor arteziene" din materiale translucide create de Adina Caloenescu e, totuși, unul hotărît sensibil. Matematica vine aici să slujească supus constituirea plastică. Avînd, prin urmare, o viziune de esență cosmică a suprafeței colorate și a unui spațiu structurat de ordonate transparențe, de sesizante imaterialități, graficianul purcede din starea de reverie poetică în aceea nu prozaică, ci moderat scientistă a instrumentării visului. Trebuie să bănuim în această arie efectele unui dublu intelectual, a înzestrării superioare în două domenii cu existență paralelă. Și, cu opera recentă, victoria elementului artistic.

Trebuie să evocăm un accident biografic pe care artista însăși îl consideră decisiv în împlinirea metodei. Deși lucrul anilor '74 (cu expozițiile de la Galeria Orizont „De la plan la spațiu" și Galeria Nouă „Concepte constructive") indica o anume evoluție, truda la concilierea gîndirii plastice cu gîndirea matematică primește o sămînță de clar într-un timp cînd, găsindu-se ceasuri și zile lungi la un pas de neființă, artista a îndrăznit să-și trăiască intens numai gîndurile cele mai adevărate. Fiind un dat atît de omenesc, sentimentul inevitabilului i-a adus, cum se întîmplă îndeobște cu ființele dăruite pentru esențe, tăria de a proiecta în sine imagini dintr-o noapte străluminată de evenimente stelare. Ea a văzut născînd universul. A văzut cum din haos se adună forme, a simțit muzical intersectarea liniilor de forță ale neantului, a vibrat — ca fapt pieritor al naturii ce este — la aventurile energiei. Planșele litografiate din ciclurile „Dinamici spațiale", „Evenimente spațiale", „Confruntări dinamice de la alb la negru", „Spații interstițiale" realizate prin numeroase suprapuneri (unele chiar prin douăzeci de treceri ale hîrtiei pe placa litografică, ceea ce ne obligă să considerăm fiecare foaie un unicat) sînt povestirea plină de franchețe a viziunii. Sigur, ar fi o naivitate să dăm clipei vizionare tot verbul nostru. În același timp nu putem să nu băgăm de seamă că în grafica Adinei Caloenescu s-a petrecut un mic miracol, că imaginea, din glacială și specioasă, a devenit fierbinte și generoasă, tărîm al unui decorativ frisonat de trăiri acute.

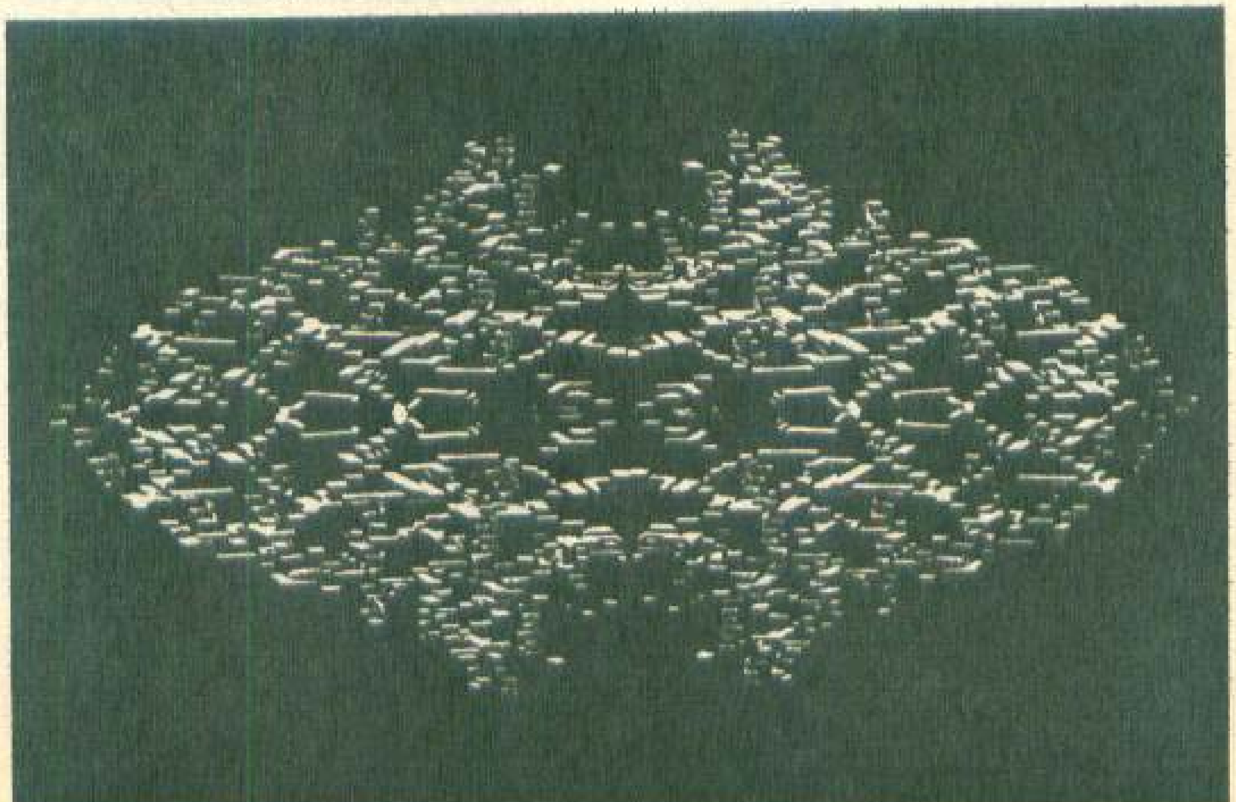
● FLORIN MAXA - Metamorfoze

Intr-o incitantă și bogată culegere de studii „de graniță", „interdisciplinare" sau pur și simplu „prin simpatie de idei" editată cu prilejul unui simpozion național de „Conducere — informatică — decizie — creativitate" (Cluj-Napoca, mai '78) aflăm, în selecția de grafică pe calculator a citorva matematicieni sută la sută, dar seduși, cum se intimplă prea adesea astăzi, de sublima hărnicie a ploter-ului, și lucrul unui plastician cunoscut, format, în anii de școală la clasa unui maestru... postimpresionist.

Florin Maxa — absolvent din 1966 al Institutului „Ion Andreescu" — stăruie de mai multă vreme într-o direcție pe care, din motive diferite, dar mai probabil din cauză că românului îi este încă foarte proprie exprimarea plastică și sensibilă a realității imediate, entuziaștii anilor '70 au cam părăsit-o. O expoziție din 1976 — Metamorfoze — Devenirea unei structuri plastice — Grafică executată la computer și extensii picturale — Sala Eforie — prezentată cu multe elogii de Dan Hăulică ne arăta un artist preocupat să facă din producția grafică a computerului temeiul unei picturi de compromis (artă optică ? artă minimală ?), dar năzuind la metaforă și acord liric. Altfel spus, artistul vrea un tip de imagine unde producția calculatorului să fie prilejul, calea întru o poetică nouă, a unor mirabile structuri : transfigurarea prin culoare și o selecție orientată de propria sensibilitate a celei mai severe figurări, aceea obținută prin program matematic. Am fi îndreptățiți să credem că plasticianul învață cu obstinație matematicile, ca să știe bine ce mare primejdie e pentru pictor abstracția în absolut.

Concluziile acestui foarte cumpănit efort de abstractizare — sensibilizare sînt prezentate de Florin Maxa astfel : „Calculatorul poate fi un ajutor extrem de prețios pentru artist într-o anume etapă a elaborării plastice, prin : precizie, rapiditate, stimularea fanteziei creatoare prin însuși faptul că permite verificarea exhaustivă a oricărei idei survenite pe parcursul lucrului. Pericole și inconveniente : în faza cercetării mașinale, scriitura este de gradul zero ; datul plastic și datul matematic au, de regulă, semnificații disjuncte ; după etapa de cercetare se impune o finalizare (s.n.) în alt material sau altă tehnică (serigrafie, offset, pictură etc.) ; în clipa cînd aspectele matematice devin mai complexe se impune lucrul în echipă cu analiști și programatori, cu toate dificultățile pe care le incumbă corelarea unor interese determinate de specificul profesiei de bază (s.n.). Situația ideală mi se pare a fi cea în care promotorul acestei activități este artistul plastic". La care mai adăugăm : „excelent instrument de investigare, calculatorul poate asigura o cercetare profundă și exhaustivă". Precizare paradoxală, întrucît chiar cînd artistul e hrănit de ideea unui absolut în ce privește trăirea estetică a lumii, exhaustivul trebuie să-i apară drept o ocupație foarte plictisitoare. Să reținem faptul că Florin Maxa întrevede posibilitatea unei arte de interes popular, dat fiind că oricare cetățean trecut prin studiul elementar al algebrei și geometriei, trebuie să fi fost fulgerat cumva de barbianul „vis al Dreptei Simple". Culoarea poate grăbi considerabil himerica lui întrupare.

TUDOR OCTAVIAN ■

CAZUL ALDO MORO

Ciudat ! Haina şi pantofii nu aveau nici cea mai mică urmă de nisip. Ciorapii şi manşetele de la pantaloni, da. Putea proveni fie de la marginea unui lac, fie de pe malurile Tibrului. Multe au dat la iveală nisipurile acestor locuri. Arheologii au fost răsplătiţi chiar cu vestigiile unor civilizaţii de mult dispărute fără urmă în labirintul istoriei. Dar anchetatorii însărcinaţi să descopere pe asasinii lui Aldo Moro porneau în expediţia lor post-mortem de la cîteva fire de nisip, „singurul indiciu la dispoziţia poliţiei" conform declaraţiilor făcute de purtătorii de cuvînt oficiali. Mai mult. „Nu se poate totuşi exclude — scria corespondentul la Roma al ziarului „Le Monde" — că ar putea fi vorba de o nouă stratagemă a Brigăzilor roşii pentru încurcarea pistelor." Fiind totuşi singura, s-a mers pe ea. La 9 iunie — o lună după asasinat — s-a anunţat că în urma analizelor de laborator a fost stabilit cu precizie că nisipul corespunde conformaţiei geologice din localitatea Focena situată pe malul mării în apropierea aeroportului internaţional al Romei „Fiumicino". Alte două indicii veneau ulterior să întărească concluziile de laborator. Unul se referă la urmele de gudron găsite pe tocurile pantofilor defunctului. Altul, descoperirea în urma informaţiilor furnizate de pescarii din localitate a „unor documente aparţinînd Brigăzilor roşii" îngropate într-un punct al plajei de la Focena. Pescarii au văzut cîţiva necunoscuţi în momentul cînd le îngropau. S-a pus din nou problema : sînt cele două indicii care o întăreau pe prima, scăpări din vedere, neglijenţe ale asasinilor, sau acţiuni dinainte planificate în cadrul unei operaţiuni de mai mare anvergură destinată ştergerii urmelor ? Dezvăluirile ulterioare s-au succedat după acelaşi scenariu contradictoriu şi bineînţeles cu rezultate asemănătoare.

La 29 iunie anchetatorii ajung la concluzia că Aldo Moro ar fi fost răpit de un comando venind din „afara capitalei", membrii Brigăzilor roşii din Roma jucînd doar un rol secundar. Comandoul neidentificat ar fi venit la Roma cu cîteva ore înaintea răpirii şi a fugit apoi din capitală cu ostaticul lor după care l-ar fi predat altui grup venit şi el „din exterior". Corespondentul agenţiei „France Presse" adaugă în legătură cu aceste informaţii : „Anchetatorii nu precizează totuşi ce înţeleg prin comando venit din exterior : exterior Romei sau exterior Italiei ?" Este o întrebare care va mai reveni fie cu prilejul unor confirmări, fie al dezminţirilor, rămînînd pînă la urmă neelucidată sub raportul probelor concrete. Dar nu sub raportul evaluării politice al celor petrecute. La 30 iunie este acuzat de complicitate la răpirea şi uciderea lui Aldo Moro tînărul Rino Proietti, în vîrstă de 25 de ani, care pînă la arestare se ocupa cu afişajul anunţurilor primăriei. Un comunicat al poliţiei informează opinia publică că în urma autopsiei s-a ajuns la concluzia că salva care l-a ucis pe Moro a fost trasă de o... femeie. De unde această concluzie, evident poate mult mai controversată decît cea privind sexul îngerilor ? Mister. Din Florenţa se anunţă la 12 iulie că tînărul Elfino Mortati în vîrstă de 18 ani, arestat de poliţia locală, a mărturisit că ar fi participat la pregătirea asasinării şi la redactarea comunicatelor difuzate de terorişti între 16 martie şi 9 mai. Mortati s-ar fi decis să vorbească deoarece Brigăzile roşii au hotărît lichidarea lui în urma convingerii că după asasinare „ar fi suferit o prăbuşire morală". El a fost arestat într-un apartament unde s-au găsit „materiale de propagandă şi acte false aparţinînd acestei grupări teroriste". Încă una din pistele false ? Posibil. Deşi nu e mai puţin adevărat că problema lichidării sau încercărilor de lichidare a unora dintre participanţi de către organizatorii din umbră pentru ştergerea definitivă a urmelor a fost şi va fi pusă, şi în acest caz, ca în diferite altele, cum ne-au arătat de pildă cele petrecute după asasinarea fostului preşedinte al S.U.A. John Kennedy, cînd presupusul autor principal a fost ucis de un altul care la rîndul lui a murit în închisoare şi aşa mai departe. În cursul lunii iulie, ziarele informează că anchetatorii au luat legătură cu poliţia vest-germană pentru a clarifica elemente strînse în patru dosare impor-

Fotografia difuzată de Brigăzile roşii după răpire.

tante care indicau participarea unor membri ai grupării teroriste vest-germane Baader-Meinhoff la răpirea lui Aldo Moro. La inceputul lui august presa italiană se face ecoul unor indiscreții din cercuri judiciare conform cărora intr-o țară din Orientul Mijlociu ar fi fost descoperiți trei teroriști de origine elvețiană suspectați de participarea la răpirea și asasinarea fostului premier italian. Se afirma, totodată, că s-au inițiat demersurile diplomatice necesare pentru anchetarea la fața locului a suspecților în stare de arest. Dat fiind înmulțirea căilor care nu duc nicăieri în afară de destrămarea anchetei pe o arie geografică din ce în ce mai mare se cuvine o nouă intrebare : Nu cumva se caută nu numai dezorientarea anchetatorilor dar și crearea de diversiuni politice așa cum s-a procedat in tot timpul cînd Aldo Moro a fost ținut sechestrat ?

O revedere atentă a filmului acestui moment tragic din viața politică a Italiei și chiar din viața internațională a anului 1978, în contextul evenimentelor generale, legitimează întrebarea și permite conturarea adevăratului dosar al cazului Moro bazat pe „autopsia" substratului politic al evenimentului.

In dimineața zilei de 16 martie 1978 la ora 9, președintele Partidului Democrat Creștin din Italia, Aldo Moro, lua loc într-un Fiat-130 parcat în fața bisericii San Francesco din Roma pentru a se duce la parlament unde marea coaliție guvernamentală constituită grație medierii și autorității sale urma să primească votul de încredere. Automobilul a demarat însoțit din urmă de un Alfa Romeo în care se aflau trei agenți înarmați din garda personală. De cum a luat-o pe strada Mario Farri, calea i-a fost tăiată de un automobil cu placă mineralogică diplomatică în timp ce altul s-a interpus între Fiat și Alfa Romeo. O frînă bruscă, previzibilă a provocat tamponarea automobilului lui Moro cu cel din spate. De aici secvențele s-au succedat cu repeziciune. Doi teroriști cu puști-mitraliere au atacat automobilul lui Moro omorîndu-l pe agentul de pază din Fiat fără ca acesta să poată măcar scoate pistolul. Șoferul a murit cu mîinile pe volan. De automobilul de însoțire s-au ocupat patru teroriști ascunși în boschetele unei cafenele fără consumatori în dreptul căreia se desfășura scena. O salvă de 60 de gloanțe de mitralieră a lichidat pe toți ceilalți agenți, numai unul dintre ei izbutind să tragă înainte de a-și da sfîrșitul. Moro, care după cum s-a aflat ulterior era rănit ușor, a fost scos din automobilul său și transferat într-altul care a parcurs prima etapă a răpirii. Cîteva detalii semnificative suplimentare. Cu cîteva minute înainte de atac toate telefoanele din cinci străzi în jurul zonei atentatului au fost scoase din uz prin întreruperea unor contacte la o centrală locală. Un vînzător de flori care de obicei stătea exact în locul unde fusese blocat automobilul victimei nu a mai putut veni pentru că un necunoscut i-a tăiat cauciurile furgonetei în care-și transporta marfa. Pentru a facilita dispariția, o alee blocată cu un lanț a fost deschisă cu ajutorul unor chei potrivite obținute de teroriști. O cale alăturată de acces a fost eliberată de trafic asigurîndu-li-se astfel drum deschis agresorilor prin înscenarea de către un complice, la intrarea ei, a unui accident de automobil. După ce a aflat de răpire, poliția a mobilizat 400 de automobile speciale, a închis zona din

Aldo Moro fotografiat cu prilejul uneia din activitățile în calitate de fruntaș al vieții politice italiene.

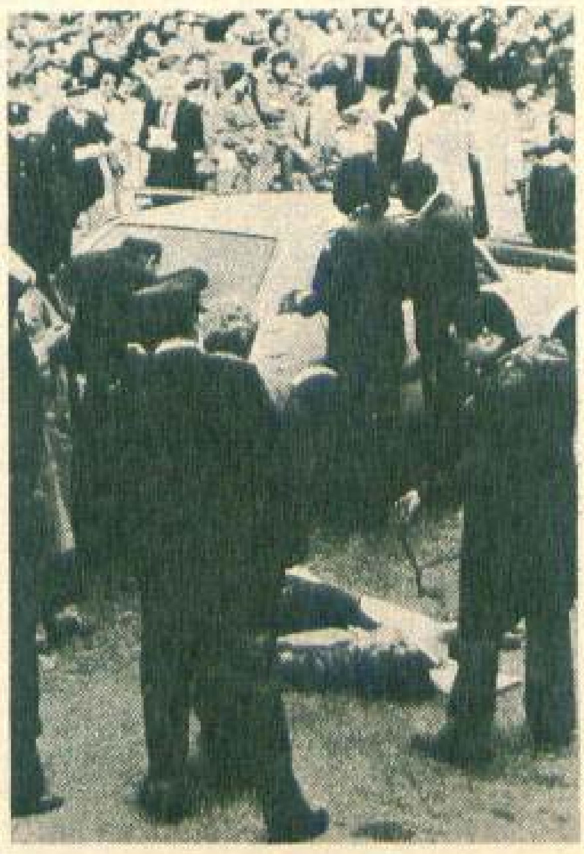
jur în trei cercuri concentrice, s-a folosit de elicoptere, dar totul fără nici un rezultat. Abia la sfîrșitul săptămînii au fost descoperite două automobile folosite în acțiunea de răpire abandonate la numai trei străzi de locul atacului. Ori n-au fost „inelele" prea etanșe, ori timpul folosit pentru constituirea lor — după unele versiuni 48 de ore — le-a făcut inutile. Un fruntaș al Partidului Comunist Italian, Ugo Pecchioli relatează un episod semnificativ pentru startul anchetei care nu a dus nicăieri. „Am primit un telefon", declară el, de la o cetățeană onestă. Ea a putut fotografia pe cei ce l-au răpit pe Aldo Moro, e drept de departe, dar fotografiile pot fi interesante. Ea le-a adus magistratului însărcinat cu ancheta. Și ce credeți că face acesta ? Convoacă presa pentru a-i comunica numele și adresa acestei femei informînd-o și în legătură cu ceea ce ea a făcut. Este o dovadă de iresponsabilitate". Nu-i de mirare că foarte puțini după aceea și-au riscat pielea furnizînd informații cu privire la cele văzute și auzite. În zilele următoare numeroase ziare din Italia și din străinătate și-au exprimat nemulțumirea față de felul cum a demarat și s-a desfășurat ancheta. La 4 mai ziarul Unita semnala existența „unor sanctuare obscure protejate" de care se lovesc anchetatorii. Se vorbea chiar de un „personaj misterios" care ar frîna cercetările. La 18 aprilie la Roma este descoperită o ascunzătoare a teroriștilor unde între altele se aflau fotocopii ale rapoartelor poliției asupra desfășurării anchetei.

Analizînd desfășurarea răpirii, pregătirea sa pînă în cele mai mici detalii și eficacitatea atacului, multe ziare au subliniat „profesionalismul" teroriștilor. Este o idee de reținut deoarece ea — și faptele o dovedesc — îi exclude de la bun început din orice categorie cunoscută pînă acum în rîndurile grupărilor teroriste cu veleități politice. Îi situează mai degrabă fie în rîndurile comandourilor secrete înarmate care execută misiuni pentru diferite cercuri politice interesate în frînarea evoluției social-politice progresiste, fie în rîndurile asasinilor pe bază de „contract" care dau cîteodată o mînă de ajutor dincolo de zona drogurilor și a activităților lumii interlope. Dealtfel instinctul popular s-a dovedit și de astă dată un sever și pătrunzător judecător. Mii de demonstranți defilau după răpire pe străzile Romei scandînd versurile :

„Brigate rosse, di rosso non c'avete
che il sangue che sporgete"

(Brigăzi roșii, voi nu aveți roșu decît sîngele ce-l vărsați).

Profesioniști, desigur. Ce fel ? Pînă acum profesioniști în organizarea aspectului militar propriu-zis al operațiunii — precizia tirului, eficacitatea ambuscadei împotriva altui grup de profesioniști și în sfîrșit dispariția fără urmă. Ne vom opri mai tîrziu și asupra altor aspecte ale acestei caracterizări care delimitează apartenențele și binețeles neapartenențele. Așadar o acțiune de mari proporții cu mulți participanți și complicități fără de care ea ar fi eșuat într-un fel sau altul. E locul să devansăm, menționînd una din aprecierile publicate de săptămînalul francez „Le Nouvel Observateur" după asasinarea lui Moro. Săptămînalul evidențiază o singură slăbiciune a teroriștilor care reise din analiza textelor comunicatelor publicate de ei. Le Nouvel Observateur întreabă : „Pentru ce conținutul acestor mesaje a fost apreciat de experți drept grosolan, dezamăgitor și retrograd ?" Tot săptămînalul francez răspunde : „Lucrurile se prezintă astfel ca și cum Brigăzile roșii mărindu-și capacitățile lor tehnice și-au diminuat capacitățile lor de analiză politică". Dar dacă pur și simplu nu sînt ceea ce pretind ? În definitiv devenise vizibil scopul operației de a îmbina asasinarea lui Aldo Moro cu anumite efecte în viața politică. Altfel, lucrurile s-ar fi putut petrece la fel ca în cazul asasinării lui John Kennedy sau Martin Luther King jr. : un glonte sau mai multe și gata. Or, autorii asasinării lui Moro au eșuat tocmai în domeniul în care pretindeau să inoveze : însoțirea asasinatului politic cu un fel de spectacol de „sunet și lumină" destinat țelurilor politice destabilizatoare de lungă durată. E o tendință nouă în acest domeniu direct legată de existența unor mijloace de comunicare de masă disponibile care măresc tentațiile manipulării opiniei publice și ale vieții politice. Evaluarea faptelor tinde să dovedească că avem de-a face, după cum constata și Le Nouvel Observateur nu cu po-

Cercetări la locul răpirii lui Aldo Moro în ziua de 16 martie.

liticieni ai violenței ci cu tehnocrați ai asasinatului care vor să acrediteze imaginea că ar face politică.

E cazul să ne întrebăm : de ce Moro ? De ce în martie 1978 ? La sfîrșitul lunii iulie, cu prilejul alegerii noului președinte al Partidului Democrat Creștin în persoana lui Flaminio Piccoli, secretarul general al partidului, Benigno Zaccagnini, făcea o declarație cu totul deosebită ca substanță și cuprindere de tot ceea ce s-a spus în aceste cercuri în timpul zilelor agitate și grave ale detențiunii și ale asasinării. Evocînd pentru întîia oară teza unui complot, Zaccagnini spunea : „Moro a plătit cu propria viață opera sa curajoasă. Sîntem profund convinși că nodul acestei afaceri se află aci. La cîteva luni după asasinarea lui Moro nu se știe încă nimic despre călăii săi și nimic despre complotul asasinării sale, care l-a stimulat și condus pe acești călăi. Cerințele justiției și nu ale răzbunării animă voința noastră de a cunoaște adevărul. Nu vom avea liniște pînă cînd nu se va face lumină".

Născut dintr-o familie de învățători, Aldo Moro își desăvîrșește studiile în drept și împletește cariera universitară cu cea politică după ce, grație calităților sale ajunge președinte al Federației Universitare Catolice la vîrsta de 23 ani și conducător al Mișcării Tinerilor Catolici aflată sub patronajul viitorului papă Paul al VI-lea, pe vremea aceea cardinalul Montini. El este ales deputat pe listele democrat-creștine — numai în circumscripția Bari de opt ori. Ocupă diferite funcții înalte în mai multe guverne democrat-creștine și totodată în organele partidului, printre care președintele grupului parlamentar (1953—1955), ministru de justiție (1955—1957), secretar general al partidului (1959—1963), premier în trei guverne succesive (1963—1968), ministru de externe (1968—1972), din nou premier (1974—1976), și în cele din urmă președinte al partidului, din octombrie 1976, urmînd, dacă nu ar fi fost ucis, să devină președinte al Italiei. Calitățile sale supreme conturate cu vigoare de-a lungul acestei cariere au fost realismul și capacitatea de a acționa eficient pentru unificarea forțelor naționale ale Italiei, fără prejudecăți și excluderi, punînd în slujba acestui obiectiv un deosebit talent de mediator, de negociator discret și eficace. Apreciind personalitatea și rolul lui Aldo Moro în viața politică italiană, secretarul general al Partidului Comunist Italian, Enrico Berlinguer spunea : „Republica pierde unul din oamenii săi de stat cei mai importanți, una din personalitățile care au avut rolul cel mai pregnant în istoria recentă a țării noastre, grație înaltului său nivel politic și cultural, prin atenția acordată intereselor generale ale țării, capacității sale de a lua în considerare mișcările profunde ale societății și istoriei. Aldo Moro a fost conducătorul politic care a înțeles cel mai bine necesitatea întîlnirii și colaborării cu întreaga mișcare muncitorească". El a fost răpit și asasinat tocmai atunci cînd în urma unor negocieri laborioase s-a realizat acordul privind includerea Partidului Comunist în rîndurile majorității guvernamentale, respectiv o

Unul din mesajele Brigăzilor roșii împreună cu o scrisoare manuscris a lui Aldo Moro.

mai mare participare a acestuia la decizii, la o largă coaliție guvernamentală, alături de democrat-creștini, socialiști, social-democrați și republicani, fără însă ca reprezentanții săi să capete răspunderi individuale în guvern. Se dădea astfel o lovitură plină de perspective presiunilor interne ale dreptei și celor ale cercurilor conservatoare din afară, presiuni îndreptate împotriva oricărei participări comuniste, care timp de 31 de ani au funcționat ca o axiomă a vieții politice italiene. Aldo Moro avusese un rol cheie în aceste negocieri și era considerat drept omul care în colaborare cu toate forțele vii ale națiunii italiene putea da expresie practică și mai amplă în viitor voinței de unitate. S-a dezvăluit că încă înainte cu patru luni de răpire, la 23 noiembrie 1977, Moro a fost obiectul unei tentative de atentat urmată de tot felul de amenințări și presiuni. Ce pot fi mai revelatoare pentru starea de spirit a unor grupuri decît declarațiile făcute după răpire de către președintele Mișcării Sociale Italiene, partid neofascist, Georgio Almirante, corespondentului săptămînalului francez L'Express. Iată-le : „Totul era prevăzut. Exista un acord între comuniști și democrat-creștini. Cunosc acest acord. Odată ales președinte al republicii în decembrie Aldo Moro urma să desemneze un președinte de consiliu laic, nici democrat-creștin, nici comunist. El urma să acorde comuniștilor portofolii în guvern. Dispariția lui Moro a încurcat totul". Aparent nu poate exista aberație mai mare din punct de vedere politic decît o platformă comună între fasciști și așa-zise grupuri de ultrastîngă ce pretind că prin acțiuni teroriste ar deschide calea spre răsturnarea claselor exploatatoare. De fapt, Almirante vrea să ofere justificări „oportunității" dispariției lui Moro, prin lansarea versiunii unui „complot". Să admitem pentru moment că ar fi adevărate afirmațiile lui Almirante. Ce poate fi neconform voinței populare în hotărîrea a două partide avînd majoritatea voturilor în alegeri de a trage ultimele consecințe ale mandatului primit ? Din păcate tocmai tergiversarea în această privință nu a permis trecerea la o politică constructivă de transformări profunde. De fapt, declarația lui Almirante vădea nu atît cunoașterea unor secrete cine știe ce senzaționale ci o stare de spirit de panică în fața logicii inexorabile a luptei de masă, panică ce

poate fi capabilă de orice, dacă e lăsată să se manifeste dincolo de rigorile legilor democratice.

Cele 54 de zile de detențiune a lui Moro au adus multe dezvăluiri în acest sens. În esență a fost perioada unei înfruntări acerbe. Inițiată de organizatorii răpirii în scopul fărîmițării tendințelor de unitate din societatea italiană, intimidării celor șovăielnici, subminării instituțiilor democratice, creării de pretexte pentru represiuni împotriva stîngii. De acolo, din detenție, în climatul de izolare și mizerie fizică și morală creat de organizatori, Aldo Moro și-a desfășurat, cu mijloacele la dispoziție și cu toate resursele experienței sale, ultima luptă împotriva destabilizării societății italiene, luptă care însemna, cîteodată, cîștigarea de timp pentru eventuala salvare a existenței sale fizice. S-o urmărim.

La două zile după răpire este dat publicității primul comunicat al Brigăzilor roșii în care se anunță că acest grup este autorul operației, comunicat însoțit de o fotografie a fostului premier italian. Nu se spune nici un cuvînt despre obiectivul acțiunii. Nu a scăpat însă atenției că textul a fost publicat numai după ce s-a constatat că efectul psihologic al răpirii nu a influențat votul din parlament în favoarea politicii lui Moro. Guvernul Andreotti al noii coaliții a primit 569 din 630 de voturi la numai cîteva ore după răpire. Abia la 25 martie apare al doilea comunicat care anunță că Moro „va fi judecat de un tribunal al poporului". Care popor, care tribunal ? Folosirea ostentativă dar stîngace a unor formulări care vor să sugereze un anumit „radicalism de stînga" va fi prezentă în toate comunicatele și în multe privințe semnificativă. La 29 martie al treilea comunicat este însoțit de prima scrisoare manuscrisă a lui Aldo Moro în cuprinsul căreia apare întîia mențiune cu privire la posibilitatea unui „schimb de prizonieri". Trebuie subliniat că deocamdată organizatorii nu propun nimic în afară de proces. Dar dezbaterea în jurul negocierii este indirect angajată. De la începutul pînă la sfîrșitul acestui episod tragic, Italia și, în mod deosebit, larga coaliție a forțelor democratice, au avut de făcut față următoarelor obiective : a) salvarea vieții lui Moro ; b) apărarea instituțiilor democratice ; c) combaterea terorismului, inclusiv a încercării de legitimare a sa. Aceste obiective nu puteau fi contradictorii dacă toate compartimentele chemate să le soluționeze ar fi funcționat în mod corespunzător. Viața lui Moro trebuia salvată nu pe calea negocierilor de la stat la teroriști, ci evident, grație eficacității poliției. Alte forme de negociere și contacte neoficiale au fost preconizate. Revista Civilta Catolica dădea astfel expresie acestei preocupări: „Statul și democrat-creștinii nu pot ceda șantajului teroriștilor, nici nu pot trata cu ei. Dar aceasta nu înseamnă că — prin diverse canale — nu se poate și nu trebuie făcut nimic pentru a încerca salvarea lui Moro". Teroriștii au respins toate aceste contacte nu pentru că n-ar fi putut obține astfel satisfacerea cerințelor formulate cu întîrziere, ci deoarece nu erau interesați în scoaterea din închisoare a ceea ce se consideră a fi „liderii istorici" ai Brigăzilor roșii. Scopul devenit evident pe

Cercetări zadarnice în lacul Duchessa.

parcurs era după cum am văzut altul. Viciul fundamental al țelurilor lor constă în faptul că ele implicau dezorientarea maselor în vederea obținerii condițiilor favorabile desfășurării combinațiilor în cerc închis. Or, acestea pot fi obținute pe termen scurt și numai dacă forțele de stinga ar fi pasive și nu ar pune pe primul plan clarificarea și mobilizarea la acțiune a celor mai largi grupuri sociale.

Următoarele comunicate ale asasinilor împletesc informațiile sumare despre desfășurarea „procesului" Moro în cadrul căruia acesta ar fi făcut „dezvăluiri" asupra vieții politice interne italiene, cu promovarea manevrelor legate de obiectivele amintite. Următorul comunicat anunță că procesul s-a încheiat și Moro „a fost condamnat la moarte". La 18 aprilie un anunț nenumerotat informează că „Moro a fost executat prin sinucidere" iar cadavrul s-ar afla în fundul lacului Duchessa în munții Rieta la aproximativ 100 de km. de Roma. Poliția este lăsată să caute două zile cu o vastă mobilizare de forțe, presa să comenteze și să informeze pe larg asupra operației pentru ca la 20 aprilie comunicatul, de astă dată numerotat (numărul 7) să dezmintă afirmind că anunțul a fost un fals, că Moro trăiește și că se dă un ultimatum guvernului pentru a angaja în termen de două zile negocieri în vederea eliberării lui Moro fără însă a spune cu precizie ce vor în schimb. Le Nouvel Observateur consideră că prin trimiterea cercetărilor „să se desfășoare într-un lac mlăștinos și înghețat s-a urmărit ridiculizarea poliției" dovedindu-se astfel „capacitatea lor diabolică de a folosi mass-media". În loc să se ocupe de cercetări poliția are o nouă sarcină, în afară bineînțeles de verificarea pistelor false. Autentificarea mesajelor, ele fiind și singurul canal de comunicare. Misiunea implică între altele să se verifice dacă steaua roșie cu cinci brațe, emblema Brigăzilor roșii este la fel de dezechilibrată la cele două brațe de jos ca în primele mesaje ; dacă mașina de scris e de un anumit tip I.B.M. ; în sfîrșit dacă „conținutul ideologic se află la același nivel cu mesajele precedente". Despre ce fel de „conținut ideologic" este vorba ? Analizîndu-l, săptămînalul american „Newsweek" remarca : „Tot mai mult grupul Brigăzilor roșii s-a identificat cu comunismul". A reușit ? A încercat. Și cel mai mult prin folosirea unui verbiaj de stinga, în special prin repetarea cuvîntului comunism. Dar oricine a studiat concepțiile și metodele de acțiune ale comuniștilor, nu neapărat în calitate de militant, putea observa că avea de-a face cu un exemplu clasic de impostură și ignoranță. Cel mult se putea trage concluzia că autorii mesajelor scriau așa cum își închipuie anumite servicii specializate în intoxicări că gîndesc și vorbesc comuniștii și nicidecum așa cum gîndesc și procedează ei efectiv în munca și lupta lor de toate zilele. Deosebit de ilustrativ este în acest sens comunicatul numărul șapte. Se afirmă că Partidul democrat-creștin este „un partid putred și imoral în serviciul centralelor imperialiste". Un jargon simplificator, străin de orice înțelegere teoretică marxistă. Ținta atacurilor nu sînt liderii aripii de dreapta ai democrației creștine ci tocmai șeful guvernului Giulio Andreotti. „Punerea

Un apartament al Brigăzilor roșii sau o momeală pentru încurcarea pistelor ? Oricum o descoperire a poliției.

în libertate a prizonierului Aldo Moro, se afirmă mai departe, nu poate fi luată în considerare decît în legătură cu eliberarea prizonierilor comuniști. Există sute de deținuți comuniști condamnați la moarte lentă după secole de detenție". Observați folosirea cuvîntului comunist. Numai dreapta atribuie otova tuturor celor ce au fost închiși pentru că s-au autointitulat de stinga, calitatea de comuniști. Ce să mai spunem de formularea că unii comuniști așteaptă „de secole" acțiunea „eliberatoare" a Brigăzilor roșii. Nici măcar de astă dată asasinii nu-și expun concret pretențiile. Pentru că pe ei îi interesează altceva decît eliberarea celor aflați în închisoare. Lucrurile capătă relief atunci cînd în comunicatul numărul opt organizatorii se fixează la cererea ca treisprezece teroriști aflați în închisoare să fie eliberați imediat. Printre cei treisprezece se află și un gangster notoriu, închis pentru fapte de drept comun, Sante Notarnicola care s-a „afiliat" Brigăzilor roșii. Toată această proză pe care în treacăt fie spus presa burgheză a difuzat-o cu voluptate devenind principalul port-parol al Brigăzilor roșii, a început să nască rezerve oglindite pînă la urmă în aproape toate publicațiile. Corespondentul la Roma al ziarului Le Monde, Robert Solé : „Un lucru apare sigur : Brigăzile roșii l-au răpit pe Moro nu în scopul eliberării deținuților politici". Paese Sera arată : „Absurditatea cererilor lor vădește voința Brigăzilor roșii de a-l asasina pe Aldo Moro". În sfîrșit, comunicatul nr. nouă anunță îndeplinirea unuia din obiective. Asasinarea fizică a lui Moro, care a devenit cunoscută publicului prin lăsarea cadavrului într-un automobil pe o stradă din Roma. Desigur, este prea devreme pentru evalua-

rea tuturor implicațiilor acestui act. De aceea apare cu atît mai importantă necesitatea analizării și meditării asupra mesajelor lui Moro. Mulți publiciști italieni printre care și cunoscutul scriitor Sciascia au declarat că o vor face. Sciascia declară : „Scrisorile lui Moro — și vreau să le studiez mai îndeaproape — arată mai puțin teama de a muri și mai mult grija nobilă in legătură cu ce va urma dincolo de viața sa. Cind el vorbește de familia sa, fără indoială, se adresează grupării sale, statului, Italiei. Dacă Moro ar fi fost un cinic ca alții, el ar fi avut dosare pentru a fi folosite despre amicii săi, ceea ce i-ar fi dat un atuu in declanșarea negocierilor. Dar el a dovedit că nu era un șantajist". Moro a incercat simultan cu lupta disperată pentru viață să comunice ceva lumii dinafară folosind condițiile limitate ale detenției. Evident nu avea de ales. Mulți observatori au atras atenția dincolo de stilul emotiv personal — și in această privință s-a incercat discreditarea autorului — caracterul citeodată aluziv, criptic, care ar merita un studiu mai atent. Multe scrisori nici n-au fost publicate. Se spune că ar fi in total 80. Senatorul catolic Ranino La Valle scria : „În acest moment Moro cunoaște, desigur, mai bine decit noi Brigăzile roșii. Din acest punct de vedere merită osteneala să incercăm să descifrăm aceste mesaje". Într-o scrisoare către un fruntaș democrat Moro exclamă : „Fii curajos și bun ca in timpurile tinereții tale". În alta : „Democrația creștină să nu creadă că lichidindu-l pe Moro a lichidat problema". Într-un text publicat la 10 aprilie Moro se ocupă pe larg de demascarea unui personaj retras din viața politică italiană, de patru ani, Paolo Emilio Taviani. El ocupase postul de ministru de interne in primăvara anului 1974 in momentul cind fusese răpit, tot de către Brigăzile roșii, judecătorul Mario Rossi. Moro il prezintă drept un oportunist, măcinat de ambiții care și-a schimbat opiniile politice în același ritm in care a schimbat portofoliile ministeriale. Moro amintește că Taviani s-a manifestat pentru alianța cu partidul neofascist, adoptind poziții favorabile intervențiilor proamericane. Au surprins mult astfel de preocupări in situația dificilă in care se afla Moro. Nu cumva totul era o șaradă pentru a sugera tabloul forțelor care se pregăteau să-l asasineze ? Moro merge mai departe in această scrisoare : „Sinteți oare atit de duri cu mine pentru că vă aflați sub presiunea americană sau vest-germană ?". În mesajul din 29 aprilie parvenit ziarului Il Messagero fiind găsit la orele 1 și 15 noaptea in automobilul unui ziarist avertizat prin telefon se arată : „Se spune că nu mai sint acela ce am fost și că nu merit să fiu luat in serios. Asta in timp ce nici măcar nu se răspunde argumentelor mele. Lucrurile se vor limpezi și încă destul de repede". Moro putea trimite numai ce permiteau călăii săi. În același timp aceștia considerau că pot utiliza mesajele lui Moro în scopurile lor. Bătălia mesajelor a fost crincenă, presărată cu subtilități și capcane de-o parte și de alta. Că asasinii nu și-au atins scopul s-a văzut. Ce a obținut Moro se va vedea abia in viitor.

În momentul răpirii lui Moro poliția italiană anunța existența pe teritoriul țării a 115 organizații teroriste. Numai in primul trimestru al anului 1978 se inregistrează peste 900 de atentate cu explozibil și 2 320 atacuri armate. Ce loc ocupa in momentul răpirii lui Moro grupul autointitulat Brigăzile roșii in acest ansamblu ? Fenomenul are cauze profunde, sociale, economice, politice. Apariția și amplificarea terorismului sint un rezultat și o expresie a crizei și decadenței societății capitaliste. Dar comuniștii au dezaprobat și condamnat din totdeauna actele de teroare sub orice formă. Ei au făcut o deosebire netă intre lupta armată a maselor conduse de organizațiile revoluționare, pentru eliberarea națională și socială și actele teroriste individuale. Comuniștii pornesc de la concluzia că terorismul nu poate constitui in nici o imprejurare o formă a luptei politice. Numai unirea conștientă a maselor muncitoare, a forțelor inaintate ale societății, a popoarelor, desfășurarea unei largi activități de masă sub diferite forme pot asigura soluționarea problemelor sociale, apărarea democrației, transformarea profundă a societății. Brigăzile roșii din Italia ocupă in ansamblul grupărilor extremiste din Italia, prin originea și evoluția lor un loc aparte. Sociologul italian Franco Ferrarotti de la Universitatea din Trento — localitate in care s-a născut organizația — arată că ea a apărut pe fondul social al migrației

Demonstrație impotriva răpirii lui Moro și a acțiunilor grupurilor teroriste.

postbelice de la sat spre oraş, al slăbirii mecanismului social, al fragmentării familiilor „care au umplut oraşele cu oameni desrădăcinaţi". Cu fondatorii organizaţiei e, însă, altceva. „Renato Curcio — scrie profesorul Ferrarotti — fondatorul Brigăzilor roşii şi alţi sprijinitori ai săi provin din familii catolice conservatoare de modă veche şi transpun în politică fervoarea dobîndită în mediul în care au crescut". Şeful altui grup ce s-a alăturat Brigăzilor roşii, Franceschini, a primit o educaţie strictă într-un orfelinat de maici. Un fapt care trebuie reţinut: după o serie de activităţi teroriste întreaga conducere a Brigăzilor roşii a ajuns în închisoare, la aceasta contribuind în mare parte un călugăr devenit „revoluţionar terorist" infiltrat în rîndurile Brigăzilor roşii ca agent al poliţiei italiene. Este vorba de Gizoto, denumit „Fratello Mitra", pentru zelul cu care folosea mitraliera în acţiunile sale teroriste. „Se confirmă — scrie corespondentul la Roma al ziarului Le Monde — că nucleul fondator al organizaţiei nu mai exercită controlul asupra comandourilor actuale în ciuda declaraţiilor sforăitoare ale celor din banda lui Curcio în faţa tribunalului din Torino". În total în închisoare se aflau 128 membri ai grupării iniţiale. Aşadar în momentul răpirii lui Moro Brigăzile roşii aveau o conducere nouă, necunoscută. Este semnificativ în această ordine de idei că spre deosebire de Curcio unul din primii teoreticieni ai Brigăzilor roşii, Massimo Moraschi, aflat şi el în închisoare unde ispăşeşte o sentinţă de 30 de ani a scris directorului închisorii: „Declar nu numai că mă disociez de atentatul de la 16 martie dar de întreaga linie politică a Brigăzilor roşii". Alte grupuri teroriste simţind că ceva nu e în regulă cu Brigăzile roşii au adoptat poziţia de a se disocia de ele fără însă a renunţa la aceea ce numeau „avantajele" create de rezultatele activităţii lor. Şeful unei astfel de grupări pe nume Scalzone afirma: „Să lăsăm de-o parte discuţia asupra Brigăzilor roşii şi să profităm de situaţia de slăbiciune provocată de acţiunea lor pentru destabilizarea statului". Dacă pînă şi unora din aceeaşi tagmă operaţia răpitorilor lui Moro li s-a părut cel puţin suspectă ce să mai spunem de alţii care analizînd faptele nu au putut să excludă ipoteza că acest grup putea fi infiltrat după un plan bine pus la punct şi apoi folosit ca acoperire pentru acţiuni de lichidare a elementelor democrate şi progresiste şi a politicii preconizate de acestea. Organizatorii pot acţiona direct sau din umbră folosind resturile Brigăzilor roşii după decapitarea lor în împrejurările cunoscute. O analiză a săptăminalului Le Nouvel Observateur arată între altele: „Oricum un lucru pare sigur. Faptul că terorismul îşi are rădăcini în realitatea italiană şi dă expresie crizei societăţii şi statului italian aceasta nu exclude, ci dimpotrivă, permite ca anumite puteri să manifeste astăzi interes pentru a provoca destabilizarea unei mari ţări mediteraniene. Revine acum poliţiei şi serviciilor secrete să ancheteze...".

Trebuie ţinut seama că răpirea şi asasinarea lui Moro au avut loc în condiţiile înmulţirii acţiunilor complotiste şi mercenariale în slujba coaliţiilor alcătuite din grupuri conservatoare retrograde cu tot felul de interese străine şi serviciile lor specializate în astfel de operaţiuni. Unul din mercenarii cu experienţă declara unei publicaţii fără a-şi decline identitatea: „A fi mercenar este o profesiune, poliţist alta. Lichidator de civili o a treia. Dacă mi se propun diferite acţiuni voi pleca cu siguranţă. Ştiţi, tot timpul sînt lovituri în pregătire şi noi ne cunoaştem între noi, sîntem puşi la curent. Există un fişier la care se face apel cînd e nevoie de băieţi gata de orice pentru campaniile electorale sau spargerea grevelor. Uite acum se spune că vom avea de lucru în Oceanul Indian". Într-adevăr în „meseria asta", cum îi spune fostul paraşutist, se găsesc tot felul de sarcini. Unul a dezvăluit recent că doi oameni i-au oferit în 1967 circa 50 000 de dolari în numele unor societăţi particulare şi a unor organizaţii rasiste pentru uciderea lui Martin Luther King jr. Ziarul englez Sunday Times a publicat în aprilie o relatare confirmată că scriitorul de romane poliţiste de succes Frederick Forsyth a finanţat şi organizat o lovitură de stat eşuată în Guineea Ecuatorială cu ajutorul unui comando de mercenari. Viitoarea sa carte se va baza pe elementele culese cu acest prilej. Precizările ţin poate să ascundă pentru cine a acţionat Forsyth în calitate de intermediar. Şi ultima din seria dezvăluirilor anului 1978 este cea privind un vast complot împotriva armatorului grec Onassis organizat în 1954 cu sprijinul C.I.A. şi F.B.I. de către „Aramco", întrucît un urma unui contract încheiat între armatorul grec şi Arabia Saudită monopolul transporturilor deţinut de societatea americană a fost sfărîmat. Complotul a constat între altele într-o campanie de discreditare prin intermediul presei, bombardarea unora din navele lui Onassis de către un avion peruan şi altele.

În momentul cînd sînt scrise aceste rînduri nici o nouă dezvăluire nu vine să indice limpede cine sînt autorii direcţi ai răpirii şi asasinării lui Moro. Iar fiecare zi constituie un răgaz suplimentar pentru lichidarea oricăror urme ce duc spre adevăraţii vinovaţi. Chiar dacă vor apare unele revelaţii, nu există, avînd în vedere cele petrecute, nici o garanţie că am avea de-a face cu ultimul strat şi nu cu unul intermediar de genul lui Oswald, presupus unic asasin al fostului preşedinte Kennedy. În sfîrşit elucidarea acestei probleme este o treabă a poliţiei italiene. Dar rolul şi ţelurile reale ale operaţiei, încadrarea lor în înfruntarea contemporană dintre exponenţii progresului şi cei ai rîndueliilor retrograde, deci aspectele sale politice de fond nu mai comportă vreun mister. De aceea în perspectivă rămîne deschisă o singură problemă în legătură cu care, după cum am văzut, forţele progresiste îşi propun să acţioneze: tragerea tuturor concluziilor pentru ca tentative asemănătoare să nu poată sub nici o formă deruta sau paraliza mersul înainte

NICOLAE LUPU

Din lume

• Psihologul american Valentino Winsay socotește că modul în care o persoană răspunde la telefon denotă unele trăsături sigure de carcter. Un „allo" prelung și zîmbitor înseamnă optimism. Cel care, ridicînd receptorul, se prezintă imediat este un om laconic și echilibrat, în schimb cel care începe prin a spune „Aici 13-13-13" este un fanatic al detaliilor, un tip calculat și uneori zgîrcit. Răspunsul direct „Ce doriți ?" denotă că la celălalt capăt al firului se află un om cu timpul măsurat, care nu apreciază vorba lungă. Și, în fine, cei ce răspund simplu „Da" sînt firi independente.

Dumneavoastră cum răspundeți la telefon?

• O ultimă listă de recorduri mai puțin cunoscute. În secolul XX s-au născut de două ori cîte nouă gemeni. (La 13 iunie 1971, la Sidney, Geraldin Broderik a dat viață la cinci băieți și patru fetițe). Sînt cunoscute de asemenea cinci cazuri de naștere a opt gemeni și optsprezece cazuri de șapte gemeni.

• Asociația colecționarilor din U.R.S.S. numără 1 020 de... specialități oficial înregistrate. Iată și cîteva colecții ieșite din comun : binocluri, cărămizi, Moș Gerilă (de la mărimea unui chibrit pînă la înălțimea unei case cu un etaj), obiecte înghițite de rechini (o găleată, mănuși de cauciuc, coș de hîrtii, un pistol-jucărie de plastic, un cauciuc de automobil). Unul din ultimii colecționari înregistrați a declarat că adună mărturii documentare din toată lumea care să ateste existența Robinsonilor.

• Johanna Steinhauzer, profesoară de dactilografie din Viena, a cucerit de două ori, la Budapesta și Valencia, titlul de campioană mondială de bătut la mașină. Campionatul acesta se desfășoară o dată la doi ani ; prima lui ediție a avut loc în 1955. Recenta campioană a reușit să realizeze la proba de rapiditate care durează o jumătate de oră, 683 semne pe minut, ceea ce înseamnă douăzeci de pagini editoriale pe oră, adică o coală de autor.

A doua probă a constat în transcrierea unui text necunoscut fără nici o greșeală în maximum zece minute.

• Harold Lopez Mendez, specialist în istoria medicinei, a publicat recent la Bogota un studiu pînă acum unic în lume ca temă : „Medicina în romanul Don Quijotte". Analizînd sutele de termeni medicali ai celebrei cărți, Mendez a ajuns la o serie de concluzii interesante în legătură cu stadiul dezvoltării medicinei în timpul lui Cervantes (simptome, rețete, cauze ale unor boli, medicamente din ierburi etc.). Autorul prezintă de asemenea o analiză comparativă a terminologiei medicale la Cervantes și Shakespeare.

• Singapore a devenit în ultimul timp placa turnantă a contrabandei de... papagali australieni. De obicei papagalii sînt aduși din Australia adormiți cu narcotice și ascunși în geamantane cu funduri duble, în... sticle de whisky și în... aparate de radio.

• Unul din cele mai bogate muzee din lume este Muzeul Smithsonian din Washington. Printre cele 70 000 000 de exponate foarte eclectice se numără unele din cele mai mari briliante din lume, colecția de izolatori electrici din sticlă, cea mai mare colecție de timbre americane (douăsprezece milioane de mărci poștale). Cinci sute de paznici cu înaltă calificare și un sistem complex de televiziune asigură securitatea valorilor. Și totuși, nu de mult a dispărut o valoroasă colecție de monede. Dealtfel, după cum au socotit specialiștii, din muzeele americane dispar, anual, cam 12 000 de obiecte în valoare de 33 000 000 de dolari.

Diferiți colecționari particulari din S.U.A. denotă un mare interes pentru obiecte de artă furate. Așa, de pildă, recent, la San Francisco a fost organizată o licitație cu tablouri sustrase (de astă-dată din Europa) aduse cu un avion special la numai douăzeci și patru de ore de la dispariția lor din muzee.

• La „Concursul de umor serios" următoarea anecdotă a cîștigat premiul II :

„Un scoțian a găsit pe stradă o liră. Imediat a dat un anunț la ziar pentru aflarea păgubașului".

• În legislația Statelor Unite ale Americii există încă numeroase paragrafe paradoxale. Unele chiar hazlii...

Așa, de pildă, în Texas este interzis să mulgi o vacă, dacă respectiva nu este vaca ta proprie. La Washington nu e voie să tai coada cailor. În statul New-Mexico se interzice bărbaților și femeilor (sic !) să umble nebărbieriți (te). O lege a statului Iowa cere pompierilor ca înainte de a pleca la stingerea unui incendiu să facă un antrenament de cincisprezece minute. În New-Jersy se interzice prin lege a sorbi zgomotos supa iar în Pennsylvania restaurantele sînt obligate a avea în dotare tărgi.

Și, în fine, ultima, dar nu cea din urmă : în Massachussets bărbaților le este interzis de a se însura cu bunica fostei lor neveste.

• Nu de mult în orașul Tankavari din nordul Finlandei a avut loc „Concursul căutătorilor de aur" la care au participat două sute dintre cei mai cunoscuți specialiști. Cîștigătorul, finlandezul Leo Koronen, a reu-

adunate...

şit să găsească în şase minute cinci grame de aur în cantitatea de nisip aurifer împărţită în mod egal între concurenţi.

* Ziarele din toată lumea au consacrat numeroase pagini celebrului călător japonez Naomi Uemura, care, la cei 37 de ani ai săi, are la activ — printre altele — Everestul, Mont Blanc-ul, Kilimanjaro precum şi numeroase mări şi oceane străbătute cu barca sau cu pluta.

Nu de mult, Uemura a hotărît să ajungă singur la Polul Nord. El a declarat ziariştilor înainte de plecare că singurul lucru de care se teme este întîlnirea cu ursul polar. Bineînţeles că de ce s-a temut, de aia n-a scăpat. Într-o dimineaţă vajnicul călător a văzut că i-au dispărut aproape toate proviziile pentru cîini. Hoţul, adică ursul alb, l-a urmărit apoi cu îndîrjire o zi întreagă. Pînă la urmă a trebuit să folosească puşca.

Datorită timpului neobişnuit de frumos şi liniştit, Uemura a ajuns la sfîrşitul lui aprilie la Polul Nord.

Dar ceea ce ziarele au relatat mult mai tîrziu este faptul că întreaga călătorie s-a desfăşurat sub oblăduirea celei mai avansate tehnici a secolului XX. Legătura radio a funcţionat permanent. Sania era dotată cu un emiţător care transmitea la fiecare minut un semnal recepţionat de satelitul american „Nimbus-6".

De-a lungul traseului, avioanele şi elicopterele Forţelor aeriene ale Canadei au creat mici baze de aprovizionare. Ba chiar la un moment dat cîinii epuizaţi au fost schimbaţi cu alţii odihniţi aduşi cu elicopterul.

* Spinder Webb este un cunoscut specialist în bijuterii din New York. În ultimul timp însă el şi-a schimbat profilul şi foloseşte în chip de materie primă... oase omeneşti. Se zice că gusturile nu se discută.

Şi totuşi...

* În afara recordurilor sportive, bine cunoscute în lume, există numeroase recorduri mai puţin ştiute de oameni. Iată unul din ele : Cel mai înalt om din lume, atestat în documente, a fost Robert Wadlow, născut la 22 februarie 1918 în statul Illinois din S.U.A. La cinci ani avea 1,63 m iar la vîrsta de 20 ani a ajuns la 2,72 m. Aici s-a oprit în creştere.

* În Polonia există 18 sate care se numesc America, 10 care se numesc Canada, 5 — Brazilia, 3 — Italia, 7 — Veneţia, şi 2 care se numesc (nici mai mult, nici mai puţin) Babilon.

* La un „concurs de umor serios" care s-a desfăşurat anul acesta la Toronto, premiul I a fost obţinut de un student în filosofie care a povestit următoarea anecdotă :

„În copilărie, cel care avea să devină mai tîrziu celebrul gînditor Spinoza nu se juca cu copiii de-o vîrstă cu el şi citea lucrări serioase de filosofie.

— Ia spune-mi, băieţaş, l-a întrebat odată un prieten al tatălui său, de ce nu citeşti cărţi pentru copii ?

— E prea multă filosofie în ele, i-a răspuns impasibil Spinoza.

* Un alt record aproape necunoscut : maladia cea mai puţin răspîndită pe pămînt (de ea suferă doar membrii tribului Foru din Noua Guinee) este „Boala rîsului". Pentru această boală nu s-a descoperit încă nici un leac.

* Există în lume cîini-poliţişti, cîini-sanitari, cîini-salvamontişti, cîini-de-sanie, cîini-ciobăneşti. În ultimul timp cîinii sînt folosiţi şi la... prospecţiuni geologice. O expediţie a Institutului de geologie din U.R.S.S. a descoperit în peninsula Kola, cu ajutorul unor cîini special antrenaţi, zăcăminte de zinc şi de plumb, iar în Karelia zăcăminte de wolfram şi nichel. Interesant de remarcat că prin sistemele clasice de prospecţie este nevoie de o cantitate de timp de 3-4 ori mai mare decît cea necesară iscusitelor patrupede.

* În California există o firmă care se ocupă de producerea unor sicrie a căror destinaţie nu este de fel cea tradiţională. Onorata clientelă are la dispoziţie sicrie-bar, sicrie-baie, sicrie-mesuţe şi sicrie-fotolii.

O fi existînd în lume vreun campionat de umor macabru ?

* 43 de şoferi de taxi din Moscova au participat la un concurs de măiestrie sui-generis : condusul maşinii cu spatele printre obstacole. Nu însă asta a fost condiţia cea mai grea pentru că la regulile obişnuite de concurs s-a mai adăugat una : paharul plin cu apă instalat pe capota motorului trebuia prezentat la finiş tot plin. Şi totuşi, cinci şoferi au reuşit această performanţă.

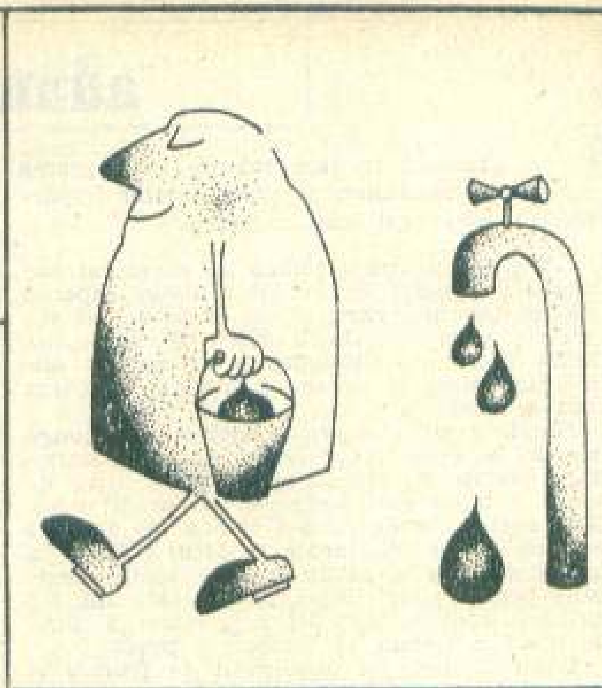
* Un specialist în modă din Anglia a alcătuit un tabel al evoluţiei pe care o poate cunoaşte îmbrăcămintea, mai ales cea feminină. Conform acestei cronologii, cu cinci ani înainte de a fi modernă ea este imorală, cu trei ani înainte este ţipătoare, cu un an înainte este curajoasă, cînd ajunge a fi la modă este frumoasă, la un an după dispariţia respectivei mode este lipsită de gust, după cinci este urîtă, după douăzeci — comică, după treizeci — originală, după cincizeci de ani devine romantică şi după un secol ori revine, ori este socotită inimitabilă.

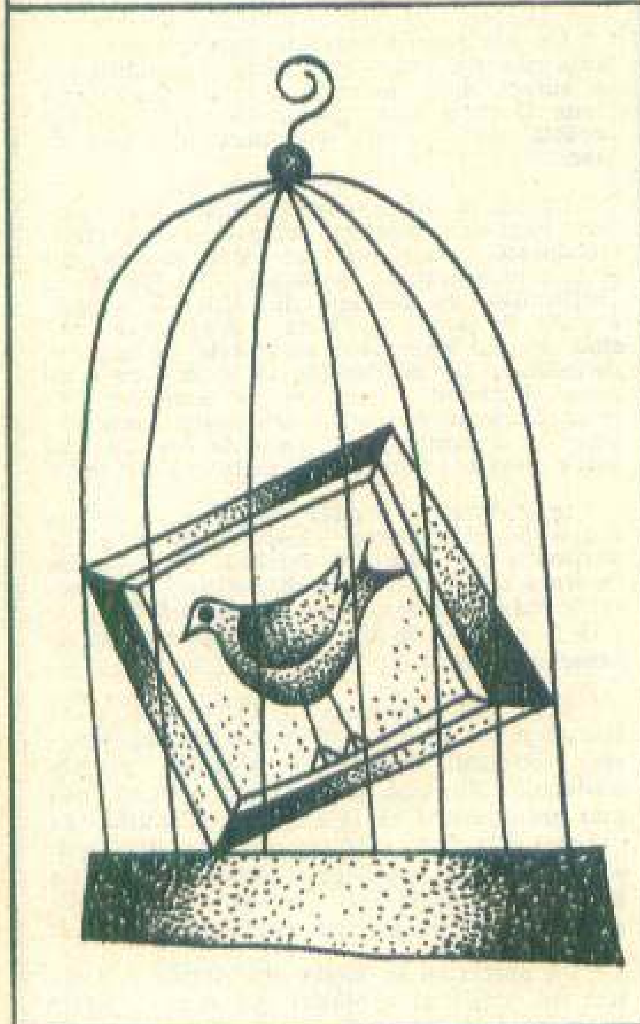
* Din nou un record mai puţin cunoscut : cel mai uluitor exemplu de memorie omenească l-a oferit Mohamed Ali Halik din Ankara care, în prezenţa unei comisii formate din şase persoane, a recitat pe dinafară 6 700 de versete din Coran.

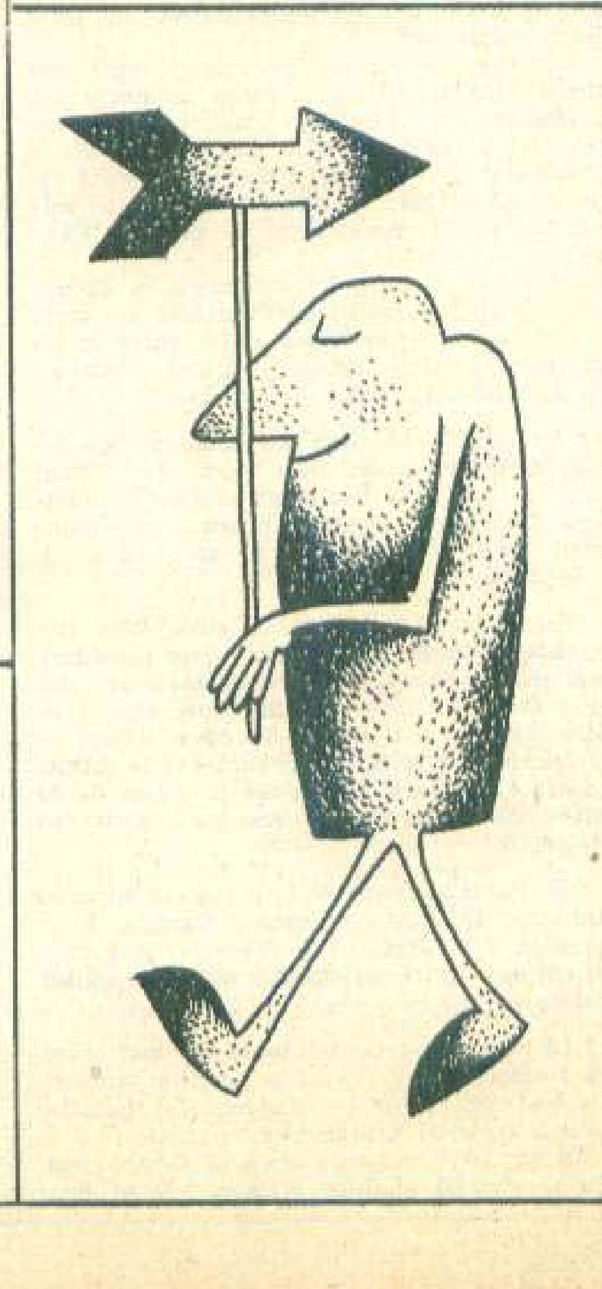
...şi culese de SORIN STARK

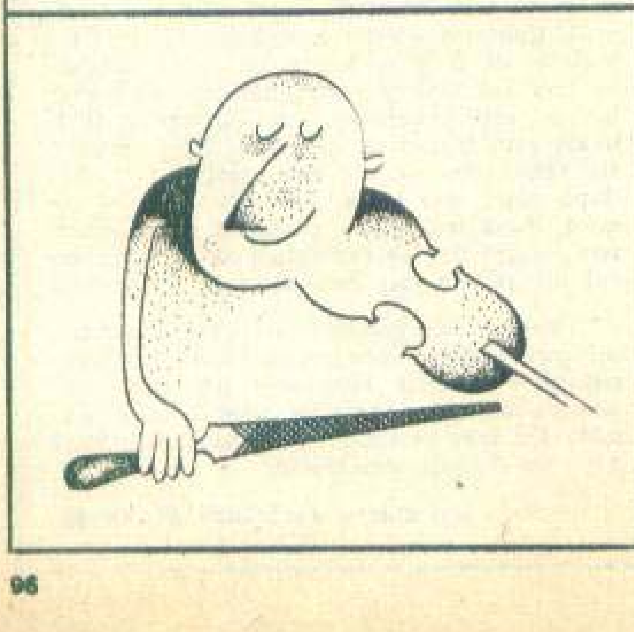
racul

NAȘCU

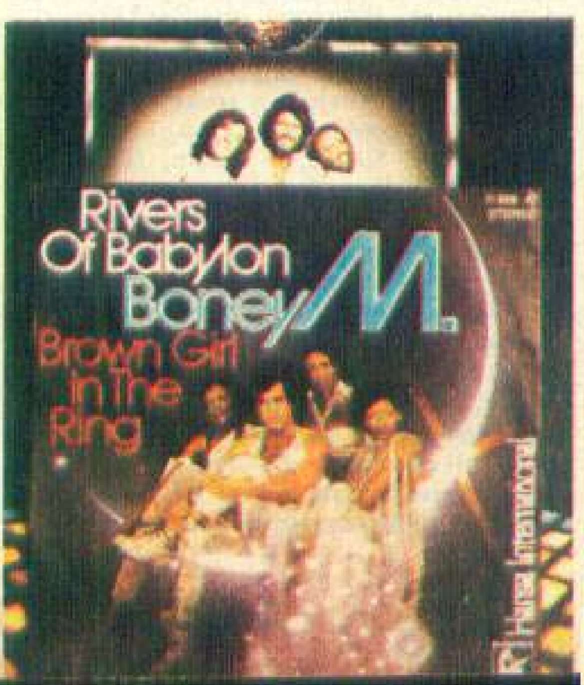

DISCUL în lume

Veritabil depozitar al culturii în secolul XX, document de valoare inestimabilă memorînd pentru posteritate tot ceea ce poate parveni prin intermediul auzului — deci, în principal, MUZICĂ — discul gravează în conștiința contemporanilor și a urmașilor, cu tot mai pronunțată fidelitate sonoră, imagini în infinită policromie, ale universului artei sunetelor de ieri (adică din ultimul mileniu) și din actualitate, în interpretări memorabile.

Desigur, statistica ne-ar oferi cifre greu credibile la prima vedere asupra extinderii azi, pe mapamond, a acestui de neînlocuit mijloc de avizare muzicală, de vehiculare a valorilor, de elevare a gustului. Case de discuri, firme discografice sau adevărate trusturi cu ramificații în mai multe țări proliferează în milioane și milioane de exemplare fragilele „incizii în masă plastică" pe care minuscule ace de diamant continuate în doză, amplificator, incinte acustice, le traduc în sensibilă vibrație sonoră. Se editează și se reeditează imens, în toate genurile de muzică — simfonică, vocal-simfonică, concertantă, de cameră, de operă, ușoară, rock, jazz, folk, folclor, cu sub-încrengăturile și speciile lor. Să încercăm — dacă este posibil — o succintă compartimentare : în domeniul „marii muzici" instrumentale, orchestrale și vocale continuă să apară ediții „princeps" ale capodoperelor literaturii muzicale universale.

Firma „Phonogram" ce aparține de Philips, omagiază moștenirea mozartiană cu o „integrală" de 148 de discuri cuprinse în 16 albume — începînd cu cele 50 de simfonii — veritabil act de cultură realizat în condiții cu totul remarcabile, atît sub aspectele interpretării, ale captării sonore, cît și ale ținutei comentariului muzicologic și ale prezentării grafice. Cu un an înainte, în 1977, „Polydor" a

inițiat o acțiune similară, relativ la creația lui Beethoven, reunind în 12 volume 75 de discuri — simfoniile, concertele, muzica instrumentală de cameră (cvartete, trio-uri cu pian etc.) ; să menționăm în aceeași ordine de idei : o ediție de lux „Pathé Marconi" cuprinzînd în 15 discuri de 30 cm diametru, simfoniile lui Ludwig van Beethoven și alte înregistrări realizate sub bagheta dirijorului WILHELM FURTWÄNGLER ; reeditarea, într-un cofret de opt discuri a unor mai vechi dar valoroase interpretări conferite de celebra orchestră CONCERTGEBOW, avîndu-l la pupitru pe nu mai puțin celebrul WILLEM MENGELSBERG — celor nouă simfonii beethoveniene ; întreaga creație pentru orgă a lui Johann Sebastian Bach înregistrată de WOLFGANG RUPSOM într-o suită de 25 de discuri. Așadar, pe de o parte se permanentizează opera de reconsiderare sonoră a unor culmi interpretative ale trecutului (precum cele 20 de discuri cu WLADIMIR HOROVITZ reeditate la RCA sau o nouă copie Electrola a ultimului recital susținut în 1950 de ilustrul nostru pianist DINU LIPATTI), concomitent cu investigări actuale ale unor zone ale istoriei muzicii, mai puțin abordate (spre exemplu, o operă cunoscută în foarte puține versiuni discografice, „Căsătoria secretă" de Cimarosa, a fost recent înregistrată la casa EMI sub conducerea vestitului DANIEL BAREMBOIM care își continuă astfel strălucita carieră de dirijor de operă, alături de activitatea la pupitrul diverselor orchestre simfonice de renume și de realizările sale interpretative, ca pianist, nu mai puțin notorii).

Rămînînd în același compartiment de referință, să consemnăm cîteva evenimente discografice Electrecord în anul 1978 : la capitolul redimensionărilor interpretative autohtone ale unor pagini din muzica universală, vom aminti „INTEGRALA SONATELOR PENTRU VIOARĂ ȘI CLAVECIN" — șase sonate de Bach (dublu LP), înregistrată de duo-ul instrumental AVY ABRAMOVICI — MARTA JOJA; „CONCERTUL PENTRU VIOARĂ ȘI ORCHESTRĂ ÎN RE MAJOR" de Johannes Brahms — solist ȘTEFAN RUHA, secondat de Filarmonica din Cluj-Napoca dirijată de EMIL SIMON. Semnificativ este și albumul purtînd genericul „TINERI SOLIȘTI INSTRUMENTIȘTI LAUREAȚI AI CONCURSURILOR INTERNAȚIONALE" — un prim act de consacrare discografică, în țară, a unor promițătoare talente precum ION IVAN RONCEA — harpă, LILIANA CIULEI — vioară, DAN ATANASIU — pian, MIREL IANCOVICI — violoncel. Pentru iubitorii muzicii de operă — un recital liric pe disc, susținut de CORNEL STAVRU, cu arii din operele lui Giuseppe Verdi și ale lui Richard Wagner. Cît privește valorificarea discografică a creației românești,

Discul în lume

simfonică și de cameră se cuvin citate la loc de seamă albumele: „GEORGE ENESCU COMPOZITOR ȘI INTERPRET" cuprinzînd Suita nr. 1 pentru orchestră, fragmente din suitele nr. 1 și 2 pentru pian — în tălmăcirea de semnificație antologică a lui GEORGE ENESCU însuși, alternativ, în ipostază de dirijor și pianist; apoi „DANSURI SIMFONICE ROMÂNEȘTI" (datorate compozitorilor Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Constantin Bobescu) în interpretările conferite de Filarmonica din Craiova, sub bagheta lui THEODOR COSTIN; un alt album ce include Suita nr. 2 pentru orchestră în Fa major, „Carpatina" și Simfonia nr. 3 în sol minor op. 62, ambele opus-uri aparținînd compozitorului român de naționalitate germană PAUL RICHTER (1875—1950) prezentate de orchestra simfonică a Filarmonicii „Gheorghe Dima" din Brașov coordonată dirijoral de ILARION IONESCU-GALAȚI. Cu un comentariu de ținută semnat de Dumitru D. Botez, a apărut discul „FORMAȚII CORALE LAUREATE ALE FESTIVALULUI NAȚIONAL «CÎNTAREA ROMÂNIEI» — ediția I, 1977. Un alt disc cu muzică corală editat sub auspiciile Electrecord în 1978 este acela al apreciatului ansamblu vocal studențesc GAUDEAMUS al Conservatorului „Ciprian Porumbescu" din București.

Bogat reprezentat în înregistrări discografice recente este și folclorul românesc — și le vom aminti, dintre cele mai reprezentative, pe acelea realizate de duo-ul instrumental GHEORGHE ZAMFIR — nai și NICOLAE LICAREȚ — orgă (pe copertă se află inserate cîteva sensibile rînduri sub prestigiosul autograf al omului de muzică și de litere Cella Delavrancea), volumul al II-lea al albumului „CONSTANTIN GHERGHINA — UN VIRTUOZ AL TROMPETEI" și un alt disc, datorat taragotistului LUCA NOVAC (acesta — în seria discografică de largă audiență, în țară și peste hotare, „Trésors folcloriques roumains"); să nu uităm LP-urile avîndu-i drept protagoniști pe alți cîțiva îndrăgiți rapsozi ai plaiurilor noastre: ILEANA SĂRĂROIU, FLORICA UNGUR, IONELA PRODAN, TONY IORDACHE la țambal, etc.

Un capitol care dobîndește tot mai mulți aderenți pe plan mondial este acela al jazz-ului. Și în acest context se definesc două direcții de manifestare distincte — una a masivei reeditări a valorilor patrimoniului „clasic" al genului: nicicînd nu au fost reluate mai asiduu înregistrări de referință ori rarități discografice — ale unor LOUIS ARMSTRONG, DUKE ELLINGTON, LIONEL HAMPTON, CHICK WEBB, COLEMAN HAWKINN, DIZZY GILLESPIE, CHARLIE PARKER, LESTER YOUNG și mulți alți „monștri sacri" (ordinea înșiruirii lor aici este aleatorie). Se caută prin arhive și prin colecții particulare vechi discuri — „tari", pe 78 de turații — care sînt apoi recopiate, filtrate, stereofonizate... nu de mult am auzit înregistrări istorice cu Jelly Roll Morton reeditate quadrofonic! — în epoca tehnicii „Dolby" și a magnetofoanelor cu bandă pe 24 de canale, totul este posibil. Se procedează la recompartimentări — pe stiluri, pe instrumente, pe etape de creație — ale celor mai reprezentative înregistrări „din pîlnia gramofonului", abundă „serialele" discografice de anvergură — precum, de pildă, „JAZZ HERITAGE" („Moștenirea jazz-ului") elaborat în modul cel mai scrupulos științific, mai viabil, sub forma unor medalioane discografice reluînd înregistrările definitorii ale respectivelor personalități, serialul acesta beneficiind și de prezența unui cuprinzător material documentar — date, informații, comentarii de indiscutabilă probitate estetic-muzicologică.

Celălalt aspect al discografiei jazz-ului se raportează la realizările prezentului, realizări de o plurivalență a intențiilor creatoare, a preocupărilor pentru investigarea de noi orizonturi sonor-expresive, greu de estimat în cîteva cuvinte... Și dacă, peste ocean, abundența de titluri și nume ni se pare firească în patria jazz-ului, cu mult mai îmbucurătoare considerăm a fi varietatea și substanțialitatea manifestate în afirmarea jazz-ului european de azi, ce devine, zi de zi, un tot mai serios concurent pentru jazz-ul american. Probabil că locul întîi — din punct de vedere cantitativ dar și ca extensie a spectrului stilistic — îl ocupă, pe continentul nostru, jazz-ul scandinav — din Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda, — de asemenea zone de emancipare puternică a jazz-ului pe continentul nostru fiind Polonia, Republica Federală Germania, Franța, Uniunea Sovietică, Italia, Marea Britanie, Iugoslavia. Apar în permanență, în mai toate țările europene — dar și în Asia, Africa, în Australia sau Noua Zeelandă — nenumărate nume noi de interpreți, orchestratori și compozitori, deosebit de înzestrați, mulți dintre ei absolvenți ai cursurilor de jazz de la conservatoare ori ai școlilor de jazz specializate. Să consemnăm cîteva titluri de

albume valoroase ale unor muzicieni europeni proeminenți — discuri apărute pînă la jumătatea anului 1978 : „DEER WAN" (ECM) al formației condusă de trompetistul KENNY WHEELER, unul dintre cei mai talentați și inventivi improvizatori de pe continentul nostru ; „LIVE AT MOERS FESTIVAL" (Ring Records) — înregistrări de la ediția din mai 1977 a amintitei confruntări muzicale, ale grupului EUROPEAN JAZZ QUINTET ce îi reunește pe trei dintre saxofoniștii europeni de prim rang, ALAN SKIDMORE, LESZEK ZADLO, GERD DUDEK ; „FREE BLACKS" (AKM Records), album ce cuprinde aluzii stilistice și mai ales timbrale la spiritul muzicii jazzmen-ilor de culoare — realizat de clarinetiștii PERRY ROBINSON și HANS KUMPF secondați de apreciatul „keyboarder" WOLFGANG DAUNER, la sintetizator ; „TRIPLE PLAY JAZZ PIANO" — vol. I (Dragon) — colecție de mai vechi înregistrări solo (august 1972, februarie și aprilie 1973) efectuate la Stockholm de pianiștii suedezi de renume LASSE WERNER, BOBO STENSON, JAN WALLGREEN ; „ANDERS LINDSKOGS KVARTETT" (Amigo) — cu rafinatul instrumentist suedez ANDERS LINDSKOGS la saxofon-tenor, împreună cu trio-ul pianistului LARS SJOSTEN ; „JAZZ BAND BALL ORCHESTRA" (Muza) — imprimări „live", la Festivalurile „Jazz Jamboree — Varșovia" 1976 și „Old Jazz Meeting" 1977, ale orchestrei poloneze de jazz tradițional condusă de pianistul JAN BOBA plus instrumentiștii invitați WALLACE DAVENPORT — trompetist american și ANGI DOMBEY — solist vocal vest-german. Continuă aparițiile discografice de jazz în serii ce vizează afirmarea școlilor naționale de gen, — cum ar fi „Polish Jazz" (Muza), „Jazz From Italy" (Carosello) sau, la noi, „Seria Jazz" (Electrecord), ale cărei albume nr. 14 („CONEXIUNI BOP" — cu formațiile sibiene VOCAL JAZZ QUARTET și RADU GHIZĂȘAN) și nr. 15 („NAIUL ÎN JAZZ" — cu grupul RAMON TAVERNIER), ambele înregistrate în 1978, urmează a se afla la dispoziția melomanilor în primele luni ale anului 1979.

În mod deliberat am lăsat ca „epilog" al acestui material compartimentul referitor la muzica ușoară, la folk și la rock care se constituie, fără dubiu, în zone de maximă receptivitate pentru miliarde de oameni de pe toate meridianele.

Curentul disco a dominat cu autoritate clasamentele și în acest an '78, single-urile sau LP-urile de acest gen păstrînd timp îndelungat și fără dificultăți poziții fruntașe în top-urile revistelor de specialitate, ca și în cele... individuale de preferințe. A fost, mai mult ca oricînd, anul discotecilor, omenirii i-a plăcut teribil de mult să danseze, producătorii au ținut să împlinească și să stimuleze această dorință — și uite-așa, tot mai numeroși interpreți, mai numeroase grupuri au înregistrat piese disco. Moda retro a favorizat și ea acest deziderat — se pare că se conjugă ideal cu maniera disco. Practic nu există reluare care să nu sune disco, astfel că mai toate albumele de acest gen cuprind și piese retro. „NIGHT FLIGHT TO VENUS" (Atlantic) — formidabil succes '78 pe 33 de ture al celor patru jamaicani de la BONEY M. confirmă pe deplin aserțiunea de mai sus. „RIVERS OF BABYLON", „BROWN GIRLS IN THE RING" „HE WAS A STEPPENWOLF" sau „RASPUTIN" (toate incluse în acest al treilea album al formației care își „rotunjește" cu dezinvoltură cifra de 27 milioane de discuri vîndute) au făcut înconjurul lumii. Desigur, un adevărat record — similar cu acela al celor patru ABBA, prezenți dealtfel și ei în top-urile discografice cu „THE ALBUM" (Epic) — totuși, parcă nu atît de briant pe cît ne obișnuiseră producțiunile lor anterioare ; notabil a fost doar „TAKE A CHANCE ON ME" (Atlantic), extras pe single.

Tot de la München (adevărată pistă de lansare pentru interpreți de culoare) provin și înregistrările DONNEI SUMMER alăturate în dublul album „ONCE UPON THE TIME" (Casablanca). Un disc bun și bine făcut, care pune încă o dată în evidență fericita colaborare a tandemului SUMMER-MORRODER. Apropo de colaborări fericite : n-am putea să nu zăbovim cîteva clipe asupra coloanei sonore a peliculei lui John Badham „Saturday Night Fever", coloană ce figurează pe un disc dublu cu același titlu — „SATURDAY NIGHT FEVER" (RSO). Apar aici nume ca BEE GEES, YVONNE ELLIMAN, TRAMMPS, K.S. & THE SUNSHINE BAND. Familia GIBB are rolul principal în realizarea acestui long-play, în care hit-urile abundă. Sînt patru momente disco, cărora li se poate alătura un alt extract de film pe 45 de ture, „YOU'RE THE ONE THAT I WANT", mare succes de top al cuplului JOHN TRAVOLTA — OLIVIA NEW-

TON-JOHN. Sau SHOWADDYWADDY („A LITTLE BIT OF SOAP", Arista, 45 de ture), ERUPTION („I CAN'T STAND THE RAIN", Ariola, 45 de ture), MANHATTAN TRANSFER („PASTICHE", Atlantic, 33 de ture), KATE BUSH („MAN WITH THE CHILDREN IN HIS EYES", EMI, 45 de ture), ca să spicuim doar cîteva nume și titluri disco dintre cele care s-au perindat în anul 1978 prin clasamente. Și pentru a completa compartimentul „comercial", să exemplificăm și cu ceva din muzica soul ori reggae, specifice îndeobște interpreților și grupurilor de peste ocean: O'JAYS („USE TA BE MY GIRL", Phily Int., 33 de ture), COMMODORES („FLYING HIGH", Tamla Motown, 45 de ture), DEODATO („WHISTLE BUMP", Warner Bros, 45 de ture), QUINCY JONES („STUFF LIKE THAT" A&M, 45 de ture) sau BOB MARLEY & THE WAILERS („KAYA", Island, 33 de ture) – „regele" de necontestat al stilului reggae.

Și fiindcă aminteam mai înainte de reluări, am menționa și cele două antologii „20 GOLDEN GREATS" (ambele purtînd acest generic), ce reunesc piese reprezentative din repertoriul de aur al celebrilor NAT „KING" COLE (apărută la Capitol) și FRANK SINATRA (la EMI), – firește, în versiuni originale.

Trecînd la rock & roll, am sublinia la început eterogenitatea peisajului său discografic, dominat într-o oarecare măsură de grupurile de punk. Se menține însă, surprinzător după atîta vreme, pe locuri bune, long-play-ul grupului FLEETWOOD MAC, „RUMOURS" (Warner Bros, 1977), alături de care „SOME GIRLS" (EMI) al ROLLING STONES-ilor cunoaște o justificată dominare a pozițiilor de frunte. „MISS YOU" (EMI) este unul dintre hit-urile anului.

Bine primit de public a fost și LP-ul dublu al formației ELECTRIC LIGHT ORCHESTRA, „OUT OF THE BLUE" (Jet), o încercare mai mult sau mai puțin reușită în tradiție Beatles. BEATLES-ii, ei înșiși, și-au adăugat impresionantului palmares discografic încă un album preluat din concert, „LIVE IN HAMBURG", iar PAUL McCARTNEY & WINGS și-au încununat cu platină acel „LONDON TOWN" (Capitol).

După plecarea chitaristului Steve Hackett GENESIS a rămas în trei componenți și probabil în cinstea „evenimentului", au realizat acel minunat „AND THEN THEY WERE THREE" (Atlantic) în timp ce PETER GABRIEL s-a bucurat de succesul primului său LP solo ce-i poartă numele („PETER GABRIEL", Charisma), chiar dacă nu mai transpare atît de pregnant acea tentă de progressive cu care eram obișnuiți. Și tot în domeniul rock-ului progresiv trebuie plasat și albumul chitaristului ex-Pink Floyd DAVID GILMOUR („DAVID GILMOUR", Harvest).

Un hard-rock de bună calitate promovează și irlandezii de la THIN LIZZY în ultimul lor LP „LIVE AND DANGEROUS" (Vertigo). JACKSON BROWNE și JOE WALSH semnează fiecare cîte un nou album la Asylum: „RUNNING ON EMPTY" și, respectiv, „BUT SERIOUSLY FOLKS", iar BOB DYLAN a editat la CBS „STREET LEGAL". Tot în America GERRY RAFFERTY este autorul unui spectaculos album „CITY TO CITY" (United Artists). Să nu-i uităm, desigur, pe „bătrînul" ERIC CLAPTON cu al său „SLOWHAND" (RSO) sau pe MOODY BLUES care după șase ani de absență au realizat în aceeași formulă un promițător long-play – „OCTAVE" (Decca).

Dintre grupurile mai noi care s-au impus în top-urile anului, de menționat TOM ROBINSON BAND („POWER IN THE DARKNESS", EMI), PATTI SMITH GROUP („EASTER", Arista), BOOMTOWN RATS („A TONIC FOR THE TROOPS", Ensign), CLASH („WHITE MAN IN HAMMERSMITH PALAIS", CBS, 45 de ture), MOTORS („AIRPORT", Virgin, 45 de ture). O mențiune specială pentru solistul francez PLASTIC BERTRAND și single-ul său de răsunet „ÇA PLANE POUR MOI" (Sire), singele ce a reușit să penetreze în top-urile anglo-saxone.

Revenind la realizările purtînd emblema casei noastre de discuri, să consemnăm lansarea a două LP-uri de autor în domeniul muzicii ușoare – „FRUMOASĂ TINEREȚE" – Temistocle Popa, și „TRĂIESC O ZI FRUMOASĂ" – Aurel Giroveanu. De semnalat și cîteva producțiuni pe 45 de ture în ilustrarea unor nume ale folk-ului – discuri semnate de NICU ALIFANTIS, MIRCEA VINTILĂ, VALERIU STERIAN, MIRCEA BODOLAN, cuprinzînd compoziții ale protagoniștilor inspirate de cele mai multe ori de versuri ale poeților noștri clasici și contemporani. Cît privește rock-ul românesc, '78 a adus grupurilor F.F.N. cîte un al doilea LP, „ZI CU ZI", și respectiv „Lied cu fluturi" iar formațiilor SFINX și PROGRESIV TM – posibilitatea înregistrării unor noi albume: opera rock „ZAMOLXE" și, respectiv, „ZBURĂTORUL", ce vor apare în magazine (acum) în '79.

FLORIAN LUNGU
ADRIAN SIMEANU

– august, 1978 –

ALBUM „Flacăra"

În materie de cinematografie, avem — lucru constatat nu numai de critica internă, ci şi de exploziile festivalurilor internaţionale — o ŞCOALĂ a imaginii de film ; operatorii noştri, îndrăznesc a spune, sînt printre cei mai bine cotaţi în lume.

În rîndurile care urmează aş vrea să mă refer la o altă „şcoală, cea a ACTORILOR. De film, sau de teatru — opţiunea le aparţine. Le aparţine în sensul că deşi poate mulţi dintrei ei, nefiind prezenţi în paginile acestui almanah, şi-au manifestat dorinţa sinceră de a şti cine sînt cei care îi aplaudă, care îi bîrfesc sau îi laudă, în sfîrşit : cine sînt aceşti oameni care îi iubesc ?

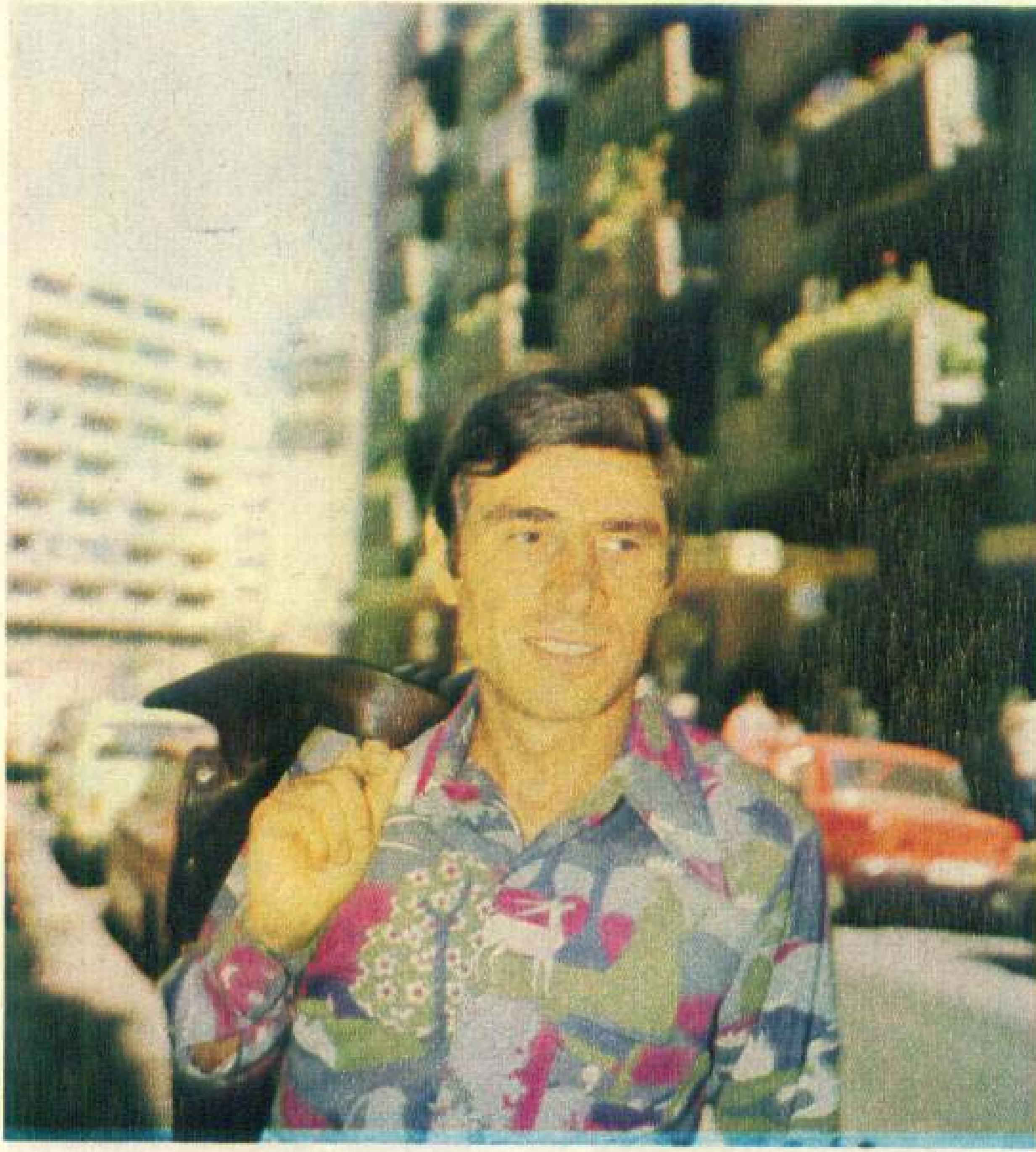
Le-am promis tuturor actorilor tineri prezenţi aici că nu despre public voi vorbi; oricum, publicul îi iubeşte, îi respectă, se regăseşte în ei şi, mai ales, îi aşteaptă. Le-am promis aşadar că voi vorbi numai despre ei, scurt, arătîndu-i astfel acestui public. Cine sînt, cîţi ani au, care este numele lor adevărat, unde lucrează (pentru că actoria este mai ales o muncă !), ce bucurii — sau necazuri — au avut in ultimul timp, dacă au prieteni, şi aşa mai departe.

Cu speranţa că voi fi înţeles in acest sens, şi mai ales cu siguranţa că cei — mulţi ! — ce lipsesc din aceste pagini mă vor înţelege, iată-i :

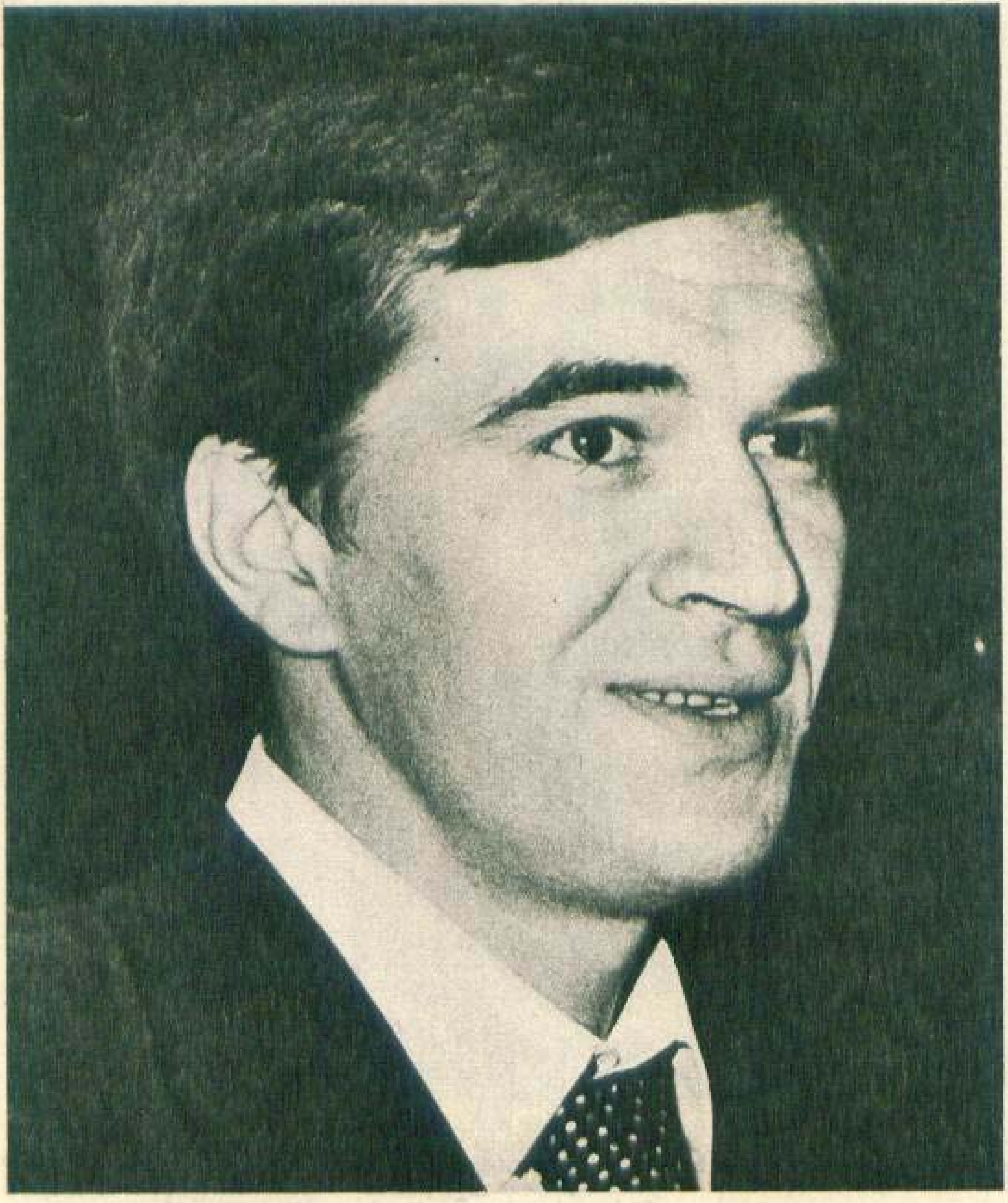
Violeta Andrei (37)

Născută în Brașov. Absolventă I.A.T.C. 1961. Actriță la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra". Între teatru și film: „Îmi este imposibil să optez, le iubesc pe amîndouă la fel, singurul lucru care contează însă este calitatea rolului ce mi se oferă". În orice caz „orice actor își dorește un astfel de rol care să-l împlinească deplin; eu încă îl aștept. Oricum, munca asta trebuie făcută cu pasiune, cu nebunie dacă vreți — cu fanatism!". Satisfacții? Rolurile din „Cyrano de Bergerac" (teatru, la „Național") și cel din „Regăsire" (film). E o muncă titanică, care nu se poate face cu compromisuri, o muncă părînd poate, unora, plăcută, liniștită, dar care consumă o imensă cantitate de uzură nervoasă, de permanentă neliniște. Apropo de asta: m-ați întrebat dacă aș putea numi un prieten apropiat, în adevăratul înțeles al cuvîntului — iată-l: Călin, fiul meu, care a împlinit 16 ani și căruia încerc, din toate puterile, să-i scot din cap ideea de a face teatru!".

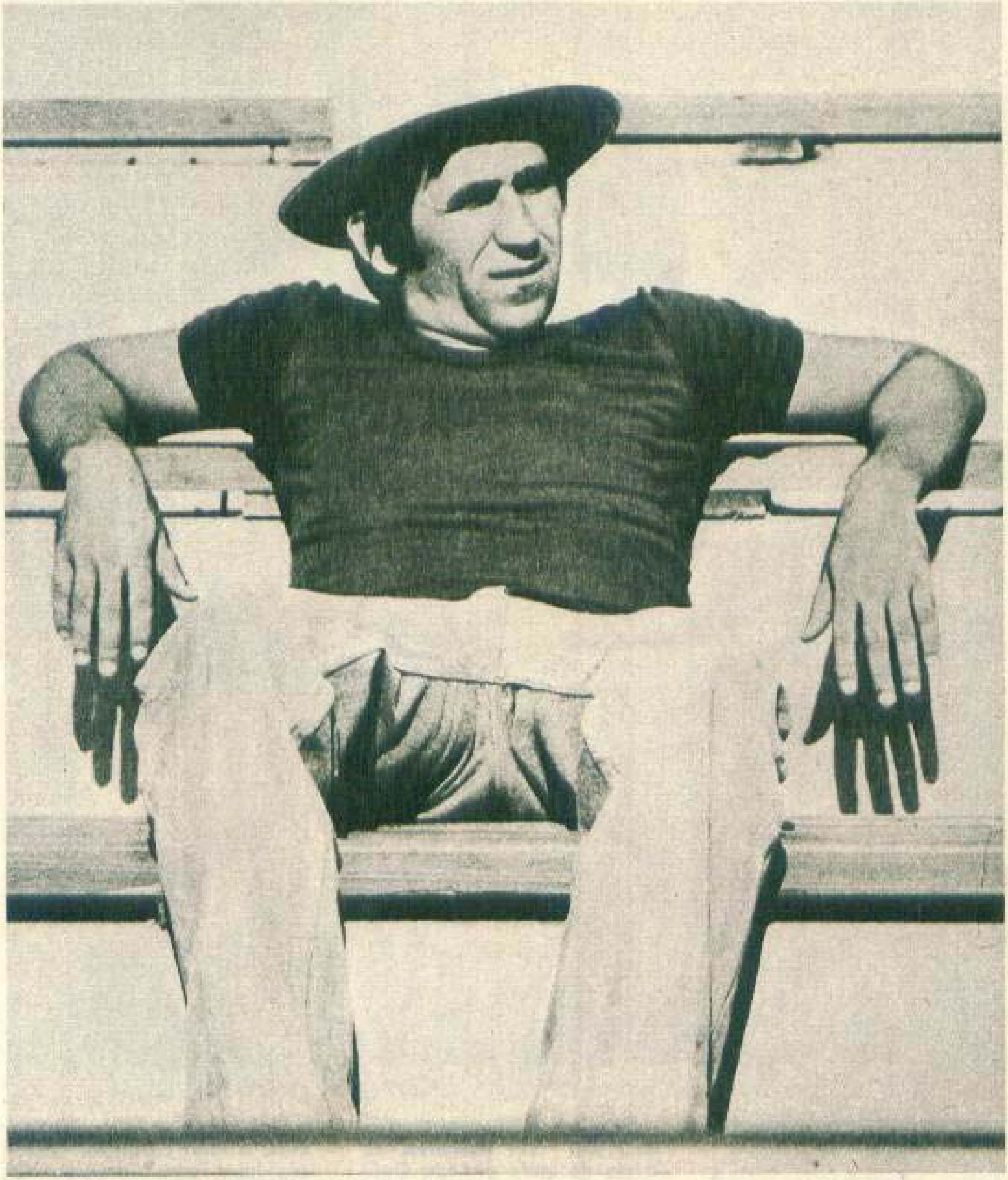
Mitică Popescu (41)

Numele real : Dumitru Popescu („Mitică" apare încă din institut ; prietenii – h. p.). **Născut în București. Actor la „Teatrul Mic". Preferă, absolut, teatrul (în care are peste 40 de roluri jucate ! – h. p.). Și, totuși, bucuriile se împart astfel : „întîlnirea cu Mircea** Danieliuc **în „EMIGRANȚII", teatru ; întîlnirea cu** Veroiu **în „MÎNIA", film : căsătoria** cu Leopoldina Bălănuță". **Necazuri : „să sărim peste asta !". Sărim. Și, iată : „iubesc foarte mult oamenii, și le acord credit ; depinde dacă ei îmi dau, la fel, acest credit. Oricum, aș dori ca lumea să simtă nevoia de teatru, pentru a deveni mai bună !"**

Dan Nuțu (34)

Născut in București. Actor la „Bulandra". Intre teatru, și film : „Sint drăguțe amindouă... !". Bucurii ? „Nu !". Necazuri ? „Nu !". Vreun prieten ? „Unul singur : DUDU !". (Care Dudu ?! — h. p.)

George Mihăiță (30)

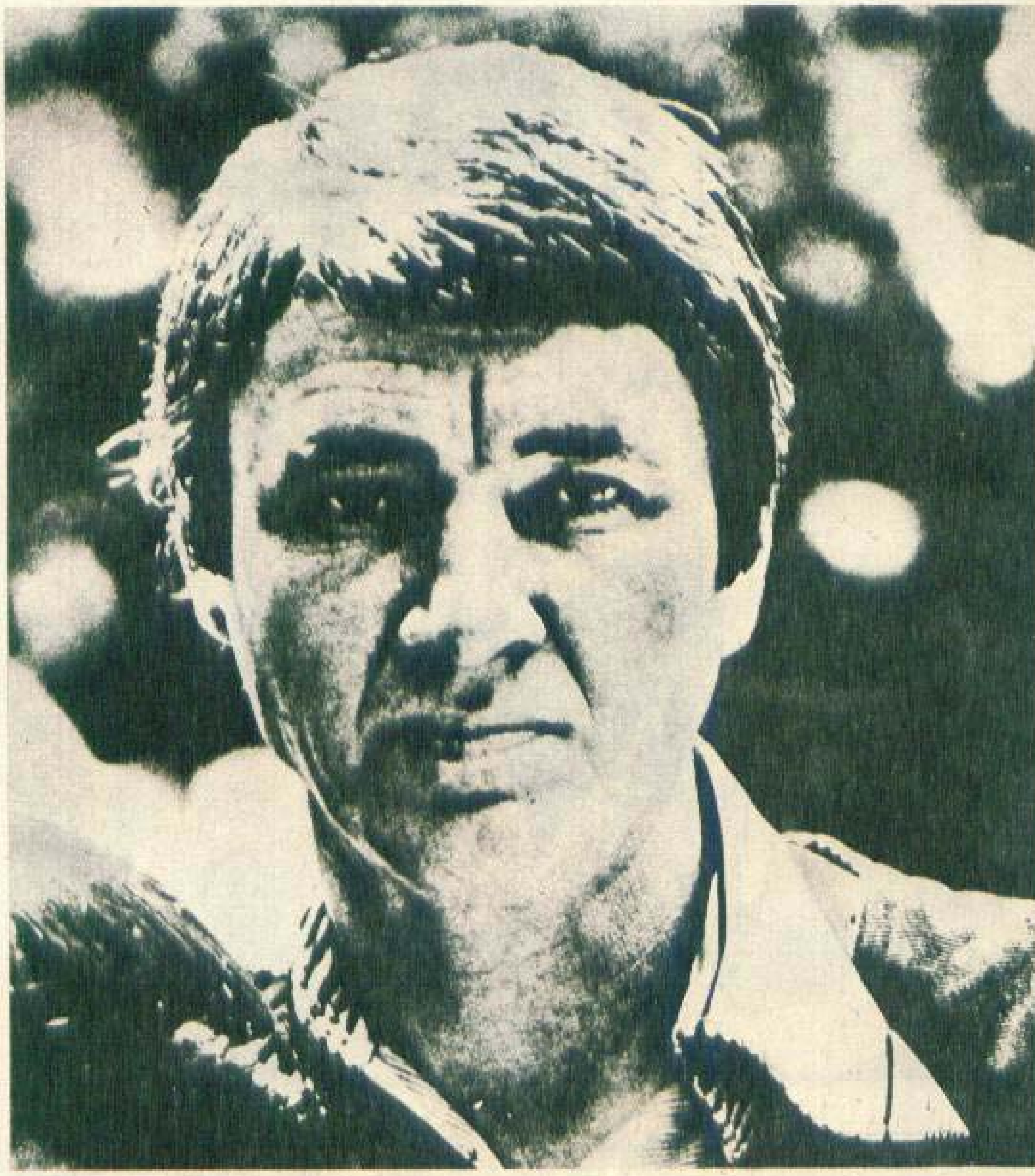
Născut în Moreni, județul Dîmbovița. Actor la Teatrul de Comedie. A jucat în peste 20 de filme și în peste 12 spectacole de teatru. Preferă filmul: „aici mă simt mai degajat". Satisfacții: cele două turnee făcute în Danemarca și Suedia în 1973 și 1975.

Prieteni? „Mai bine să vorbim despre altceva". Vreo dorință? „Să nu mai pățesc ceea ce am pățit, adică să fiu propus pentru un film, să vreau să joc în el, iar în cele din urmă — peste voința regizorului — să fie distribuit altcineva în rol!".

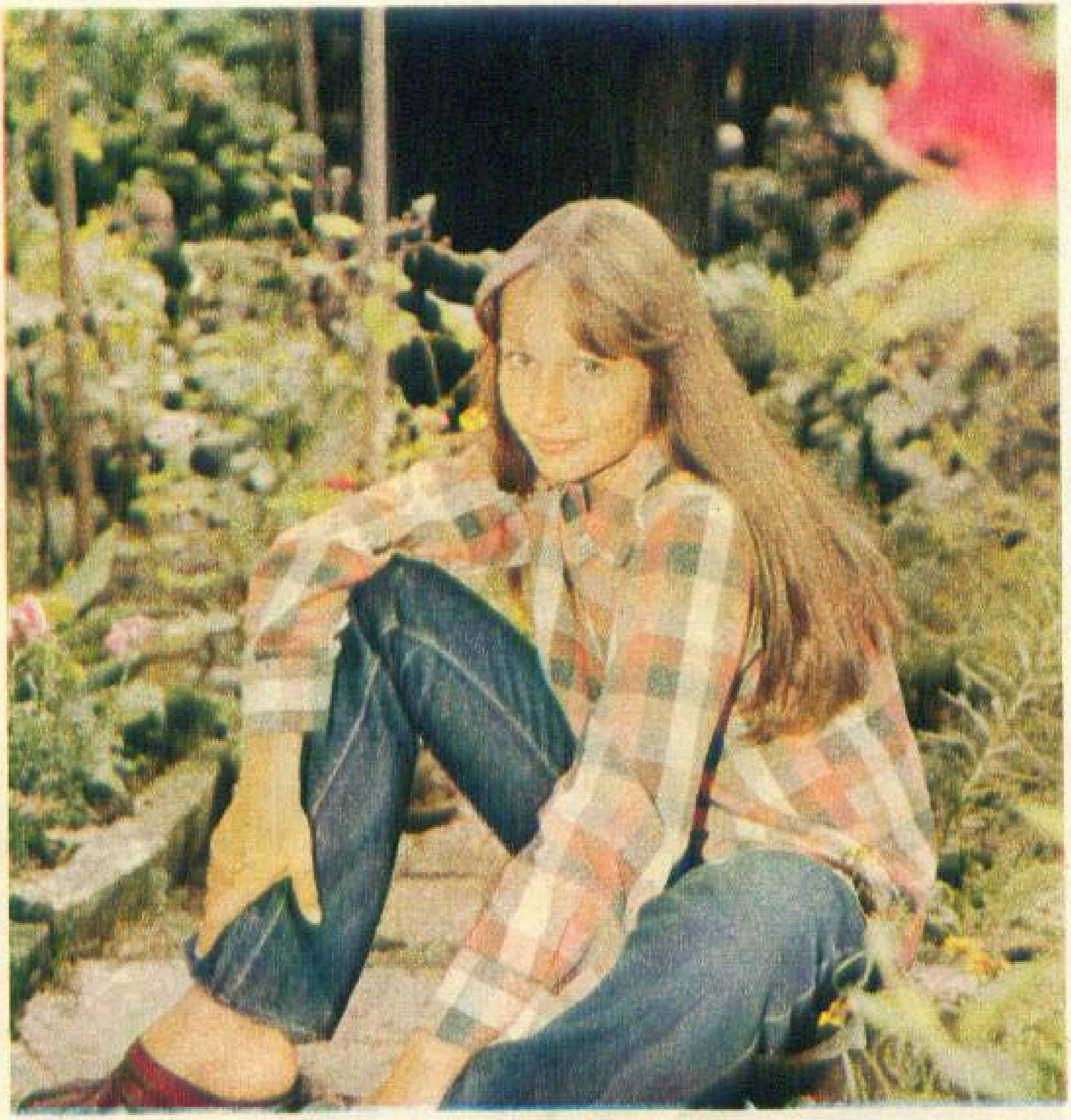
Ioana Pavelescu (28)

Născută în București (bunicii sînt din Pucioasa, de acolo de unde e Anda Onesa — vom reveni). Actriță la „Teatrul Mic". Cîteva bucurii : Teatrul din Piatra Neamț, prezența lui Horațiu Mălăele „mai mic decît mine cu 2 ani de studenție", „ne-am simțit mai noi" (în sens de „ăștia" — h. p.). Satisfacții ? „Îi datorez lui Sergiu Nicolaescu tot ceea ce pentru mine e film!". Durere: moartea lui Toma Caragiu. O dorință ar fi o întîlnire pe teatru cu Liviu Ciulei. Acesta din urmă fiind dealtfel, pentru Ioana Pavelescu, criteriul valoric suprem al omului de artă. Punct. Ba nu : are o fetiță — Maria — vîrsta, încă, i se poate număra în zile, la ora cînd scriu.

Ştefan Iordache (37)

Născut în Bucureşti. Laureat al Festivalului de la Costineşti (cel mai bun rol masculin, în filmul „Ediţie specială" – h. p.). Actor la „Nottara". Opţiune evidentă pentru teatru : „îmi place şi filmul, da, dar nu aşa cum se face deocamdată la noi !". Nici un fel de bucurie deosebită, şi un singur necaz : boala (hepatită – h. p.). Prieteni ? „Unul singur : Ion Bog. A murit". Ar dori ca oamenii care îl văd să iubească mai mult teatrul şi oamenii care-l fac ; în sens de respect !

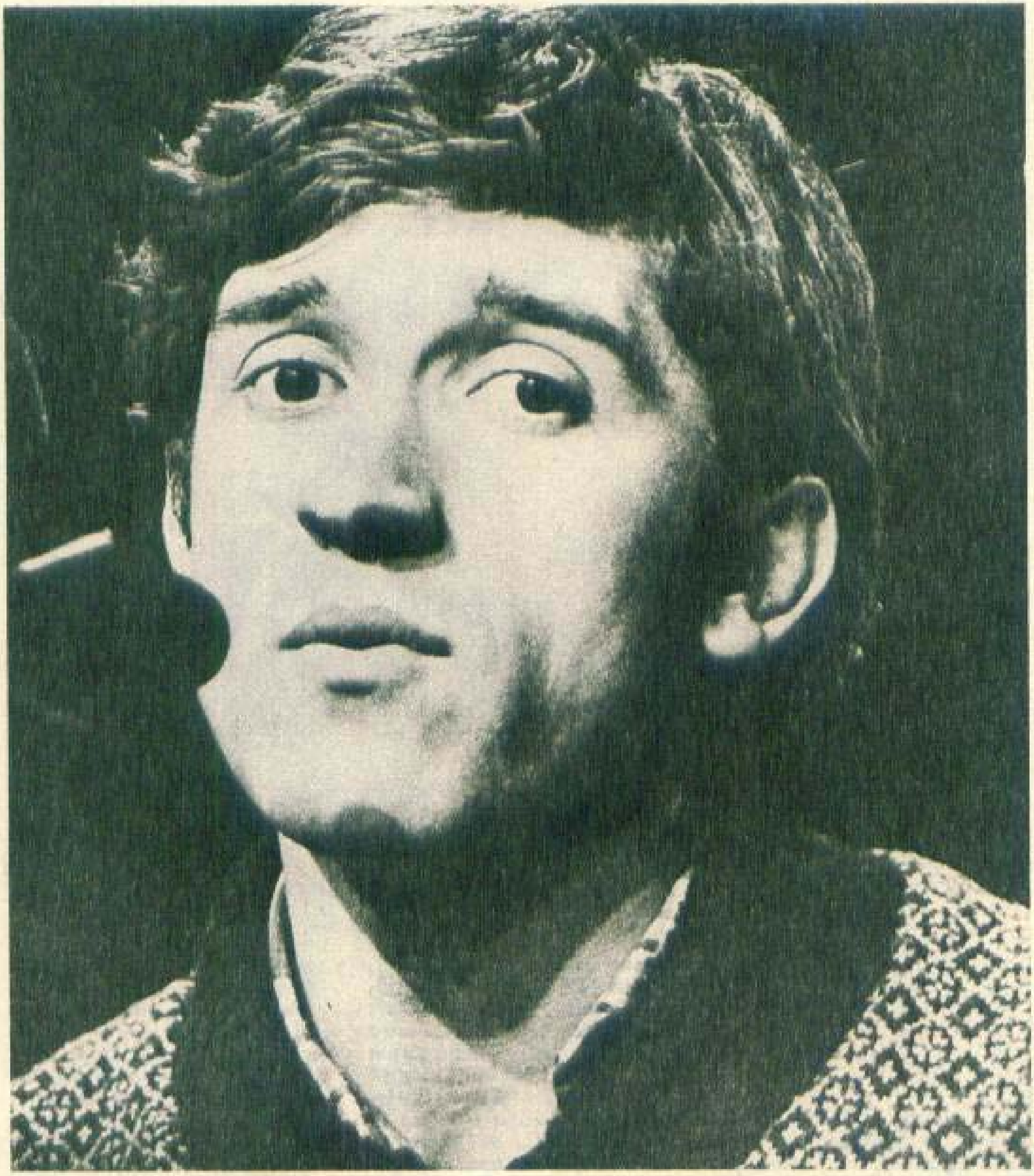
Anda Onesa (18)

Deţinătoarea premiului pentru cea mai bună interpretare feminină **la cel de-al doilea Festival al filmului pentru tineret** – Costineşti 1978 – **este elevă în ultimul an la Liceul textil din Pucioasa. Visul ei este să facă medicina, „mi-ar place însă şi regia de film". Deocamdată : „sîntem întrebaţi, noi, cei din liceu, cum avem timp să ne trăim viaţa ? Nu avem timp ! – le-aş răspunde, deşi, iată, sînt în liceu şi îmi trăiesc viaţa, aşa cum e". Prieteni ?** „Michaela India Frangopol, **medic stomatolog, şi profesoara de limbă franceză** Monica Stancu ; **asta în afară de ceilalţi buni prieteni ai mei, cărţile". În rest, ce-ar mai dori** Anda Elena Onesa **de la oameni ? În afară de puţin mai mult bun simţ ? În afară de ceva mai multă prietenie ?**

Tora Vasilescu (27)

Numele real : Teodora Danieliuc. **Născută în Constanța. Actriță la „Bulandra". Nici o reticiență între teatru și film : „fiecare are porțile lui minunate !". Satisfacții ? „Prima a fost cea de interpretă (compoziție — h. p.) în anul II I.A.T.C., în „Muza de la Burdujeni" ; apoi cîștigarea concursului la „Bulandra", după doi ani de navetă actoricească între Reșița și Pitești". Necazuri ? „Situația bărbatului meu** (Mircea Danieliuc, **regizor, de două ori laureat al Festivalului de la Costinești : marele premiu pentru CURSA în 1977, premiul pentru regie la EDIȚIE SPECIALĂ în 1978 — h. p.), m-a întrebat cineva : ce-ai tu cu „Ediție specială" ? ! N-am avut nimic în afară de faptul că am asistat la nervii lui, la crizele lui, la aproape un infarct. De ce ? ". Dorește ca lumea să fie mai exigentă în atribuirea unei judecăți valorice : a fost, de pildă, foarte tristă cînd, după terminarea I.A.T.C., deci după patru ani de studii sfîrșiți cu media 9 la examen, venind din nou pentru 10 — șefă de promoție fiind — a fost repartizată la Reșița, colegă de cameră cu cea care terminase cu media cea mai mică. Prieteni ? „Am atît de mulți, încît nu-i pomenesc pentru a nu nedreptăți pe cineva".**

Mircea Diaconu (28)

Născut în comuna Vlădești, Argeș ; actor la „Bulandra" ; prezent, după ce a absolvit I.A.T.C., în multe dintre filmele de debut ale studenților ; optează pentru film, din ce în ce mai mult pentru film în ultimul timp. O durere : „Hepatita de care sufăr, care de fapt e o bucurie, în sensul că m-am oprit din iureșul teatrului... acest tiran !" ; bucurie ? — cartea de proză apărută recent la „Editura Albatros". Prieten ? „Florin Zamfirescu — ne-am spălat ciorapii împreună, ar fi păcat să nu apară chestia asta". Altfel ? Om bun. Necăsătorit.

Fotografii color de ELENA GHERA ■

Adina Popescu (31)

Născută în București. Actriță la teatrul Ion Vasilescu. Adoră filmul : „Dacă s-ar putea, aș „mînca". film cu piine" Anul acesta (1978) a jucat, cu mare plăcere și mult succes (zicem noi) în Povestiri din vechiul Arbat de Arbuzov. Teatrul ? „Da, îmi place Cehov ; Sonia din Unchiul Vania ar fi rolul mult visat. Prieteni ? „Mulți, foarte mulți, de exemplu, Ileana Popovici". Bucurii ? „Puține, multe, de fiecare dată, însă, aștept bucuriile celuilalt an".

„ALBUM" REALIZAT DE HORIA PĂTRAȘCU ■

Corupție la Hollywood

„A fost odată Hollywood"

Invitațiile erau prinse de o hîrtie de formatul unui cec pe care stătea scris numele oaspetelui de onoare: Mrs. Gladyce Begelman. Pretextul „party"-ului oferit de un producător de filme la Hollywood pentru doamna Begelman îl constituia un rafinat ghid pe care sus-numita tocmai îl publicase: „New Yorkul pentru 500 de dolari pe zi".

Ironia din subtext a petrecerii nu a rămas un secret pentru cei aproximativ 2000 de invitați: cu puțin timp înainte soțul doamnei, David Begelman, unul dintre cei mai influenți și puternici oameni ai Hollywood-ului, fusese nevoit să demisioneze din funcția de vicepreședinte al firmei „Columbia Pictures Industries Inc." din cauza unor „tranzacții financiare neautorizate".

De atunci, zvonurile au început să circule la Hollywood, iar inițiații au aflat că David Begelman a fost demascat ca falsificator de cecuri și hoț. Astfel, Begelman a ridicat — și nu este singurul — un cec de peste 10 000 de dolari pe numele actorului Cliff Robertson, iar apoi, falsificînd semnătura, a încasat și banii, pe care i-a băgat în propriul său buzunar.

Afacerea a ieșit la iveală atunci cînd departamentul de plăți de la Columbia i-a comunicat lui Robertson, în primăvara anului trecut, că, potrivit uzanțelor, a încunoștințat autoritățile financiare de onorarul de peste 10 000 de dolari. Dar Robertson nu lucrase deloc pentru Columbia în 1976, prin urmare a început să facă cercetări în legătură cu cecul. Ceva mai tîrziu, la agentul său financiar s-a prezentat David Begelman în persoană, spunînd că misterul a fost elucidat: un tînăr de la departamentul de plăți a falsificat cecul. Firește, a declarat Begelman, tînărul o să fie concediat. Dar la rugămințile insistente ale tatălui, firma Columbia a hotărît să nu-l dea în judecată.

Robertson era cît pe-aci să fie la fel de mărinimos. Numai la sfatul agentului său financiar s-a decis să-și procure o copie a

cecului falsificat. Apoi, s-a prezentat la ghișeul de unde fuseseră ridicați banii și a întrebat cum arăta persoana care i-a luat. Casierul i-a răspuns : „A fost domnul Begelman în persoană".

Atunci Robertson a făcut plîngere, poliția a anunțat firma Columbia, iar Columbia a făcut o verificare a casei, care a scos la iveală că vicepreședintele Begelman, care în anul respectiv cîștigase în total 400 000 de dolari, prezentase cecuri false de 61 000 de dolari. Confruntat cu faptele, Begelman a recunoscut și, la 3 octombrie anul trecut, și-a prezentat demisia. Dar de-abia din acel moment a început scandalul propriu-zis. La 19 decembrie, David Begelman și-a redobîndit postul.

În ianuarie, roata s-a învîrtit din nou în direcție opusă. Actorul Robertson a alarmat ziarul „Washington Post", deoarece se temea că întregul scandal va fi escamotat. În același timp, au ieșit la iveală alte mașinații ale unor oameni cu posturi înalte de la Columbia. În scurt timp, acțiunile societății au scăzut de la 21 de dolari la numai 15. La 6 februarie, Begelman a trebuit să-și prezinte din nou demisia.

Dar prin aceasta el nu a fost cîtuși de puțin îndepărtat din studiourile Columbiei. În baza unei convenții, el urma să-și pună din nou talentele la dispoziția societății, de data aceasta ca producător independent, ceea ce avea să-i aducă mult mai mulți bani decît înainte.

David Begelman nu este, însă, primul mare manager al unei importante societăți americane pătat de un scandal. Cu doi ani în urmă, Thomas V. Jones, șeful concernului Northrop, după ce cu puține luni înainte fusese nevoit să se retragă, a continuat să-și exercite nestingherit funcția, deși fusese amestecat într-un șir întreg de scandaluri de mituire și corupție. „Se pare, scria „New York Times", că asemenea procedee sînt proprii vieții de afaceri americane".

Dar ceea ce se întîmplă astăzi în jungla financiară a Hollywoodului lasă cu mult în urmă scandalurile amoroase din epoca timpurie a studiourilor. Iar de pe această „față întunecată a Hollywood-ului", după cum se exprima ziaristul Leo Janos, cazul Begelman „a ridicat vălul".

De atunci, mari ziare și reviste ca „New York Times", „Esquire", „Newsweek" au făcut numeroase dezvăluiri despre Hollywood. Autoritățile au deschis mai multe anchete. Astfel, „Securities and Exchange Commision" (S.E.C.), autoritatea federală care supraveghează comportamentul societăților pe acțiuni, a instituit un „stat major" neoficial pentru Hollywood. La începutul lunii februarie, Ministerul de Justiție a lansat „cea mai mare anchetă din anii '30 și pînă acum" (citat din „New York Times"), care lua sub lupă cele mai noi reproșuri făcute industriei cinematografice pentru practicile ei monopoliste și corupția din interiorul ei.

Jean Harlow

Clark Gable

Internal Revenue Service (I.R.S.), autoritatea fiscală federală, intenționează și ea să-și dubleze numărul verificărilor în industria filmului, mergînd în special pe urma tranzacțiilor en gros cu bani gheață, care se practică uzual la Hollywood.

Astfel, este asaltat din mai multe părți

Corupție la Hollywood

„un sistem in care mita și corupția, falsificarea cecurilor, înșelăciunile și furtul cu aspect legal au devenit o practică normală", scria „New York Times", adăugind că fiecare comportament al Hollywood-ului este lovit de acest flagel, „de la etajele unde lucrează șefii pină la terenurile studiourilor și pină la casele cinematografelor".

Cele mai frecvente forme de corupție la Hollywood sint :

— mituirea celor mai importanți oameni din studiouri, care urmează să adopte decizii asupra unui proiect sau unui buget, de cele mai multe ori cu bani gheață, dar și prin cadouri și servicii, de către producătorii independenți. De exemplu, unui șef de studio care avea de cheltuit citeva milioane, producătorii i-au amenajat in grădină un teren de tenis, care apare la capitolul bugetar sub denumirea de „loc de filmare". Iar soția lui a primit o nurcă, trecută la rubrica „recuzită" ;

— înșelăciuni operate de studiouri in calculele financiare. Actorii și regizorii se pling că sint privați de partea ce li se cuvine prin contract din ciștig, punindu-li-se in seamă cheltuieli anticipate de mari proporții. „Sute de actori, scenariști și chiar unii regizori nu primesc nici un ban din suma ce li se cuvine de pe urma filmelor de succes" arăta Mario Puzo, care, in calitate de autor al filmului „Nașul", se numără și el printre cei trași pe sfoară ;

— manipularea pieței. Din 1960, studiourile și-au redus numărul filmelor cu 40 la sută, obținind astfel un mijloc de presiune împotriva celor 15 000 de cinematografe din S.U.A. Proprietarii sălilor de proiecție se pling că, de pildă, ei trebuie să depună mari sume in garanție mai înainte de a putea viziona măcar un film. Sau, studiourile cer ca odată cu cel mai recent succes al lor să li se achiziționeze și ultimul lor eșec.

„Industria filmului este la nivelul moral al armatei sud-vietnameze", aprecia scenaristul Greenfeld neregulile care continuă să apară in ziarele americane la rubrica „Hollywoodgate".

Prea morală n-a fost branșa aceasta niciodată. Dar condițiile in care s-au produs și s-au vindut filmele n-au fost niciodată atit de grele ca acum. Numai in ultimii patru ani costul de producție mediu al unui film a crescut cu 178 la sută, ridicindu-se la 5,3 milioane de dolari. Prin urmare, fiecare film este o investiție de mai multe milioane, și nimeni nu știe dacă el va ciștiga banii respectivi

Cu un an in urmă, șeful de producție de la Twentieth Century-Fox urma să fie concediat, in calitate de responsabil pentru costisitoarele fiasco-uri cu filmele „Lucky Lady" și „At long last love". În loc de aceasta, el a primit o primă specială de un milion de dolari pentru că a insistat ca studioul său să realizeze succesul „Războiul stelelor". Cronicarul de film Leo Janos compara orașul filmului cu „cimpurile petrolifere din estul Texasului, unde căutătorii de noroc și speculanții fac o forare după alta, sperind in marea descoperire".

Jane Fonda

Anthony Perckins

Racquel Welch

Marlyn Monroe

John Wayne

Cary Grant

Ava Gardner

Kirk Douglas

Dean Martin

Nancy Sinatra

Gregory Peck

Burt Lancaster

Corupție la Hollywood

Tranzacțiile dubioase fac parte aproape obligatoriu din structura noului Hollywood, care s-a dezvoltat după 1948. Pînă atunci, studiourilor le aparțineau cele mai multe cinematografe din S.U.A. Costul unui film putea fi recuperat la casa cinematografului și folosit din nou pentru producerea altui film.

În 1948, însă, Ministerul de Justiție a interzis legătura dintre studiouri și cinematografe ca monopol, studiourile fiind nevoite să se orienteze spre alte surse de finanțare.

De atunci, majoritatea filmelor nu mai sînt produse de studiourile înseși, ci, din însărcinarea acestora, de producători independenți. Acum, la un film nu mai lucrează angajații unui studiou unitar, ci mai degrabă numeroși luptători singuratici, toți legați între ei prin contracte complicate, care promit fiecăruia o bucățică de cozonac.

Tranzacția „deal"-ul, a devenit, din acest motiv, cel mai important lucru, o afacere complicată, riscantă, care face necesară prezența unui profesionist al ei — agentul.

Așa au devenit agenții adevăratele personaje-cheie în noul Hollywood. Cinci din cele șapte mari studiouri — Warner Bros, Paramount, Twentieth Century-Fox, Columbia, United Artists, Universal — sînt conduse de foști agenți.

Și David Begelman de la Columbia a lucrat înainte ca agent, și încă unul dintre cei mai versați în materie. Una din principalele lui cliente a fost Judy Garland, și cu ea ar trebui să se judece, după toate probabilitățile, post-mortem. Potrivit afirmațiilor revistei „New West", Begelman ar fi înșelat-o pe Judy Garland cu suma de peste 100 000 de dolari. Fostul ei soț, Sid Luft, are dovada. Acum, Luft vrea să depună plîngere.

Cînd revista „New West" a făcut dezvăluirea, la sfîrșitul lunii ianuarie, Begelman a amenințat că o va da în judecată pentru calomnie. Pînă acum, însă, din cîte este informată secția juridică a revistei „New West", el n-a făcut-o...

(După „DER SPIEGEL")

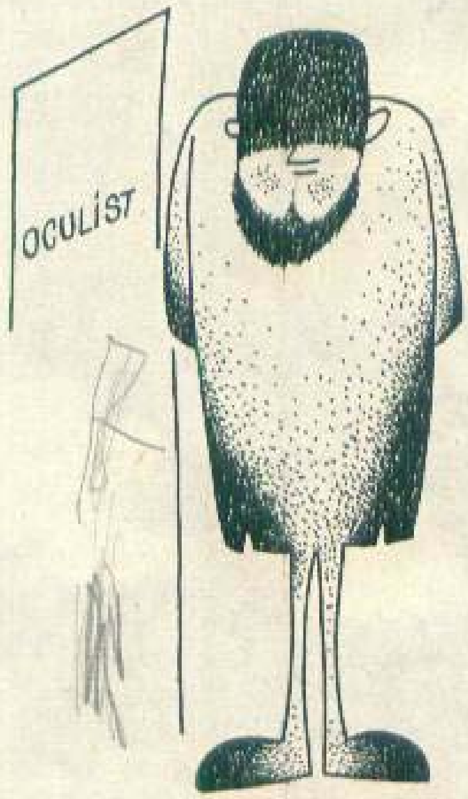

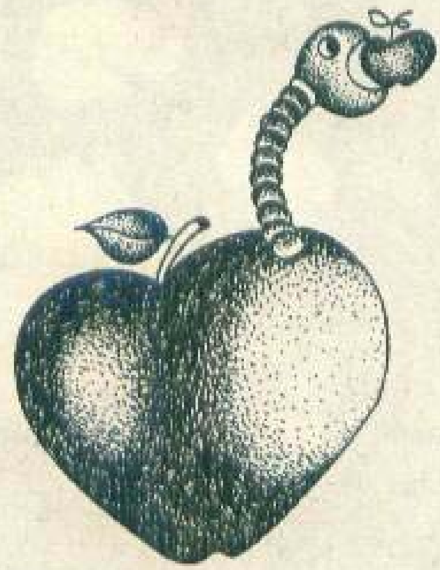
Sharon Tate
Steve McQuin

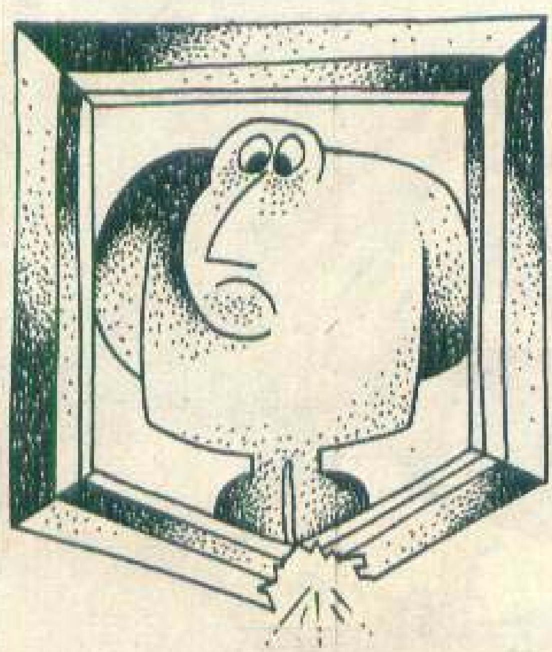

racul

NAŞCU ■

Pasiunea pentru artă

D. Ghiață : Flori ▲

▼ Gh. Petrașcu : Casă țărănească

Un atelier tipic Bucureştilor de altădată,, cu ziduri roase de trecerea vremii, sprijinite pe altele la fel, cu rosturile adîncite ca nişte cute ale timpului pe faţa acestor martori neluaţi încă în seamă de edilii noului oraş, care — la numai cîteva zeci de metri — au înălţat proaspătul hotel „Modern", deci vecin bulevardului multionomastic ce străbate Capitala de la est spre vest, mai exact pe strada Sfinţilor, un atelier, modest, cu o firmă abia zărită. vesteşte trecătorilor că Chiriţă Sava le poate lega volume şi diplome, tipări cărţi de vizită şi că înrămează tablouri (de familie, de promoţie şi, pentru cine are curiozitatea să întrebe, chiar şi tablouri-tablouri, adică picturi).

Nimic deosebit în toate acestea şi totuşi atelierul de pe strada Sfinţilor este unul dintre cele mai căutate de colecţionarii de pictură, iar meşterul Chiriţă Sava şi-a cîştigat un bun renume, mai întîi printre meşterii penelului şi apoi printre amatorii de artă plastică.

Dar asta încă n-ar fi nimic pentru că Chiriţă Sava este el însuşi colecţionar şi încă unul dintre cei mai reputaţi din întreaga ţară. Un meseriaş colecţionar. Un meseriaş care nu s-a mulţumit să mîngîie pînzele marilor artişti care i-au trecut, personal ori prin lucrările lor, pragul atelierului, să le găsească cel mai potrivit „cadru", cel mai interesant „profil", poleirea cea mai corespunzătoare, ci care a îndrăgit pictura, a trăit alături de artişti, i-a cunoscut personal ajungînd să-i „găzduiască" în impresionanta sa colecţie.

Cine este Chiriţă Sava ?

Pentru a putea răspunde, trebuie să ştim cine a fost el, pentru că, în 1925 cînd descindea în Bucureşti, era un biet copil sărac, venit în Capitală pentru a-şi cîştiga existenţa, era un biet copil gonit de foame de acasă, unde nu-şi putea găsi bucata de pîine necesară traiului. A intrat ucenic la un atelier de legătorie, apoi a muncit într-o tipografie, a deprins meşteşugul rameurilor, a învăţat să poleiască, iar în 1934, deci acum 44 de ani, a deschis un mic atelier de legătorie şi rame pe actualul Bulevard Republicii, la nr. 50, unde este astăzi o librărie. Nici în prezent nu s-a îndepărtat prea mult de locul începuturilor sale, strada Sfinţilor fiind vecină marei artere de circulaţie din centrul Bucureştiului, numai că numele său a devenit celebru printre pictori şi printre colecţionari. Şi acest singur fapt în sine reprezintă ceva, pentru că oraşul nostru a avut rameuri vestiţi ca Florian şi Mirea (şi ei colecţionari) şi pentru că pictorii (fie ei mari sau încă... mici) ştiu să preţuiască o ramă, mulţi considerînd-o ca făcînd parte din propria lor lucrare, iar alţii temîndu-se ca tocmai acest cadru să prejudicieze asupra valorii artistice a pînzelor pictate.

Chiriţă Sava, trecut de 70 de ani, se ţine încă drept, foarte drept chiar, e suplu şi foarte vioi în mişcări, palmele lui mari şi braţele cu muşchi prelungi sînt încă puternice, probabil întărite de lunga căutare a profesiei care l-a consacrat şi care a urmat altora, diverse, încercate în prima tinereţe : marinar, cizmar, tîmplar, docher în portul Brăilei (deşi moldovean, Chiriţă Sava se pretinde brăilean, pentru că în oraşul lui Panait Istrati şi Fănuş Neagu, despre care pomeneşte, asemuindu-i într-un fel, s-a format ca om.)

Începutul „achiziţiilor" s-a produs în 1937. Preţurile nu erau mari, ba chiar foarte accesibile, iar Chiriţă Sava îşi aminteşte aproape toate istoriile, mai mici ori mai mari, ale fiecărui tablou. E drept, debutul a fost de foarte bun augur : cap de copil semnat Tonitza !

„Pînă acum cîţiva ani, chiar, se puteau achiziţiona lucrări excepţionale cu cîteva sute de lei. E drept, de la o vreme, ori fiindcă oamenii au început să iubească pictura ori să se priceapă mai mult la ea, preţurile au săltat foarte mult. O „bursă" a valorilor a existat însă întotdeauna, chiar dacă ea nu avea un sediu, iar variaţia cotelor nu se publica. Dar niciodată nu m-a interesat acest aspect. Nici n-aş putea da vreo explicaţie savantă pentru gustul meu devenit pasiune. Cred, pur şi simplu, că mi-a plăcut ce este frumos. N-am făcut negustorie cu pictorii, aşa cum am auzit că se mai face : îţi dau 10 rame, îmi dai atîtea pînze. Şi ca să nu mint, asta nu mi-a plăcut în viaţă, să mint, voi spune că o singură dată am procedat aşa şi încă cu un foarte mare pictor, cu Lucian Grigorescu. Maestrul avusese atelier comun cu Henry Catargi, care plecase de acolo şi lăsase două lăzi cu desene, în curte. Aruncate. Un zugrav le-a luat şi le-a dus într-un alt atelier, la maestrul Gh. Vînătoru care, fără să ştie despre ce este vorba, folosea hîrtiile ca... hîrtii. Pe 10 rame am primit caietele respective. Dintr-una din lăzi. Cu cele din a doua ladă s-a făcut mai tîrziu expoziţia de la Dalles ! Culmea e că maestrului Catargi nu i-am făcut rame niciodată, dar i-am legat cărţi din bibliotecă. Theodor Pallady, de la care am multe lucrări, obişnuia să le schimbe pe rame. Dar eu n-am procedat aşa. Multe dintre tablourile semnate de el le-am cumpărat după ce nu mai trăia, de la o nepoată de-a sa. În general, pot spune că rudele pictorului vînd cel mai convenabil, fără să ştiu şi motivul..."

Dintre artiştii pe care i-a cunoscut, lista lor este lungă, dar nu atît cît m-aş fi aşteptat, Chiriţă Sava îşi aminteşte, cu cea mai mare plăcere despre Schweitzer Cumpăna, adăugind că criticul de artă George Oprescu a precizat că va rămîne cel mai valoros dintre pictorii generaţiei sale. Dealtfel, Cumpăna a vrut să cumpere, la un moment dat, de la colecţionarul Chiriţă Sava, o lucrare reprezentînd o bătrînică ţesînd nişte ciorapi şi o alta, o natură moartă, pe care le pictase chiar el, dar care fuseseră achiziţionate de meşterul ramar de la altcineva.

— Deci, sînteţi egoist, aşa cum se spune cam despre oricare amator de artă, despre colecţionari, mai cu seamă.

— În două direcţii sînt nu egoist, ci „fiară" : în profesie, în primul rînd, şi în pa-

PASIUNEA PENTRU ARTA

C. PILIUȚĂ : Flori

OCTAV BĂNCILĂ : Țigancă

siunea pentru tablouri. Dar, țin să precizez, sint așa pentru că nu fac concesii. Poate uneori aleg lucrări fără valoare, azi și mai tirziu, însă o fac totdeauna după cum îmi dictează gustul meu. Tablourile n-au pentru mine o contravaloare în bani, ci numai sufletească. Oridecitеori am fost solicitat să împrumut lucrări pentru expoziții n-am refuzat. Dar asta s-a întîmplat foarte rar. Nu-mi explic de ce. Cea mai „circulată" pînză este Peisajul nocturn, semnat de Țuculescu, care cred că a făcut înconjurul lumii. Altele s-au plimbat mai puțin, cele mai multe deloc. Poate că și faptul că nu am rude care să mă moștenească m-a făcut să nu-mi prețuiesc tablourile decît afectiv. Îmi face o mare plăcere să le arăt. Știu că nu toți colecționarii sint la fel. De pildă, unul mi-a vîndut un Pătrașcu, cu condiția să nu-l arăt niciodată nimănui. Altcineva, deținea celebrii Maci, ai lui Luchian, dar trăia într-o singură cameră sufocat de picturi de mare valoare, din care, vînzînd una singură, și-ar fi putut cumpăra o casă ! Un iubitor de pictură este încîntat chiar cînd achiziționează un necunoscut și-i place, fără să se gîndească cum și cît îi va crește acestuia cota, în viitor.

Interlocutorul meu nu vrea să se erijeze în mare cunoscător în ale picturii, dar unele opinii, pe care am reușit să-l fac a mi le mărturisi merită, cred, să fie consemnate. Așa, de pildă, Chiriță Sava este de părere că unii pictori români contemporani sint preocupați să realizeze lucrări care să se poată vinde ușor, cu alte cuvinte fac concesii unor gusturi, care nu constituie totdeauna cel mai corect stimulent.

— Mă întreb, zice el, dacă marii maeștri de altă dată ar fi procedat la fel, cîți dintre ei ar fi rezistat uzurii timpului ? Ce ar mai fi rămas din operele lor ? Uneori îi întreb pe unii, cu care sint mai prieten: de ce nu faceți niște lucrări după marile evenimente istorice, cum au făcut „bătrînii" Grigorescu, Băncilă și alții ca ei, inspirîndu-se din răscoalele țărănești din 1907, din Războiul de independență și așa mai departe.

— Colecționarul trebuie să fie un om bogat ?

— De unde ați mai scos-o ? Cu cîteva sute de lei se mai pot achiziționa lucrări bune, dacă cel care caută nu umblă neapărat după nume consacrate azi, dar care, atunci cînd a ales bine, pot ajunge celebre peste ani. Dumneata știi cum am cumpărat eu unele lucrări ? Hai să-ți spun, trecînd peste vorba noastră moldovenească, pe care mi-o tot spunea mama, că cei născuți „cu cămășuică'n cap", cum m-am născut eu, au noroc, cum am obținut eu unele tablouri foarte va-

D. GHIAȚĂ : Peisaj din Scornicești

AL. CIUCURENCU : Natură statică

loruase. Ştefan Popescu vindea pe citeva sute de lei. Atit m-a costat Cringul din Buzău. Vine unul la mine să-mi vîndă un geam de o dimensiune care-mi trebuia şi nu se prea găsea pe piaţă. Sub geam, în ramă, era fotografia unui general. Pentru 40 de lei, cit mi-a cerut pentru geam, mi-a lăsat şi fotografia, cu ramă cu tot. Nu ştiu nici azi cine a fost, dar, sub poza generalului era un carton pe care Vasile Popescu, pictase două peisaje de toată frumuseţea ! Altcineva, din familia unui doctor care decedase, m-a chemat să văd cinci tablouri pe care mi-a cerut 500 de lei. Erau tot de Vasile Popescu, numai că pe spatele unuia dintre ele, mai era ceva. Le-am separat şi am avut, de fapt, 6 piese la acelaşi preţ. Dar ce anume ? Un pastel semnat de însuşi Luchian !

Da, pe unii i-am văzut lucrind, dar nu vreau să fac nici un fel de aprecieri asupra modului în care pictau. Am preferinţe, cum să nu ! În primul rind pentru Piliuţă, pe care-l iubesc şi ca om, cel mai mult. Ca artişti, ţin în mod deosebit la maestrul Corneliu Baba, deşi nu am lucrări de la dînsul ; dintre cei dispăruţi Pallady, care a fost şi om, nu numai pictor, îmi place înaintea altora.

Apoi, colecţionarul Chiriţă Sava a început să-mi arate tablourile. Nu lipseşte, cu excepţia maestrului Corneliu Baba, nici unul din pictorii de mare valoare ai ţării, Lucian Grigorescu, Pallady, Tonitza, Pătraşcu, Ciucurencu, Ghiaţă, Piliuţă, care fac o bună companie, altor celebrităţi mondiale, printre care Rembrandt, Matisse, sculptorul Boreé, la care a lucrat, cîndva, şi Brâncuşi.

Casa-muzeu a meşterului rămar, legător şi tipograf Chiriţă Sava, cel care, la peste 70 de ani, continuă să imprime la „Boston" invitaţii la nunţi, cărţi de vizită, să înrămeze poze de familie ori de „promoţii", care leagă în coperte frumoase şi trainice cărţile oamenilor, găzduieşte, dincolo de pereţii săi, efemeri în timp, faţă de eternitatea lumii materiale, nu numai comori de frumuseţe perenă, dar şi un suflet de om sensibil, o inimă deschisă spre semenii săi, la care s-a gîndit atunci cînd, prin muncă şi perseverenţă, şi-a adunat, în zeci de ani, minunata sa colecţie de picturi şi desene.

MANOLE CARŢAN ■

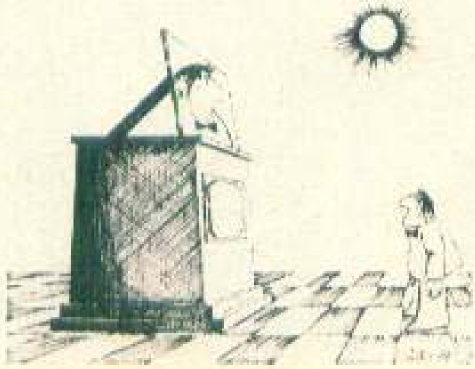
ISER : Pastel (sus) ; Femeie în roşu (jos)

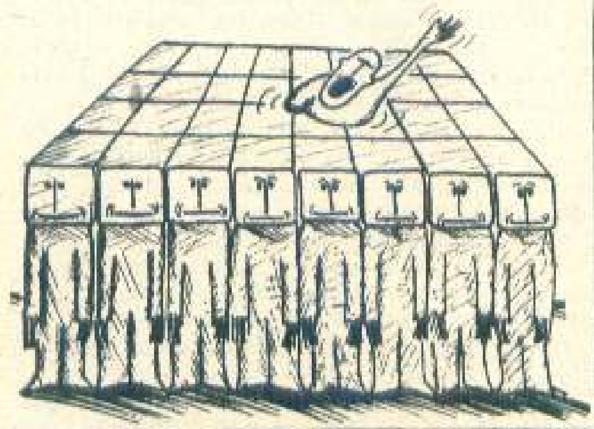
raCul

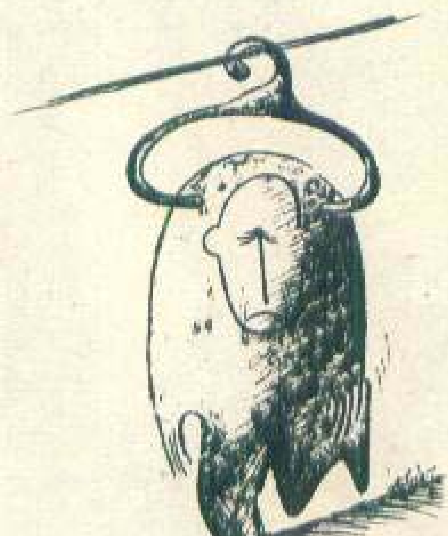
ALEX ■

POSTOLACHE ■

Fotoreportaj pe glob

MAROC

Fantasia

Palatul regal din Fès

Fie că este vorba de un subiect generos precum o cascadă, fie că este vorba de pregătirea cămilei pentru un lung drum prin deşert sau pur şi simplu de viaţa berberilor, a nomazilor deşertului, obiectivul aparatului de fotografiat al lui Nicolae Filiş a vibrat la fel de sensibil. Tînărul profesor de matematică din Tg Jiu este îndrăgostit de frumos în genere şi de arta fotografică în special. A început să fotografieze cu un aparat Optior, încă din anii liceului. Funcţionînd o vreme ca profesor în Maroc, în cadrul schimburilor pe care ţara noastră le are cu poporul marocan, a cunoscut viaţa oamenilor acestei ţări despre care are un fel de cronică în imagini alcătuită din mii de diapozitive color şi fotografii alb-negru. Întrebat cum se împacă matematica cu fotografia, a răspuns fără ezitare : „Foarte bine". Îl pasionează amîndouă în egală măsură. În fotografie matematica îl ajută mult, i-a organizat gîndirea artistică şi-i permite să stabilească cu rapiditate relaţii între formele şi culorile subiectelor preferate pentru o cît mai bună compoziţie. Nu neglijează cituşi de puţin matematica în detrimentul fotografiei, care îi aduce destindere şi bucurie. Îi place să fotografieze oamenii, obiceiurile şi îndeletnicirile lor, vrea ca oamenii să fie oameni şi speră că prin fotografiile sale să-i facă mai buni. După oameni, într-o ierarhie a subiectelor sale predilecte urmează lumea florilor şi lumea albinelor şi îşi exprimă convingerea că într-o zi şi lumea noastră, a oamenilor, va semăna cu lumea florilor şi a albinelor. Din cele aproape cinci mii de diapozitive color ale lui Nicolae Filiş am ales cîteva pentru pitorescul lor şi pentru valoarea lor documentară şi credem că se constituie într-un fotoreportaj grăitor despre Maroc şi oamenii lui.

ION PREDOŞANU ■

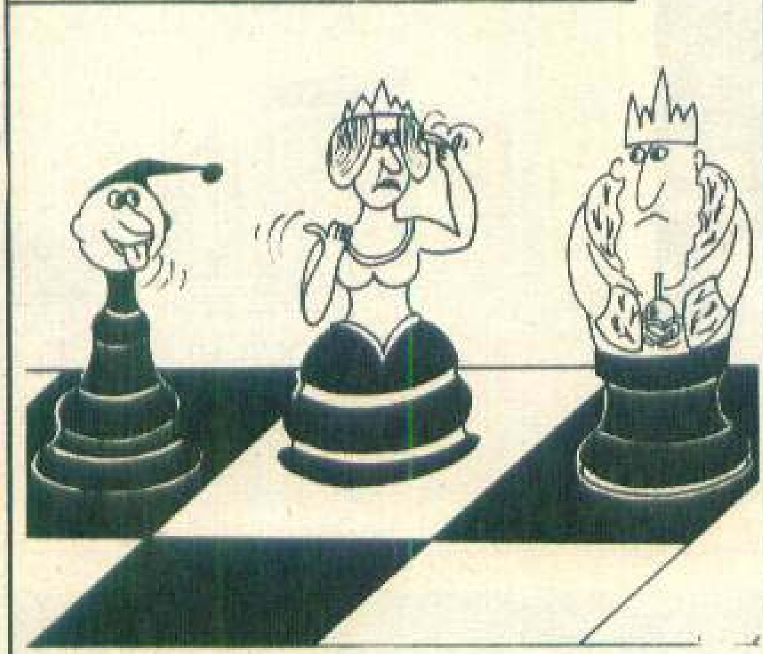
Ţinuturi de o rară frumuseţe, scăldate de Mediterană la nord şi de Atlantic de la nord-vest şi pînă în sud, învecinîndu-se la est cu Algeria, iar la sud cu Mauritania, alcătuiesc Marocul, ţară brăzdată de Munţii Atlas ale căror culmi depăşesc chiar 4 000 m altitudine.

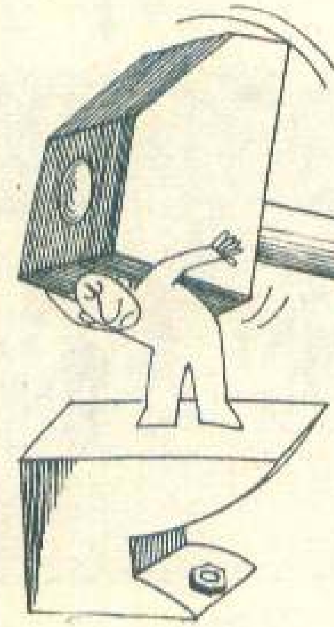
Marocul este un miraj pentru turiştii europeni cît şi pentru cei de peste Ocean prin însoritele sale coaste, prin varietatea reliefului, prin măreţia mută dar fierbinte a Saharei şi prin ospitalitatea poporului marocan.

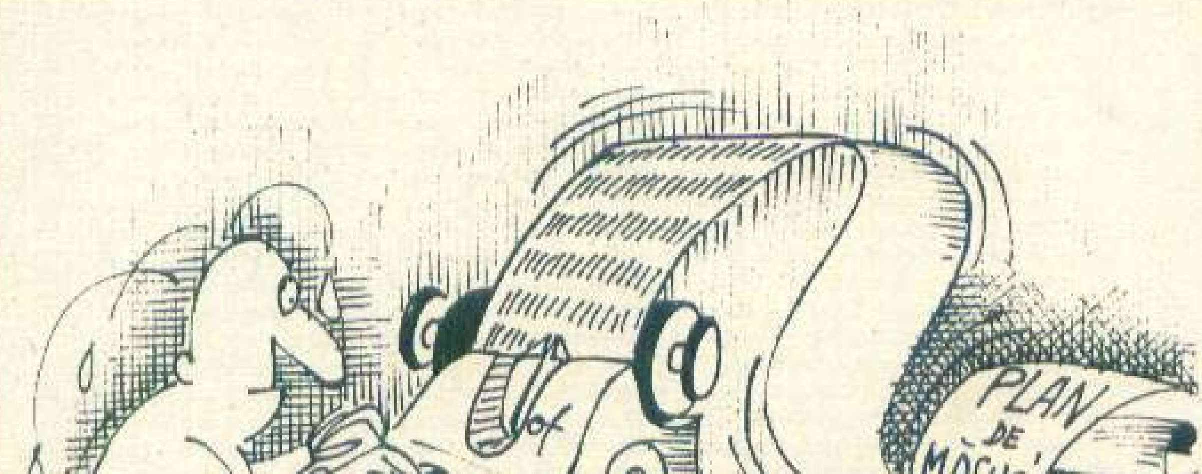
(Continuare în pag. 126)

racul

ANDO

RECORDURI VECHI ȘI NOI

Acum două mii de ani recordul absolut de deplasare de la un loc la altul, folosind mijloacele cele mai rapide, era de 200 de km pe zi. Însemnările istorice consemnează — deci omologhează — acest record, stabilit timpul consumat de un curier călare care a dus un ordin militar, de la Aquileia (aflată pe coasta de nord a Adriaticei) la Roma, în patru zile — bineînțeles schimbînd caii din loc în loc.

În zilele noastre s-a ajuns la viteza de 8 980 de km pe oră; atît a realizat în New-Mexico, un vehicul special, așezat pe șine metalice și propulsat cu rachete. Bineînțeles că nu este vorba de o viteză utilitară, care să ajungă a fi pusă curînd în practică, ci de o experiență făcută numai pe o porțiune de teren limitată, înzestrată cu instalații adecvate.

MARILE ȘI MICILE CĂRȚI

Cea mai grea carte din lume pare să fie lexiconul budist numit Tangym. Are 225 de volume de format 20 × 40 cm, a căror greutate totală ajunge la 3 400 de kg.

Cel mai mic volum este o antologie de poezii a lui Taras Sevecenko. Are dimensiunea de 0,6 milimetri pătrați, iar literele folosite la tipărirea celor șase pagini cu poezii sînt de 0,0035 milimetri. Această minune tipografică a putut fi admirată, acum trei ani, la o expoziție de miniaturi organizată la Dresda.

Cartea cea mai scumpă: o Biblie, tipărită de Gutenberg, în anul 1450. A fost cumpărată de Universitatea din Texas, la o licitație ținută la Londra, acum cîteva luni, pentru suma de 2 400 000 de dolari.

În întreaga lume există astăzi 185 de lucrări ale lui Gutenberg, dintre care cel puțin zece sînt estimate, ca valoare comercială, la peste un milion de dolari.

SINGURI — ÎN PUSTIUL POLAR

După trei încercări nereușite (în 1886, 1898 și 1902) exploratorul american Robert Peary reușește să ajungă, primul din lume, la Polul Nord — în ziua de 6 aprilie 1909. Ultima etapă a drumului o face însoțit de cinci coechipieri, folosind sănii trase de cîini.

Un alt explorator temerar — Roald Amundsen — sosește la Polul Sud, tot primul din lume, la 22 ianuarie 1912, cu aceleași mijloace de transport și însoțit de șase membri ai expediției.

Ulterior atît Polul Nord, cît și Polul Sud au fost țintele unor alte expediții reușite, dintre care, două, excepționale. De la 23 martie și pînă la 11 august 1934, deci pe toată durata nopții polare, amiralul american Richard Byrd a stat la Polul Sud, singur, într-o cabană de gheață, aflată la 180 de km de centrul expediției sale. Un alt solitar, japonezul Naomi Uemira, a izbutit să ajungă, singur, la Polul Nord, în ziua de 1 mai 1978, cu o sanie trasă de șaptesprezece cîini.

ÎNTRE APE ȘI CER

Primul aviator care s-a încumetat să zboare peste întinsul apelor a fost francezul Louis Blériot. Folosind un monoplan de «mare» viteză (100 de km pe oră), el a reușit să treacă din Franța în Marea Britanie (28 de km peste Marea Mînecii), în numai 47 de minute — la 25 iulie 1909 — aterizînd cu bine la Dover. Zborul, izbutit pe deplin, i-a adus aviatorului celebritatea mondială. După trei luni de la acest moment istoric, Blériot a venit la București și a zburat, demonstrativ, la Băneasa, în fața a cincizeci de mii de spectatori (la 18 octombrie 1909).

Primul român care a zburat peste ape a fost George Valentin Bibescu. Cu un avion asemănător al lui Blériot, el a trecut peste Dunăre, în regiunea Brăila, la 14 septembrie 1910.

DOI URIAȘI

Podul cu cea mai mare deschidere, din cîte există în lume, a fost dat în folosință în luna octombrie 1977, peste New River, în Virginia (S.U.A.). Este montat pe doi stîlpi, înalți de cîte 100 de metri, amplasați la distanța de 518 metri. Întreaga construcție — podul, inclusiv stîlpii — turnuri de susținere — are o greutate de 44 000 de tone.

Autrostrada cea mai lungă din lume se numește «Truckers Road» și are lungimea de 5 500 de km — între New York și San Francisco. Banda aceasta de asfalt trece prin douăsprezece state, șerpuind peste cîteva piscuri înalte de pînă la 3 000 de metri și prin mai mult de o mie de kilometri de pustiu, ceea ce face ca parcurgerea întregului traseu să fie cuprinsă de temperaturi de la minus 45 de grade, la plus 55 de grade Celsius — mai tot timpul anului.

ASTRONOMIA POPULARĂ

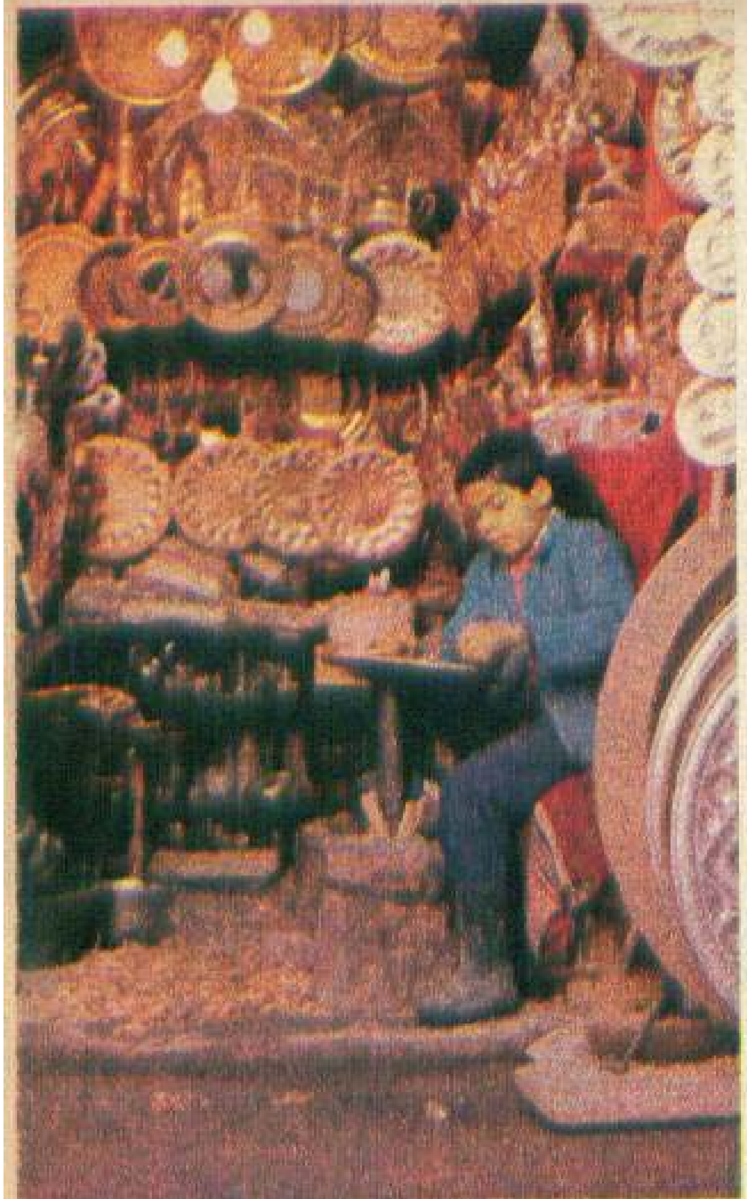
Revista franceză «L'EXPRESS», analizînd cunoștințele pe care le are poporul în materie de astronomie, prin observarea naturii înconjurătoare, ajunge la concluzia că, fără a se folosi aparate de specialitate, se poate prevedea timpul ținîndu-se seama de următoarele:

Se apropie ploaia **dacă:** lăptuca, buruiana porcească și susaiul pădureț își deschid frunzele; dacă albinele vin grăbite la stup și dacă fluturii zboară lîngă ferestre; iar rîndunicile zboară pe perne de aer, adică la 10—20 de cm de pămînt.

Vine vînt puternic, **dacă:** foile trifoiului se string; vacile aleargă pe cîmp cu coada în sus; peștii mari ies din apă;

Iarna va fi grea, **dacă:** berzele pleacă mai devreme; iepurii sînt grași toamna.

Și porcul trebuie observat; dacă duce paie în gură, spre coteț, e semn că se înrăutățește vremea.

Artizan în bronz din Medina orașului Fès

Valea Dra

Tîrgul de cămile de la Rissani, un orășel din Sud

Femei întorcîndu-se de la bîlci

(Urmare din pag. 123)

Cine se apropie de primitorii marocani, cine se interesează de necazurile și bucuriile lor le poate deveni nu numai prieten ci chiar frate al lor.

Folclorul variat și bogat este prezent la tot pasul. Artizanii încîntă prin măiestria cu care fac produsele lor, fie că-s din piele, lînă, lut, lemn, bronz ori cupru.

Grupurile de dansatori și rapsozi populari se produc organizat în festivaluri, cum este cel de la Marrakech în luna iunie, cît și spontan pe tot cuprinsul țării. Pentru a cunoaște muzica, dansurile, poveștile și obiceiurile poporului, cel mai potrivit este să descinzi în bîlciurile pline de povestitori comici, care pot fi văzuți în fiecare orășel. Tot aici se produc și rapsozii populari cu instrumente, precum tobele din piele de capră avînd o formă ciudată de oală, făcute din lut copt la soare ca și un instrument în genul viorii. În astfel de prilejuri se cere multă discreție din partea spectatorului nemusulman, înzestrat cu vreun aparat fotografic. O simplă declanșare poate strica tot spectacolul. Curioșii strînși în cerc ascultă și se amuză, iar la sfîrșit îi plătesc cu cîțiva bănuți pe actorii de ocazie.

Bîlciurile sînt pline de rogojini frumos lucrate, unele în amestec de lînă, altele numai din frunze de papură, trestie sau iarbă alfa. Covoarele de lînă, fie întinse pe corturi, fie împăturite sînt rodul muncii fetelor și femeilor din satele învecinate și chiar a celor din orașe.

Marocanii stăpînesc cu iscusință tehnica culorilor, ei au luat roșul soarelui la apus, albastrul de la cerul serilor senine, galbenul de la florile de mimoza al căror parfum scaldă străzile și grădinile în nopțile de primăvară.

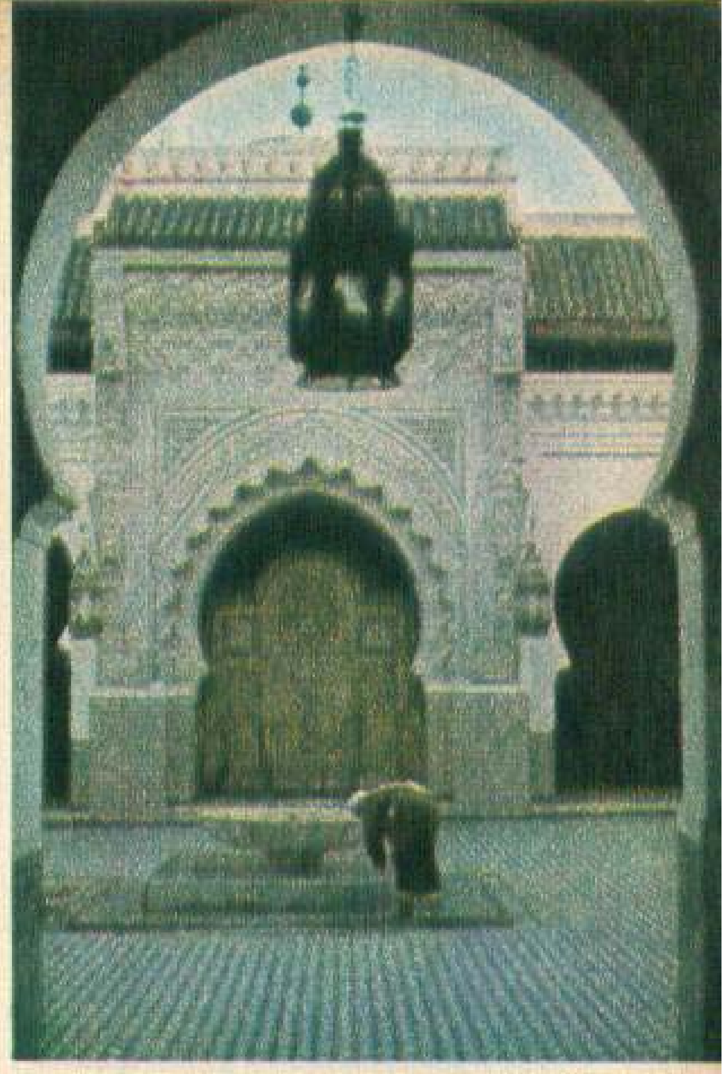
La munca cîmpului, ori în frecventele călătorii pe măgari, pe cai sau pe picioare, femeile și fetele cîntă.

Olarii sînt și ei nelipsiți cu marfa lor, etalată pe jos, în plin bîlci. Oferă vase pentru cărat și păstrat apa, vase pentru lapte, miere, vase de bucătărie și cîte altele. Acestea sînt căutate de localnici pentru funcționalitatea lor, iar de către europeni pentru caracterul lor decorativ.

Tot pe aleile dintre corturi întîlnim vînzători de sare și pe cei de lemne de foc, aduse pe măgari de prin văi și dealuri îndepărtate și prin a căror vînzare cîștigă doar cîțiva gologani.

Tînără fată în port popular

Ritualul intrării în moschele

Femeile berbere, mai ales cele din sud, știu să se împodobească cu mult gust, cu fibule (un gen de agrafe) și salbi de argint vechi prind hainele și fixează chiar părul lor bogat și îngrijit.

La mîini poartă brățări de argint în care au fost săpate frumoase motive florale.

Bijuteriile berbere fac obiectul colecțiilor din Europa Occidentală sau America de Nord și se găsesc din ce în ce mai greu în satele de munte și la bijutierii din Sahara.

Pietrele de Mauritania, ca și pietrele semiprețioase, au fost aduse din această țară, de bijutierii din sud, mai ales din orășelele Tafraut, Zagora, Tiznif ca și de cei din marele oraș Marrakech, punte între munte, deșert, podiș și ocean.

Marocanii sînt prietenoși și amabili, își arată omenia oriunde s-ar afla, în tren, autocar, taxi, pe vapor sau pe stradă.

Muncind și trăind împreună cu marocanii timp de trei ani nu odată am luat masa cu ei, fără să-i cunosc și fără să mă pot revanșa. Odată, într-un taxi de cursă lungă, o femeie a împărțit cu mine o banană fără ca măcar să pot să-i mulțumesc : acea mamă, poate bunică, nevorbind decît limba berberă, complet diferită de limba arabă, în care o rupeam binișor.

Marocanii știu să și petreacă ; mănîncă, cîntă, povestesc (cu multă fantezie), dansează, au un ascuțit simț al ritmului.

În zilele de sărbătoare se organizează serbări cîmpenești cu corturi arabe (albe cu desene negre) și berbere (negre cu stori și panglici roșii) întinse de-a lungul străzilor principale.

După masa servită sub cort urmează un joc „Fantasia", un gen de joc haiducesc : pe caii lor frumos împodobiți, în haine de sărbătoare, călăreții pornesc într-o cursă de circa 300 m. La sosire se trage cîte un foc în vînt slobozind flinta încărcată cu pulbere.

Jocul se repetă, fiecare poate să ajungă primul. Depinde de cal, dar și de călăreț. Marocul păstrează viața sa tradițională dar totodată cunoaște și ritmurile dezvoltării : se construiesc școli, licee, facultăți, porturi, uzine. În curînd vor avea prima oțelărie.

Țară în curs de dezvoltare, Marocul cooperează cu România pe tărîm cultural, medical și economic ; cooperare din care s-au țesut prietenii adevărate ce au clădit și clădesc prietenia a două popoare.

NICOLAE FILIȘ ■

DIN POEZIA DE DRAGOSTE A LUMII

EDGAR ALLAN POE

Annabel Lee

De demult s-a-ntimplat, de demult... Era
Lingă-o mare cu ape-argintii,
O fecioară trăia, şi poate c-o ştiţi,
O fecioară, Annabel Lee ;
Şi trăia doar c-un gind — s-o iubesc mereu
Şi trăia — să mă poată iubi.

Eu — un copil — şi ea un copil,
Lingă-o mare cu ape-argintii,
Ne iubeam ca un cintec mai presus de iubire

Ca un cintec — Annabel Lee ;
Şi priveau, pizmuind preacurata iubire,
Chiar serafii de sus, din tării.

Şi aşa s-a-ntimplat că-ntr-o zi, demult,
Lingă marea cu ape-argintii
Un vint de pustiu s-a iscat dintr-un nor,
Ingheţind-o pe Annabel Lee ;
Măritele-i neamuri au dus-o departe,
Departe de mine, spre miazăzi,
Şi-au inchis-o in mormintul de piatră,
Ling-o mare cu ape-argintii.

Chiar serafii, nicicind fericiţi ca noi,
Pizmuindu-ne priveau din tării —
Da, aşa s-a-ntimplat (şi cu toţii o ştiu
Lingă marea cu ape-argintii)
Că-ntr-o noapte un vint se-abătu, geros,
Ingheţind, ucigind pe Annabel Lee.

Dar iubirea ne-a fost mai presus de iubirea
Celor mai bătrini decit noi, doi copii.
Celor mai inţelepţi decit noi, doi copii —
Şi nici ingerii de sus, din tării,
Nici demonii din funduri de-ocean
N-au să poată vreodată visul meu despărţi
De-al frumoasei Annabel Lee.

Şi, prin noapte, urcind, luna-mi pare un gind
Al fecioarei Annabel Lee ;
Şi din ochii stelari eu văd ochii ei mari
Ai frumoasei Annabel Lee ;
Şi in fluxul-nnoptat lingă ea stau culcat,
Lingă draga, iubita, logodnica mea,
In mormintul din ţărmuri pustii,
Lingă ţărmuri cu valuri pustii.

In româneşte de MIHU DRAGOMIR ■

W. SHAKESPEARE

Sonetul XVII

Cu-o zi de vară-ţi pot asemui
Făptura ? Ţi-e mai caldă şi mai blindă !
Cad flori in mai cind prinde-a vremui
Şi verilor li-s toamnele asindă.

Iar viu ne pare soarele-uneori
Şi-ades păleşte ochiul lui, cerescul.
Splendorile decad dintre splendori
Şi sorţii răi norocul vitregescu-l.

Dar veşnica ta vară dăinui-va
Şi frumuseţea nu-ţi va fi furată,
Nici moartea-asupră-ţi n-o să-şi urce stiva :
Vei creşte-n vers cu secolii deodată.

Cit ochi vor fi şi guri vor răsufla,
El va trăi şi viaţă va să-ţi dea.

In româneşte de ION FRUNZETTI ■

TUDOR ARGHEZI

Oseminte pierdute

Iubirea noastră a murit aici.
Tu frunză cazi, tu creangă te ridici.

Atit amar de ani e de atunci !
Glicină tu, tu florile-ţi arunci.

A mai venit de-atuncea să v-asculte,
Voi, plopi adinci, cu voci şi şoapte multe ?

Voi aţi rămas intorşi tot spre apus,
Voi creşteţi toţi de-a pururea in sus.

N-o mai zăriţi, din virfuri, nicăieri ?
Ştiţi voi ce vorbă este vorba „ieri" ?

La poartă, umbr-aceluiaş stejar,
Mă rog, intrind, de domnul grădinar.

Fintina curge, ca şi-atunci, mereu,
Tu curgi, fintină, pe trecutul meu.

Şi toate sint precum le-am cunoscut,
Rămase-aşa, ca dintru inceput.

I-am spus că vreau să caut un mormint,
Pe care l-am săpat, demult, cintind.

Şi mi-a răspuns că nu e in grădina lui.
E-adevărat. Nu este mormintul nimănui.

G. BACOVIA

Decembre

Te uită cum ninge decembre,
Spre geamuri, iubito, privește –
Mai spune s-aducă jăratec
Și focul s-aud cum trosnește.

Și mînă fotoliul spre sobă
La horn să ascult vijelia,
Sau zilele mele – totuna –
Aș vrea să le-nvăț simfonia.

Mai spune s-aducă și ceaiul,
Și vino și tu mai aproape ;
Citește-mi ceva de la poluri,
Și ningă... zăpada ne-ngroape.

Ce cald e aicea la tine,
Și toate din casă mi-s sfinte.
Te uită cum ninge decembre...
Nu ride... citește-nainte.

E ziuă și ce întuneric...
Mai spune s-aducă și lampa –
Te uită, zăpada-i cît gardul,
Și-a prins promoroacă și clampa.

Eu nu mă mai duc azi acasă...
Potoape-napoi și-nainte,
Te uită cum ninge decembre,
Nu ride... citește-nainte.

CHARLES BAUDELAIRE

Unei creole

Pe țărmul cu miresme și dezmierdat de soare
Am cunoscut, sub bolta de roșii crengi răzlețe
Și palmieri, ce lenea în ochi știu s-o coboare,
O nobilă creolă cu har și frumusețe.

E chipu-i cald și palid ; și bruna vrăjitoare
Pe gîtul ei păstrează un aer de noblețe ;
Ca o zeiță zveltă mergînd la vînătoare,
Și-arată calm surisul, privirile semețe.

Dacă-ai veni în țara slăvită, să te pierzi
Pe malurile Senei sau ale Loarei verzi,
Ai fi în vechi castele podoabă-ntre podoabe

Și-n umbra lor ți-ar scrie poeții madrigale,
Căci ochii-ți mari le-ar face și inimile roabe
Mult mai supuse, Doamnă, ca negrii dumitale

În românește de AL. CERNA-RĂDULESCU ■

MICHELANGELO BUONAROTTI

Sonet

Îmi sînt mai drag, cum nu am obiceiul,
De cînd în inimă îți port făptura,
Așa cum este mai de preț sculptura
Decît primara piatră, decît steiul.

Sau ca o scriere sau ca pictura
Decît penelul, pînza și condeiul ;
Astfel, prin tine altul mi-i temeiul
Și am uitat mîhnirilor arsura.

Sub semnul tău merg sigur orișiunde,
Pericolul în fața mea, sau vina,
Ca-n fața unui vrăjitor se-ascunde.

Înfrunt puhoaie și aprinsa lavă,
Cu harul tău dau orbilor lumina
Și cu saliva sting orice otravă.

În românește de C.D. ZELETIN ■

Prețioasele animale ale Africii în primejdie !?!

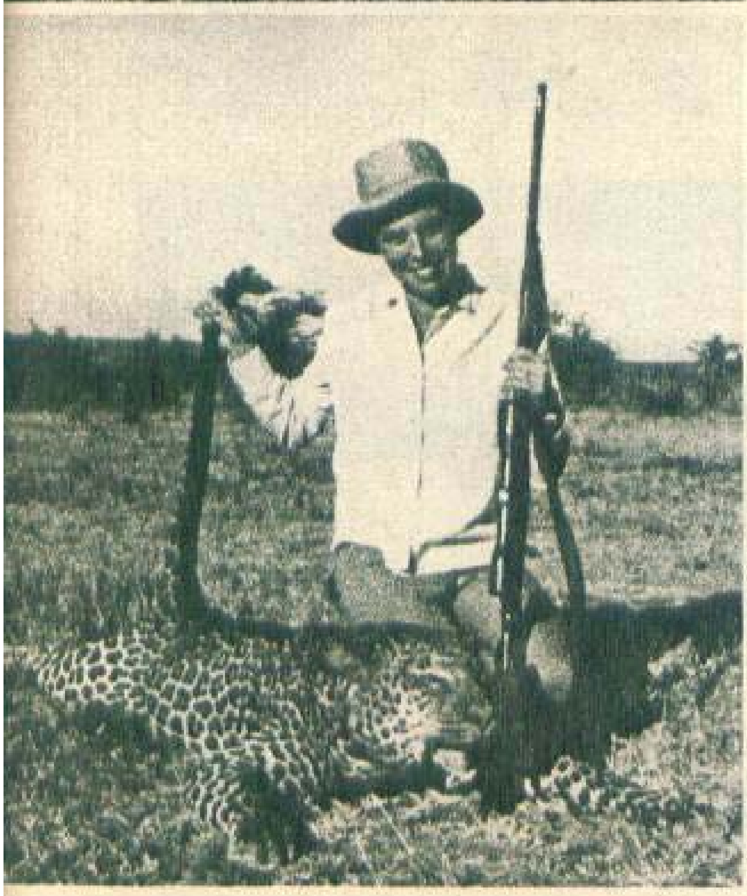

Turmele de antilope-gnu, cîndva nenumărate, precum și cele de zebre din Kenya aproape au dispărut. Tot mai rar pot fi întîlnite familii de elefanți la păscut. Rinocerii, care odinioară bătătoreau vegetația de pe cîmpii, au devenit o raritate, ca și leii și gheparzii din savană, unde suprafețe imense au fost transformate acum în ferme zootehnice sau cultivate cu cereale. Rar mai poți vedea acum hipopotamii și crocodilii care mișunau pe vremuri pe malurile sau în apele rîurilor.

Vînătorii profesioniști își amintesc vremurile cînd nimănui nu-i trecea măcar prin minte că animalele sălbatice din Africa ar putea să dispară. Negutătorii de fildeș credeau că „marfa" lor se va găsi întotdeauna. Și totuși în Kenya, ca și în alte țări ale Africii a căror faună bogată părea inepuizabilă, a apărut pericolul dispariției acestor animale. Natura, odinioară

virgină a continentului a devenit, astăzi, victimă a omului. Ernest Hemingway s-ar fi întristat văzînd lumea animală a Kenyei de astăzi.

Unii consideră că momentul critic în care se mai putea încă îndrepta cîte ceva a trecut și în Africa orientală sîntem martorii unei catastrofe ecologice de proporții istorice. Ca rezultat al acestei situații, afirmă ei, are de suferit întreaga omenire.

Incontestabil, zilele în care Africa se putea mîndri cu fauna ei sînt de domeniul trecutului. Dar istoria faunei sălbatice a Africii orientale nu este atît de simplă pe cît s-ar părea. Ea nu este doar povestea despre „moștenirea neprețuită a naturii" călcată în picioare de braconierii avizi de cîștig. În ultimă analiză, mult mai importantă este influența pe care a avut-o asupra acestei faune creșterea populației care nu mai are altă soluție decît să pătrundă în teritoriile lumii animale.

Sporul natural al populației și dezvoltarea societății, precum și braconajul care a luat amploare în paralel, braconaj escamotat de multe ori de funcționari corupți, îi pun pe protectorii lumii animale în fața unei grele opțiuni. De pildă, turmelor de elefanți li se pune la dispoziție un teritoriu din ce în ce mai mic, iar ca rezultat al acestui fapt crește densitatea elefanților, ceea ce duce la distrugerea de mari proporții a vegetației necesare existenței acestora. Și în pofida apelurilor lansate de adepții protecției naturii împotriva vînatului ilicit, de multe ori este necesar ca autoritățile să aprobe împușcarea unui număr de animale, pentru a putea restabili echilibrul natural. Este paradoxal, dar este un fapt : tot elefanții sînt cei care au de suferit.

Studierea serioasă a perspectivelor salvării animalelor sălbatice în Kenya, bunăoară, necesită nu numai cunoașterea modului de viață al acestor animale, dar și înțelegerea nevoilor legitime ale oamenilor care trăiesc pe pămîntul respectiv. Și, bineînțeles, nu trebuie să uităm că mai există încă oameni dispuși să plătească „gras" pentru o bucată de fildeș, de blană prețioasă, și există și oameni dispuși să-i servească încălcînd legea. Un asemenea comerț se practică pe scară largă în multe din cele mai bogate țări ale lumii.

Parcul național Amboselli — o suprafață de 390 kmp acoperită de bălți și tufișuri — care a fost mult timp cel mai rentabil din Kenya oferă un exemplu convingător de gravitatea problemei sărăcirii faunei africane, cît și un exemplu de apariție a speranței într-o viitoare ameliorare.

Cu numai doi-trei ani în urmă, la Amboselli puteau fi văzuți rinoceri. În locurile frecventate de turiști trăiau între 60 și 70 de exemplare. Dar masaii, un trib de crescători de vite nomazi, i-au ucis cu sulițele ca răspuns împotriva guvernului, care îi gonise de pe pășunile lor tradiționale. Astăzi în rezervație nu se mai află decît unul sau doi rinoceri.

Preţioasele animale ale Africii în primejdie !?!

Dar situația se poate îmbunătăți. Recent, guvernul Kenyei a început să plătească despăgubiri pentru pămînturile masailor și, după cum declara doctorul David Western, care efectuează studii la Amboselli, atitudinea tribului față de fauna sălbatică a început să se schimbe. Astfel, el își amintește că odată un membru al tribului a fugit pe o distanță de 13 kilometri pentru a anunța autoritățile că braconierii au ucis un rinocer într-una din extremitățile rezervației. Paznicii au venit urgent la fața locului și i-au prins pe braconieri, care aveau la ei cornul rinocerului, pentru care pe piața neagră ar fi putut obține 650 de dolari — sumă ce depășește cîștigul anual al unui muncitor keniot.

În vreme ce la Amboselli și în alte zone din sudul Kenyei vînatul nelegal este practicat de cîțiva indivizi care au nevoie de bani sau de carne, în zonele slab populate din nordul țării este răspîndită o varietate mult mai periculoasă de braconaj.

„Acolo acționează bandiți înarmați, care dispun de cele mai moderne mijloace, inclusiv de arme automate și de camioane" — relata Otto Keiler, șeful Secției de luptă împotriva braconajului, un detașament de 75 de oameni alcătuit din dispoziția guvernului keniot. „În nord, continua el, avem de-a face nu cu omul mărunt care se luptă să-și hrănească familia. Acolo situația este mult mai gravă. Acolo acționează bande de 20—30 de oameni înarmați, care omoară tot ce le iese în cale".

Keiler ne-a dus să vizităm un depozit de obiecte de pradă confiscate. Braconierii fac să parvină aceste obiecte în înfloritoarele magazine din Nairobi destinate turiștilor. Tocmai aceste magazine sînt o mărturie a faptului că lucrurile nu stau prea bine în ce privește protecția animalelor sălbatice. Ele se numără cu zecile și majoritatea sînt înțesate de colți de elefant, coarne de căprior, piei de zebră, trofee de antilopă, colane din unghii de leu, blănuri de maimuță, lămpi cu piedestalul din picioare de struț, brelocuri din copită de gazelă și alte obiecte de același gen pe care le cumpără cu frenezie turiștii bogați, în special americani și vest-europeni.

Numărul acestor magazine a crescut considerabil în ultimii cinci ani — adică exact în perioada cînd au fost introduse restricții de vînătoare, inclusiv interdicția totală de la începutul anului 1977. Dar atunci de unde provin trofeele ?

O sursă legală prin care se explică doar o parte din aceste trofee o constituie programul guvernamental de limitare a numărului de animale sălbatice, în cadrul căruia se procedează la împușcarea justifi-

Prețioasele animale ale Africii în primejdie !?!

Prețioasele animale ale Africii în primejdie !?!

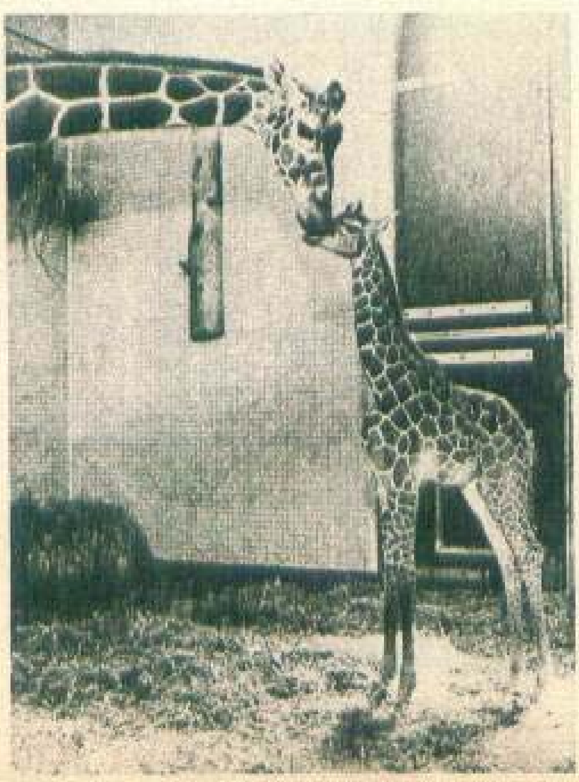
cată a unei părți a elefanților, leilor și altor animale care constituie o amenințare pentru culturile agricole.

Dar cantitatea „mărfii" care provine în magazine este cu mult mai mare. În afară de aceasta, după cum relevă specialiștii, foarte rar apare necesitatea de a „controla" numărul unor animale ca zebrele și antilopele, care produc pagube insignifiante țăranilor.

Negustorii susțin la unison că „marfa" lor a fost dobîndită pe căi legale. Cînd unui vînzător i s-a amintit că numărul animalelor sălbatice din Kenya scade vertiginos, el a răspuns : „Da, în curînd n-o să mai fie deloc. Animalele sălbatice dispar. Anul viitor, prețurile noastre or să urce. Nu vreți să cumpărați acum cîte ceva ?".

Organele guvernamentale au procedat la o serie de verificări în magazinele respective și i-au amendat pe proprietari pentru că nu aveau permise pentru desfacerea fildeșului. „Facem tot ce ne stă în putere pentru a lichida comerțul ilicit — ne declară un înalt funcționar de la Ministerul Turismului și al Rezervațiilor — dar posibilitățile și resursele noastre sînt limitate, iar mulți hoți și contrabandiști ne scapă printre degete". Este însă un fapt că Kenya a depus niște eforturi pentru protecția naturii alocînd sume reprezentînd o parte mai mare a bugetului de stat decît în orice alt stat, chiar mai bogat.

Nimeni nu știe cu precizie cîte animale sălbatice sînt exterminate anual de braconieri și cîte au mai rămas în Kenya sau în vreo altă țară din Africa orientală. În momentul de față, pentru prima oară se efectuează un studiu la scară națională

asupra lumii animale a Kenyei. Peter Jenkins, una din cele mai înalte personalități care se ocupă cu protecția naturii în Kenya, consideră că în rezervația națională Mery, pe care o conduce, pagubele provocate anual de braconieri sînt de aproximativ 100 elefanți dintr-o populație de 2 500 și, probabil, 20 de rinoceri, dintr-un total de numai 125.

În marea rezervație națională Tsawo, cu o suprafață de 21 000 kmp., în anul 1974 existau aproximativ 36 000 de elefanți. În 1977, un recensămînt efectuat din avion a demonstrat că au mai rămas doar circa 20 000. Deși rezultatele recensămintelor depind de multe ori de migrațiile sezoniere, este cert că în ultimii trei ani în rezervația Tsawo au fost exterminate mai multe mii de elefanți. Distrugerea în masă de către om nu este singurul pericol care amenință elefanții din Tsawo. În anii 1970 și 1971 ei au murit cu miile de foame în timpul secetei, iar în total în acest deceniu au pierit aproape 9 000. În ultimii 20 de ani, la Tsawo s-au mutat atît de mulți elefanți proveniți din alte regiuni, încît pe un spațiu atît de limitat nu le mai ajunge hrana.

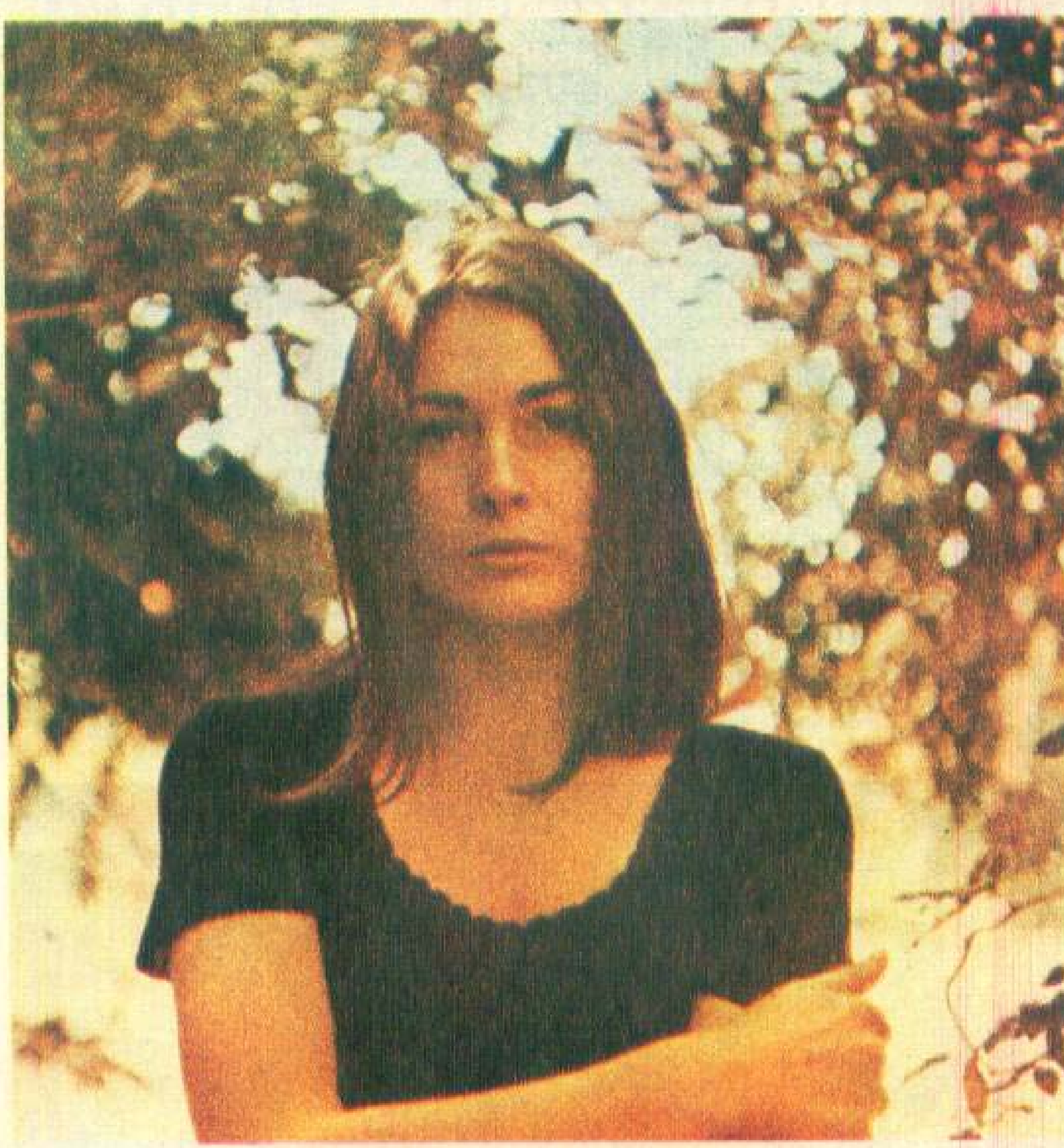
În general, se apreciază că în Kenya au mai rămas 65 000—75 000 de elefanți, în vreme ce cu trei ani în urmă trăiau de două ori mai mulți.

Și, cu toate acestea, în pofida situației jalnice în domeniul protejării faunei Kenyei, speranța într-o schimbare spre bine nu a dispărut. Turismul a reprezentat întotdeauna o importantă sursă de venit a țării și există numeroase indicii că guvernul intenționează să mențină lumea animală măcar la nivelul ei actual, pentru ca ea să aducă și pe viitor venituri. Noua politică a Kenyei este în concordanță cu opinia tot mai răspîndită în rîndul protectorilor naturii că cea mai bună metodă de a salva fauna este de a garanta rentabilitatea ei economică. Cu alte cuvinte, fauna trebuie să aducă venituri fie pe calea turismului, fie prin împușcarea planificată și rațională a unei părți a animalelor, în scopul menținerii echilibrului ecologic.

În pofida creșterii populației și în paralel a braconajului este prematur să vorbim despre pieirea lumii animale a Kenyei. Se sfîrșește „jocul" de-a care s-au jucat, ani în șir, vînătorii albi de elefanți, funcționarii locali avizi de îmbogățire și turiștii occidentali egoiști din țările bogate, dornici de „senzații tari" și de contemplarea naturii sălbatice.

Sfîrșitul acestui joc înseamnă sfîrșitul naivității. Este începutul unei atitudini mai mature, mai responsabile față de toate ființele vii din Africa.

(După „NEW YORK TIMES MAGAZINE")

Maria Ploae (27)

Născută în București, actriță la Teatrul de Comedie. Intre teatru și film „optez pentru acesta din urmă, teatrul mi-a adus prea puține satisfacții". Iar filmul ? „DINCOLO DE POD, al lui Mircea Veroiu, și ÎNARMAT ȘI FOARTE PERICULOS, western sovietic prezentat la Festivalul filmului muncitoresc din Cehoslovacia". Dorințe, firește, în film ? „Să avem scenarii mai bune, să plecăm de la adevăr, aici cred că e, deocamdată, hiba filmelor noastre". Și prieteni ? „Soțul meu, Niculae Mărgineanu (operator, regizor film – h. p.)". Și mai are Maria Ploae o pasiune : pictura. „Poate că voi avea timp și pentru ea". Deocamdată nu are timp : are un copil.

Strada Cometa și o întîmplare cu Leonard

• DIN POVESTEA ADEVĂRATĂ A UNEI STRĂZI •

Biografia unei străzi dintr-un oraș poate fi tot atît de interesantă ca biografia unui om. Numele ei poate intra în istorie sau poate deveni un simbol, evocînd stări și evenimente din marea frescă a vieții oamenilor. In rîndurile ce urmează ne vom referi la una din străzile Bucureștilor, al cărei nume a fost de multe ori schimbat pe parcursul cîtorva decenii.

Strada care face legătura între actuala Piață Romană, fostă Lascăr Catargiu, și șoseaua Ilie Pintilie, fostă Bonaparte și care astăzi se numește Căderea Bastiliei, a purtat inițial numele de strada Cometa. În anul 1930 străzii i se schimbă numele în Lord Thomson

Dar strada își schimbă din nou numele. Ion G. Duca, primul ministru al țării, este răpus la 29 decembrie 1933, în gara Sinaia, de gloanțe trase de o „echipă a morții" a organizației fasciste de tristă aducere aminte „Garda de fier", drept răzbunare că această organizație fusese desființată din ordinul său. Pentru a i se cinsti memoria, strada primi numele de I. G. Duca, și din pricină că locuia pe ea într-un modest apartament de două camere într-un bloc de la începutul ei.

Tragicele evenimente din iarna anului 1940, cînd legionarii ajunseseră vremelnic la putere și care nu puteau tolera ca numele lui I. G. Duca să figureze pe tăblițele unei străzi, a făcut ca aceasta să-și recapete vechiul nume de Cometa, schimbat mai tîrziu în acela de Bastilia, iar după cîțiva ani în cel actual. de Căderea Bastiliei.

In colțul străzii Căderea Bastiliei cu actualul bulevard Ana Ipătescu, fost Lascăr Catargiu, fost Colții, deci pe partea stîngă se află casele doctorului Petrașcu cu intrarea pe bulevard, dar și cu ferestre spre str. Căderea Bastiliei. Alături de ea, la nr. 1 al acestei străzi a locuit pictorul Petrașcu într-o casă îngustă cu parter și două etaje, la ultimul fiind atelierul său. Pe o placă de marmură greșit fixată pe casa dr. Petrașcu scrie: „În acest imobil a trăit și creat între anii 1916—1927 pictorul Gheorghe Petrașcu (1872—1949) personalitate de seamă a culturii românești".

Întorcîndu-ne în Piața Romană și pornind de data aceasta pe partea dreaptă a străzii, se află clădirea numită inițial Academia de Înalte Studii Economice și Industriale din București, înființată în anul 1913. Scopul ei era să pregătească economiști pentru întreprinderile economice (industrie, bănci etc.) și profesori pentru învățămîntul economic mediu. În aceeași clădire la care se adaugă un nou edificiu de mari proporții funcționează azi Academia de studii economice, cu un

Nicolae Leonard în viața de toate zilele și în „Arlechinul"

profil adaptat pregătirii unor cadre de specialiști pe măsura nevoilor reclamate de transformările revoluționare din viața statului nostru. Interiorul ei a fost decorat de o valoroasă frescă lucrată de pictorița Cecilia Cuțescu-Storck. Este socotită una din cele mai originale și mai interesante lucrări de artă monumentală din țara noastră.

Mai sus, colț cu strada Slătineanu, pe locul unor căsuțe fără importanță, s-a construit în ultimul timp Institutul de proiectări pentru industria chimică organică de bază și petrochimică, IPROCHIM, iar tot pe strada Căderea Bastiliei, la nr. 27, a locuit Constantin Grigoriu, întemeietorul operetei în țara noastră. Vara, în fosta grădină a casei Oteteleșeanu, cu prea binecunoscuta Terasă, loc de întîlnire a boemei Capitalei, iarna, în fostele case ale lui Constantin Ghica, din fosta piață Valter Mărăcineanu, cumpărate de Leon Popescu și transformate prin mărire în Teatrul Liric, devenit mai tîrziu Opera Română, erau aplaudați, în special, Nicolae Leonard, „regele" operetei, Petre Sturdza, Ciucurete, Carusi, Maximilian, Niculescu-Buzău, „d-rele" Theodorescu, mai tîrziu Mavrodi, Miciora, Florica Florescu, Grant etc.

Nicolae Leonard, băiat frumos, dăruit cu o voce tot atît de frumoasă, era un adulat al publicului. O viață nu prea ordonată i-a subminat sănătatea, dealtfel șubredă din naștere, încît a murit, spre regretul tuturor admiratorilor operetei, la o vîrstă tînără.

Ieșit din păturile mizere ale țării, Leonard era sensibil față de sărăcie. Dăruia, cu dragă inimă, pe cei loviți de vitregiile timpului. Într-o dimineață, în jurul orei șapte, se reîntorcea, pe jos, de la o petrecere. Era în frac, cu pelerina aruncată peste umeri și joben. Ajuns în fața bisericii Zlătari — ctitorie în anul 1705 a marelui spătar Mihai Cantacuzino în locul uneia de lemn ridicată de breasla zlătarilor sau argintarilor — un cerșetor ce ședea doborît de bătrînețe pe treptele bisericii, îi ceru de pomană. Se scotoci prin buzunare, dar nu găsi nici un gologan măcar. Îl durea gîndul că își cheltuise în seara aceea toți banii și că nu-și putea ajuta acum semenul cu o sumă cît de infimă. În loc să-și continue drumul, Leonard se opri locului și începu să cînte, cu vocea lui minunată, arii din operete. Trecătorii începură să se oprească, să-l înconjoare, ferestrele caselor începură să se deschidă, în canatele lor apărînd locatarii. După ce-și termină cîntecele, Leonard își scoase jobenul de pe cap și începu să cheteze. Toți cei de față își dădură obolul, după posibilități, de la ferestre i se aruncară bani pe care îi culegea de pe jos. Cu jobenul aproape plin cu lei și gologani se duse la cerșetor și îi deșertă în poală, după care plecă repede, strecurîndu-se prin mulțime, spre a nu auzi mulțumirile bătrînului. Aplauzele celor de față îl întovărășiră pînă departe.

BARBU N. ANGELESCU ■

„CARTE FRUMOASĂ, CINSTE CUI TE-A SCRIS..."

Un vers arghezian ne aduce aminte uneori de cărţi din evuri cînd ele erau proiecţia unui vis şi monumente ale memoriei. Lumea cunoscută şi cea închipuită din poveştile sacre, anotimpurile trăite prin griu şi ierburi aproape de coasă, sau, dimpotrivă, în cerurile zodiacale cu luni închizind în ele veştile unui destin, curg nu numai în propoziţiile copiştilor-caligrafi, dar, îndrăznind să iasă din şirurile minusculelor caroline şi gotice sau din rîndurile severe ale majusculelor unciale, se întruchipează în imagini. O carte miniată era în acele timpuri — la fel ca şi somptuoasele racle de orfevrărie ori impozantele monumente gotice care marcau pieţele centrale ale tinerelor burguri — o operă de arhitect. Ea nu era mai prejos decît o catedrală, definiţiile ei monumentale confundîndu-se de atîtea ori cu cele ale arhitecturii şi ale artelor care o însoţeau. Glasul devenit cuvînt şi cuvîntul împlinit în scriitură se înşiră ca pietrele din ziduri în rînduri orizontale urmînd regularitatea asizelor, trecind astfel din sunet răscolitor în tăcere meditativă ; zidul se face pagină şi marginile ei ca nişte stilpi de piatră albă sprijină parcă un lintou ; literele de la începutul capitolelor şi de multe ori de la începutul rîn-

durilor, letrinele acestea îmbrăcate în ornamente somptuoase, încărcate de game de albastruri sau nuanțe de roșuri, ocupînd adeseori cu voluptate decorativă spațiul unei pagini, amintesc de măreția vitraliilor, de lumina lor ocrotită, acum de un cromatism ireal dar nu mai puțin fascinant pentru ochii ce privesc această fereastră închipuită unde desenul a luat locul plumbului ca să nască o figură. Narațiunile sacre din triptice și fresce au fost transplantate și ele de inventivii și minuțioșii rubricatores în zidirile cărții, ca privirile să trăiască extazul lor și cititorul să simtă aceeași înălțare ca în spațiile reale ale vecerniilor. O singură dată miniaturiștii sînt infideli ilustrului model, atunci cînd părăsind didactica patristică coboară în burgul lor și pe pămînturile senioriale, ca să descrie scene și să acorde cartea cu vremea lor, ca în calendarele breviarelor sau în cărțile de vînătoare ori tratatele despre luptele cavalerești. În sfîrșit, construcția catedralei e atît de prezentă în construcția cărții că pînă și literele își însușesc cîteodată ceva din formele ei, reluînd în profilul lor verticalitatea și arcul frînt al arhitecturii gotice.

Scrisul, ornamentul și pictura, această trinitate ideală și fascinantă își împarte spațiul cărților manuscrise, creînd un magistral edificiu al lecturii și contemplării. Un edificiu unde, în sfîrșit, după o lungă absență, apar din nou în ferestrele ornate ale miniaturilor, scene ale lumii reale. Timpul concret al naturii cu miracolele ei vegetale, anotimpurile cu zilele lor, orele profane ale omului cînd el este plugar și semănător, cosaș în fînețele verii, păstor sau culegător al roadelor, hăitaș sau vînător de păsări, ostaș în armate înzăuate care pierd bătălii sau cîștigă victorii, omul cel de toate zilele sau cel modelat de istorie domină imaginația acestor rubricatores ai cărților vechi, ei fiind cu siguranță creatorii superbului prolog al imaginii unde realitatea își desfășoară obișnuitele secvențe cotidiene, înainte ca acestea să pătrundă pe marile ecrane ale picturii. Astfel miniatura apropie pictura de realitate, evoluînd de la reprezentarea univocă de tip sacral spre cuprinderile profane ale vieții, spre evocări ce își desfășoară acțiunea într-un decor peisagistic și arhitectonic descris după un model văzut și trăit. Pînă și chenarele ornate care încadrează textul sau ilustrațiile sînt de cele mai multe ori rezultatul fidelității față de natură. „Duceți-vă dimineața, cînd soarele răsare, pe cîmpii și adunați nenumăratele flori, spice de grîu și ierburi..." îi îndeamnă un mentor pe vechii artiști ai manuscriselor miniate. Astfel alături de decorul arhitectonic conceptual (frontoane gotice, rozete, fiale) bordurile decorative sînt ornate cu decoruri vegetale ingenios stilizate : frunze de iederă și de viță, de volbură, de roze, sau alte flori alături de libelule, fluturi și melci sau în manuscrisele românești cu flori de măcieș, pălămidă și eflorescențe de scai.

Călătorind prin veacuri pline de primejdii, manuscrisele miniate au ajuns pînă la noi, purtînd în zidirea filelor lor credințe bătrîne și gînduri vechi, adeseori într-o limbă ce nu mai există, dar și lumea de atunci cu scenele ei de fiecare zi.

CORNEL BOZBICI ■

Ilustrațiile din aceste pagini sînt reproduse după Breviarul aflat la Biblioteca Bruckenthal din Sibiu.

Din tainele istoriei:

BORGIA, o familie celebră și armele ascensiunii sale:

PUMNALUL și OTRAVA

Către sfirșitul secolului al XV-lea și inceputul celui de-al XVI-lea, Italia a cunoscut existența unei familii pe cit de celebre pe atit de corupte: Borgia — un tată și cei cinci copii ai săi — dominată de ambiție și violență. Tatăl (pe numele său laic, Rodrigo Borgia) a devenit papă la moartea lui Inochentie al VIII-lea, în anul 1492, luindu-și numele de Alexandru al VI-lea. Ceremonia instalării s-a făcut în prezența celor cinci copii ai săi, făcuți cu frumoasa Iulia Vanezza Catanei: Petre-Ludovic, Ioan, Cezar, Geofroi și Lucreția.

Cel mai mare, Petre-Ludovic, a murit fără urmași, aruncat în Tibru de Ioan, fratele său. Cit despre Cezar, acesta purta încă din fragedă copilărie o afecțiune deosebită sorei sale, Lucreția; severa lor doică, Adriana, s-a văzut obligată să-i despartă, trimițindu-i departe pe unul de celălalt, dar cind s-au revă-

Papa Alexandru al VI-lea, Rodrigo Borgia pe numele său laic

Cezar Borgia

zut după șase ani, pe treptele tronului pontifical pe care urca tatăl lor, patima a izbucnit. Noul papă se grăbește să-și căsătorească copiii și pentru acest motiv, dar și pentru a-și consolida legăturile politice. Astfel, Lucreția îl va lua de soț pe Ioan Sforza, conte de Pesaro, iar Cezar va deveni cardinal. Lucreția a patronat artele asemenea familiei Medicis la Florența, lăsînd lui Cezar ambiția să viseze la guvernarea Italiei — deși aceasta încă nu se născuse. Figura Lucreției rămîne enigmatică; deși Ariosto a scris frumos despre ea, alți istorici o socotesc un monstru al desfriului care a împins dezmățul pînă la incest, nu numai cu fratele ci chiar cu tatăl său. Se spune că acesta n-a suportat căsătoria fiicei sale cu Sfroza decît patru ani, după care a cerut desfacerea acesteia. Martori ai epocii dezvăluiesc scene extraordinare, care însă nu uimeau pe nimeni la curtea pontificală a epocii respective: orgii și reprezentații obscene oferite zilnic de curtezane impudice în fața papei și a fiicei sale, care împărțea ea însăși premii celor mai nerușinate interprete.

Mesalină a Renașterii sau muză a Cuatrocentului, Lucreția sfîrși ca ducesă de Esta. După unii istorici contemporani, legenda sa ar fi pură calomnie, ea fiind o femeie dintre cele mai oneste și mai credincioase ale timpului său. În orice caz e sigur că ea nu semăna deloc cu eroina lui Victor Hugo!

Nimeni nu contestă, în schimb, moravurile deplorabile ale lui Alexandru. Afectînd virtuți pe care nu le avea, vînzînd indulgențe, disimulînd vicii, abil politicește, el cumpărase totul, începînd cu alegerea sa pe scaunul papal. Repudiind marile familii, anulîndu-le puterea, servindu-se de fiul său Cezar pentru a patrona omoruri și corupții, el depășea cu mult portretul multiplu pe care i-l făcuse Machiavelli sub titlul „Prințul". Învins de Carol al VIII-lea, s-a răzbunat otrăvind un prinț turc, în clipa cînd acesta voia să-l vîndă regelui Franței, apoi servind aceleași băuturi otrăvite unui mare număr de francezi la Roma. Dar soarta i-a rezervat și lui un sfîrșit pe măsura numeroaselor crime săvîrșite: în cadrul unei recepții la care invitase un cardinal căruia îi purta simbetele, a băut din nebăgare de seamă cupa cu otravă destinată acestuia și a murit imediat.

Spre deosebire de tatăl său, Cezar a folosit și... pumnalul. Istoricii se întrec în a relata despre o poveste cu acte falsificate ca să compromită o logodnă din înalta societate, despre luxul exorbitant al unui voiaj diplomatic la Paris (caii potcoviți cu argint, cafiri poleiți cu aur), despre o expediție în Italia, urmată de jafuri și torturi, despre conferințe de cult care sfîrșeau cu spînzurători... Voia să cucerească Florența, dar a fost împiedicat de Ludovic al XII-lea, care l-a învins și l-a umilit oficial. A urmat seducerea învingătorilor, împrăștierea noilor forțe, strangularea acelora care veneau să le ajute. Dar vai! Alexandru muri, iar Cezar fu lovit de un rău care se poate să fi avut aceeași obîrșie ca și cele din arsenalul tatălui său: abia avu timpul să-și ia adio de la coroana pontificală, că fu dus la temniță; evadat, el căzu ucis lîngă cumnatul său, regele Navarei, în lupta cu Castilianii.

Lucreția Borgia

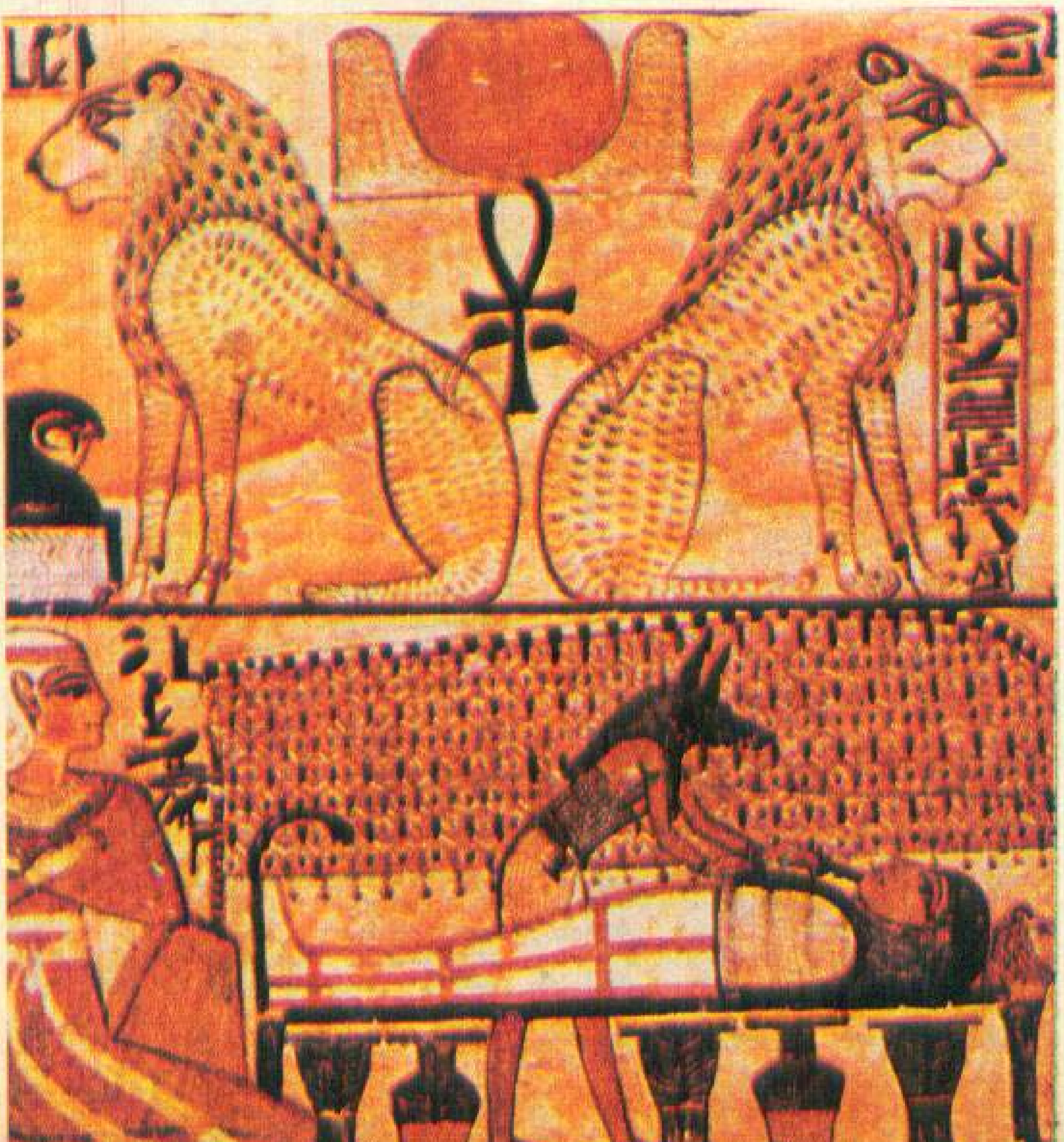
Astfel se încheie domnia acestei stranii familii, ale cărei arme au fost pumnalul și otrava. Și ca ironia istoriei să fie completă, familia Borgia a dat bisericii și un sfînt înscris în calendarele catolice: Francisc Borgia!...

M. M. ■

Faraonii și energia electrică

La 28 septembrie 1976 era adusă la Paris pentru a fi supusă unei dificile operații de însănătoșire mumia celebrului faraon Ramses al II-lea. Un grup de specialiști de la Muzeul omului din Paris au fost însărcinați cu această inedită „revitalizare". Din 1886, de cînd mumia faraonului fusese expusă în una din sălile Muzeului național din Cairo, era pentru prima oară cînd părăsea Egiptul.

Ceea ce relatează Caterina Kappa în paginile revistei „Giorni" pare de-a dreptul senzațional. Într-o după-amiază umedă de toamnă vizitatorii prezenți în sala Muzeului național din Cairo, în care era expusă mumia faraonului Ramses al II-lea, au fost martorii unui fapt incredibil. După o puternică pîrîitură, urmată de un teribil zgomot de geamuri sparte, mumia faraonului s-a ridicat din sarcofagul său deschizînd gura ca pentru a țipa, întorcîndu-și capul spre nord și deschizîndu-și larg brațele care erau încrucișate pe piept,

a spart cu mina dreaptă vitrina. Cuprinși de panică unii dintre vizitatori s-au precipitat pe scări, alții s-au aruncat pe ferestre sau au leșinat. Au fost zeci de răniți, guvernul egiptean s-a văzut nevoit să plătească despăgubiri, iar muzeul a fost lipsit vreme indelungată de vizitatori. Oamenii de știință au incercat să clarifice cauza acestui fantastic fenomen : mumia obișnuită cu aerul rece și uscat al încăperii subterane a fost supusă efectelor schimbării climei, reacționind in felul acesta, datorită atmosferei devenite brusc umedă. Se spune insă că acesta a fost de fapt un avertisment adresat celor care ar fi dorit să știe mai multe in legătură cu tainele de nedescifrat ale faraonilor.

Vorbind acum de mumia altui faraon celebru – Tutankamon –, mulți afirmă că cei ce au luat contact cu ea au murit in imprejurări misterioase. Profesorul Howard Carter, șeful expediției arheologice care a descoperit mumia faraonului a murit după 16 ani de la această faimoasă descoperire, bătrin. Alți oameni de știință care au studiat mumia au murit și ei la o virstă inaintată. Totuși au existat și destule decese misterioase imediat după această descoperire : acela al lordului Carnavon – inițiatorul cercetărilor – mort, se spune, in urma ințepăturii unei insecte, urmat de cel al fratelui, soției și secretarului său, precum și de decesul infirmierei care l-a ingrijit și al altor 3 colaboratori ai săi. 35 de ani după aceste bizare decese in lanț, doctorul Geoffrey Dean de la spitalul din Port Elisabeth (Uniunea Sud-Africană) a descoperit la un pacient al său aceleași simptome ale bolii care ucisese atiți egiptologi. Era vorba de „boala cavernelor" cauzată de ciuperci microscopice care se găsesc in praf, detritusuri organice și lilieci. Cu toate acestea este greu de explicat moartea atitor egiptologi survenită la un interval de timp atit de scurt. Aceste decese au survenit numai după explorarea pe scară largă a piramidelor. După cum declară arheologul egiptean Ghoneim, in urma numeroaselor cercetări intreprinse de un grup de egiptologi, s-a constatat că substanța care conserva mumiile egiptene provenea de pe malurile Mării Roșii și din unele regiuni ale Asiei Mici și conținea substanță radioactivă. Această substanță a putut fi depistată și in vălurile cu care erau infășurate mumiile. Probabil că toate camerele mortuare erau infestate de un praf care avea aceleași proprietăți. Sacerdoții egipteni au recurs la aceste substanțe nu numai pentru a conserva cadavrele faraonilor, ci și pentru a-i pedepsi pe cei care ar fi violat mormintele. După cum afirmă Ghoneim, din inscripțiile descifrate reiese că efectul mortal al radioactivității este o manifestare a voinței zeului soarelui Ra.

Toate aceste fapte ne fac să ne amintim de ceea ce s-a intimplat in secolul al XV-lea cind a fost descoperit mormintul Tulliei, fiica lui Cicero. Corpul copilei zăcea intact intr-un lichid transparent a cărui compoziție a rămas necunoscută, iar la picioarele sale se găsea o lumină care s-a stins imediat după ce mormintul a fost descoperit. O substanță care avea puterea să păstreze corpul intact și o sursă de lumină ce s-a stins după mai bine de 1 500 de ani ? Dacă tot ceea ce știm este adevărat, nu ne putem gindi decit la o formă de manifestare a energiei atomice. Pină la ce punct egiptenii cunoșteau efectele acestei teribile forțe, nu știm incă. După cum mărturisea arheologul Ghoneim, in adincurile piramidelor se află incăperi secrete in care aerul a pătruns de-abia după patru milenii. Pereții, pavajul, tavanul sint acoperite cu hieroglife și picturi in mai multe culori care au fost executate cind construcția a fost terminată. Dar de ce lumină se serveau artiștii ? Pentru a se putea executa opere de o asemenea perfecțiune și finețe era nevoie de surse puternice de lumină. Torțe, făclii, opaițe nu au fost folosite fiindcă nu există nici cea mai mică urmă de fum sau de funingine. Numeroși oameni de știință susțin ideea că egiptenii au folosit aceleași surse artificiale de lumină pe care le folosim noi astăzi. Un inginer german care fusese insărcinat cu construirea rețelei de canalizare a Bagdadului a descoperit că ceea ce specialiștii de la muzeul local considerau că sint obiecte de cult din perioada sassanidă (220–630 e.n.) erau de fapt pile electrice care mai funcționau incă. Cercetările efectuate au dus la descoperirea faptului că exista o sectă ce de 2 000 de ani păstra numai pentru ea secretele electricității. Dar se pare că adepții acestei secte oculte nu inventaseră nimic, căci la cițiva zeci de kilometri de capitala irakiană, in inima anticului Babilon, au fost descoperite resturi de acumulatori cu o vechime de peste patru milenii, executați după modele egiptene, acumulatori folosiți și de Moise inițiat in aceste „aplicații ale științei", de către fiica lui Ramses al II-lea, Thermutis. Arca lui Moise in care se păstrează cele două tăblițe de legi ar fi putut fi protejată de răufăcători printr-un sistem electric care după cum afirmă arheologul francez Charroux (care a reconstituit-o) era aureolată de raze de lumină. S-ar putea deci ca faraonii să se fi servit și de electricitate pentru a-și apăra secretele. Viitorul ne va da poate un răspuns la aceste teribile intrebări.

NICOLAE N. RĂDULESCU ■

Timbrele și istoria

Este știut că anul viitor are o semnificație deosebită pentru poporul nostru. Mai exact, în 1980, vom sărbători 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent pe teritoriul României. Românii, descendenți din daci și romani, multimilenari ca existență pe aceste meleaguri, stăpîni ai gurilor Dunării, ai munților Carpați, ai teritoriilor care îi înconjoară, ai litoralului Mării Negre, de-a lungul istoriei au asigurat schimburile materiale și spirituale între popoarele din centrul Europei, Asia Mică, Africa și Europa răsăriteană. Poșta Imperiului roman și-a pus amprenta organizatorică asupra legăturilor de comunicații de pe teritoriul României. Căile de acces din munți, de-a lungul Dunării și altor ape au rămas și astăzi itinerarii poștale, pe care circulă mijloace de transport moderne. Dată fiind și poziția lor geografică, strămoșii noștri au fost nevoiți să poarte războaie de apărare. Statornici și dîrzi, creatori de eroi legendari, ei au reușit să-și atragă stima popoarelor. O istorie plină de fapte de eroism, un popor stăpîn pe destinele sale, neiertător cu dușmanii sînt subiecte de la care Poșta română a început cu emisiunile sale filatelice.

Iată de ce iubitorii filateliei vor găsi pe timbre pe luptătorii daci din armata lui Burebista, pe Decebal, pe Traian, civilizația daco-romană, care a lăsat urme pe întreg teritoriul României, vor găsi pe domnitorii ai căror nume este scris cu aur în istoria neamului, pe cărturarii care au simțit și cîntat dulcea limbă românească.

În dorința sa de colaborare cu alte state, de cunoaștere reciprocă, Poșta română a fost receptivă la unele evenimente de înaltă semnificație pentru acestea și, în semn de prețuire, a emis timbre dedicate unor personalități străine, a căror contribuție a depășit frontierele naționale.

Fiind ancorată în prezentul istoric, poșta a evidențiat rezultatele poporului român pe plan intern, precum și prezența activă pe arena internațională. Colaborînd cu toate administrațiile poștale în cadrul Uniunii Poștale Universale, organizație la a cărei fondare România a participat în 1874, poșta noastră militează pentru idealurile de pace și umanitarism. Umanitarismul este, dealtfel, o constantă a politicii filatelice dusă de administrația poștală română. Pe fondul ideilor de adevăr și dreptate, de prietenie cu toate popoarele lumii, au fost emise timbre în care sînt redate personalități și evenimente care au influențat în bine evoluția societății.

Filateliștii, și nu numai ei, „citesc" prin timbrele românești istoria daco-romanilor, a românilor, a noastră a celor chemați să ducem mai departe independența și suveranitatea României, ei întrevăd viitorul fericit al poporului nostru în rîndul națiunilor libere și prospere ale planetei noastre.

Dr. VIRGIL SCHIOPÂRLAN ■

Director general adjunct al Direcției generale a poștelor și telecomunicațiilor